

Nr 269.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården; given Stockholms slott den 9 maj 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Eije Mossberg.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 maj 1947.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, finans- och ekle-siastikdepartementen anmäler statsrådet Mossberg fråga om *anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* för budgetåret 1947/48 samt anför.

I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkterna 101—106) har Kungl. Maj:t på min hemställdan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 beräkna

dels till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 450 000 kronor,

dels till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader ett förslagsanslag av 1 090 500 kronor,

dels till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 300 000 kronor,

Bihang till riksdagens protokoll 1947. 1 saml. Nr 269.

dels till Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ett förslagsanslag av 900 000 kronor,

dels till Fortbildningskurs för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ett reservationsanslag av 20 000 kronor,

dels ock till Bidrag till inrättande av inackorderingshem ett reservationsanslag av 77 000 kronor.

Anledningen till att ifrågavarande anslag i statsverkspropositionen beräknades allenast preliminärt var att socialstyrelsen vid tiden för statsverkspropositionens avlåtande ännu icke kunnat avgiva förslag till beräkning av anslagen, enär varken en av statens organisationsnämnd företagen allmän organisationsundersökning vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården — i det följande benämnda ungdomsvårdsskolor — eller en igångsatt sakkunnigutredning rörande personalorganisationen vid de statliga ungdomsvårdsskolorna vid nämnda tid slutredovisats.

Sedan resultaten av nämnda undersökning och utredning numera överlämnats av organisationsnämnden respektive de sakkunniga samt socialstyrelsen i skrivelse den 1 mars 1947 framlagt förslag rörande beräkningen av medelsbehovet för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1947/48, torde jag få ånyo anmäla hithörande spörsmål.

I det följande upptager jag först organisationsfrågorna till behandling för att senare i samband med anslagsberäkningen närmare granska den ekonomiska innebörden av en omorganisation.

Ännu föreligger icke definitivt förslag till nya bestämmelser i anledning av den av statsmakterna i princip beslutade allmänna löneregleringen per den 1 juli 1947. Såsom skett i statsverkspropositionen torde därför även i förevarande proposition nuvarande lönegrads- och löneklassbeteckningar få användas. Vid beräkningen av anslagsposterna i den nya avlöningsstaten för de statliga skolorna torde i statsverkspropositionen angivna provisoriska grunder få tillämpas.

Inledning.

I skrivelse den 21 juni 1945, nr 432, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1945/46 till skyddshemsvården, jämte i ämnet väckta motioner, uttalade sig riksdagen för en allmän reglering av arbetstiden vid de statliga ungdomsvårdsskolorna. Då för bedömandet av frågan om en dylik reglering krävdes en närmare utredning ansåg sig riksdagen emellertid icke beredd att fatta ett omedelbart beslut men anhöll om förslag i ämnet till nästföljande års riksdag.

Den 29 juni 1945 uppdrog Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att — med beaktande av vad riksdagen anfört — verkställa utredning rörande frågan om reglering av arbetstiden för sådana personalgrupper vid de statliga ung-

domsvårdsskolorna, för vilka dylik reglering icke redan genomförts, samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Socialstyrelsen redovisade i skrivelse den 28 november 1945 berörda uppdrag och hemställde därvid — med hänsyn till att utredningen ådagalagt ett i vissa fall avsevärt övertidsarbete för personalen i fråga — att en organisationsundersökning vid ungdomsvårdsskolorna måtte komma till stånd. Genom beslut den 1 mars 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens organisationsnämnd att i samråd med socialstyrelsen och i huvudsaklig överensstämmelse med i berörda skrivelse angivna riktlinjer verkställa en undersökning av nämnd art vid ungdomsvårdsskolorna.

Med stöd av Kungl. Maj:ts sistnämnda dag givna bemyndigande tillkallade jag därjämte statskommisariern R. E. Norberg och skyddshemsinspektören, numera byråchefen i socialstyrelsen G. T. Eriksson att såsom sakkunniga inom socialdepartementet verkställa utredning rörande personalorganisationen vid de statliga ungdomsvårdsskolorna.

Vid genomförandet av de organisationsnämnden och de sakkunniga lämnade uppdragen har den fördelningen iakttagits i fråga om arbetsuppgifterna, att nämnden sysslat uteslutande med organisationsfrågorna medan de sakkunniga övervägt frågan om löneställningen för ungdomsvårdsskolornas personal.

Resultatet av organisationsnämndens undersökning — vilken utförts av förste byråingenjören P. Tammelin och omfattat samtliga statliga ungdomsvårdsskolor utom Engesbergs och Åkerby skolhem — föreligger i en av Tammelin utarbetad promemoria, vilken med vissa slutliga ändringar såsom nämndens yttrande i organisationsfrågan överlämnats till Kungl. Maj:t med skrivelse den 31 januari 1947. Över promemorian ha yttranden avgivits dels skriftligen till socialstyrelsen av styrelserna för de av organisationsförslaget berörda skolorna med undantag av en och dels muntligen vid ett antal inför chefen för socialstyrelsens skolbyrå hållna sammanträden, vid vilka närvarit representanter för dels organisationsnämnden och dels de av organisationsfrågan berörda personalorganisationerna och skolstyrelserna ävensom rektorer och personalrepresentanter från skolorna i fråga.

De lönesakkunniga hava den 5 mars 1947 avgivit betänkande och förslag rörande löneställningen för personalen vid de statliga ungdomsvårdsskolorna. Över betänkandet hava utlåtanden avgivits av socialstyrelsen, som under hand erhållit del av betänkandet, i dess i det föregående nämnda anslagsskrivelse samt av styrelserna för de statliga ungdomsvårdsskolorna (utom Åkerby och Engesberg), statskontoret, allmänna lönenämnden, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och lantbruksstyrelsen. Yttranden hava jämväl inhämtats från de av lönefrågan berörda personalorganisationerna, nämligen ungdomsvårdsskolornas tjänstemannaförening, för-

eningen rektorer vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, Sveriges fångvårdsmannaförbund, Sverges folkskolläraryförbund och Sveriges folkskollärarynneförbund (i det följande kallade respektive tjänstemannaföreningen, rektorsföreningen, fångvårdsmannaförbundet, folkskolläraryförbundet och folkskollärarynneförbundet) samt från slöjd- och yrkeslärarynas riksförbund.

Såsom i det föregående nämnts har socialstyrelsen den 1 mars 1947 inkommit med förslag till anslagsäskanden för ungdomsvårdsskolorna för budgetåret 1947/48. Över styrelsens förslag har statskontoret avgivit utlåtande.

I. Ungdomsvårdsskoleväsendets yttre organisation.

Nuvarande organisation.

Anstaltsorganisationen.

Den nuvarande anstaltsorganisationen grundar sig på beslut av 1936 och 1937 års riksdagar. Genom den då genomförda reformen åsyftades att vinna en starkare differentiering och i samband därmed en bättre yrkesutbildning av ungdomsvårdsskoleklientelet än som kunde ske med den förut rådande organisationen. För att åstadkomma detta resultat befanns det erforderligt, att staten övertog det ekonomiska ansvaret för ungdomsvårdsskoleverksamheten. Endast städerna Stockholm och Göteborg hava fortfarande att, med bidrag av statsmedel, själva svara för de för deras del erforderliga ungdomsvårdsskolorna. Staten har med äganderätt från landstingen övertagit vissa ungdomsvårdsskolor, vilka ombyggts och försetts med verkstäder, medan vissa andra arrenderats i avvaktan på hur platsbehovet kommer att gestalta sig i framtiden. Enskilda föreningar och stiftelser stå dock alltjämt kvar såsom huvudmän framför allt för ett antal för kvinnliga elever avsedda ungdomsvårdsskolor men åtnjuta för sin verksamhet betydande bidrag av statsmedel.

Ungdomsvårdsskoleorganisationen omfattar följande olika anstaltstyper, nämligen

dels skolhem för barn i skolpliktig ålder,

dels yrkesskolor för barn, vilka vid omhändertagandet avslutat sin skolgång men icke fyllt aderton år, eller för personer, som avses i 22 § d) barnavårdslagen,

dels hemskolor för väntande mödrar och mödrar med späda barn,

dels yrkesskolor för omhändertagna över skolpliktig ålder, vilka äro efterblivna till förståndsutvecklingen,

och dels skolhem och yrkesskolor för omhändertagna, som på grund av själslig abnormitet böra stå under särskild läkartillsyn.

I det följande betecknas ungdomsvårdsskolor för 50—60 elever eller mera, d. v. s. skolor, där eleverna förlagts till minst två skilda avdelningar, såsom större skolor eller dubbelskolor. Vid övriga ungdomsvårdsskolor äro eleverna förlagda till en gemensam avdelning. Sådana skolor betecknas här såsom mindre skolor eller enkelskolor.

De statliga ungdomsvårdsskolorna äro för närvarande differentierade enligt följande organisationsplan.

1. *Yrkesskolor för manliga elever*: Sundbo, Forsane, Ljungaskog.

Envar av dessa skolor är avsedd för 55 elever. Eleverna äro vid varje skola fördelade på två elevbyggnader med 25—30 elever i varje byggnad. De båda elevgrupperna intaga sina måltider i skilda matsalar.

Eleverna erhålla utbildning, i möjligaste mån efter eget val, i något av de yrken, vilka äro representerade i skolans undervisning, nämligen mekaniskt verkstadsarbete, snickeri, skrädderi (Sundbo och Ljungaskog), tapetseri med sadelmakeri (Forsane), jordbruk med ladugårdsskötsel samt trädgårdsskötsel.

2. *Yrkesskola för manliga elever, omhändertagna enligt 22 § d) barnavårdslagen*: Långanäs.

Långanäs yrkesskola, som enligt statsmakternas beslut (prop. 1945: 266, rd. skr. 1945: 432) är under utbyggnad, rymmer för närvarande 40 elever. Vid full utbyggnad kommer denna yrkesskola att kunna mottaga 60 elever, fördelade på tre avdelningar, varav en isoleringsavdelning för de mera svårbehandlade.

Vad som anförts rörande utbildningen vid övriga för manliga elever avsedda yrkesskolor gäller även för Långanäs' del, där utbildningen dock begränsats till att avse mekaniskt verkstadsarbete och snickeri.

3. *Yrkesskolor för kvinnliga elever*: Hornö, Sonestorp, Brättegården.

Hornö och Sonestorp disponera över vardera 35 platser, medan Brättegårdens elevplatsantal är 25. Sonestorps elever äro fördelade på två avdelningar om 20 respektive 15 elever, varav den mindre fungerar som hemskoleavdelning. Antalet vid denna avdelning samtidigt vårdade spädbarn uppgår i regel till 10 eller 12. Till skillnad mot vad som är fallet vid yrkesskolorna för manliga elever utbildas eleverna vid förevarande yrkesskolor icke i enbart en yrkesgren utan genomgå under vistelsen ett antal kurser i hushållsarbete, skolkök, sömnad, tvätt, trädgårdsskötsel och eventuellt jordbruk. Detta gäller dock icke helt Brättegården, där eleverna under ett läsår deltaga i teoretisk undervisning av närmast folkhögskolekaraktär eller erhålla undervisning i skola i de närliggande städerna Vänersborg och Trollhättan.

4. *Skolhem för pojkar*: Hammargården, Östra Spång, Gräskärr, Folåsa, Åkerby, Engesberg.

Hammargården är av dubbeltyp och sålunda avsedd för 60 elever. Östra Spång är enligt statsmakternas beslut (prop. 1945: 266, rd. skr. 1945: 432)

under utbyggnad till dubbelskolhem. Gräskärr, Folåsa, Åkerby och Engesberg äro enkskolhem och avsedda de tre förstnämnda för vardera 30 och Engesberg för 15 elever.

Eleverna erhålla undervisning i huvudsaklig överensstämmelse med gällande författningar om folkskoleundervisningen. I regel undervisas flera årsklasser i en och samma läraravdelning. För elever, som ha svårt att tillgodogöra sig undervisningen i normalklass, ordnas hjälpklassundervisning. Fortsättningsskoleundervisning meddelas elever, som avslutat den sjuåriga skolan. I viss utsträckning erhålla eleverna utbildning vid närliggande realskolor och läroverk. Efter skolundervisningens slut på eftermiddagarna ävensom under uppehåll i skolundervisningen sysselsättas eleverna, förutom med lek och idrott, under en eller annan timme med slöjd-, jordbruks-, trädgårds- eller hushållsarbete.

5. *Skolhem för flickor:* Broby.

Vad i det föregående sagts angående de för pojkar avsedda skolhemmen gäller i tillämpliga delar jämväl för flickskolhemmet, som är av enkeltyp och har 35 elevplatser.

6. *För manliga elever avsedda skolor med både skolhems- och yrkesskoleavdelning:* Vemyra och Johannisberg.

I dessa skolors olika avdelningar intagas i regel elever, som fylla fordringarna för intagning å de under 1 och 4 angivna yrkesskolorna och skolhemmen.

Vemyra skolhem och yrkesskola är avsedd för 55 elever, varav 25 på skolhems- och 30 på yrkesskoleavdelningen. Johannisbergs skolhem och yrkesskola rymmer 40 elever, varav 16 på skolhems- och 24 på yrkesskoleavdelningen. Vid båda skolorna äro yrkesskole- och skolhemslevern förlagda till olika elevbyggnader. Vid Johannisbergsskolan intaga dock de båda elevkategorierna sina måltider gemensamt.

Förekommade yrkesundervisningsgrenar äro mekaniskt verkstadsarbete och jordbruk med ladugårdsskötsel samt, vid Vemyra, trädgårdsskötsel. I övrigt gäller beträffande elevernas utbildning och sysselsättning vad i det föregående anförts rörande motsvarande yrkesskolor respektive skolhem.

7. *För själsligt abnorma manliga elever avsedd skola med skolhems- och yrkesskoleavdelning:* Lövsta.

Lövstaskolan är avsedd för omkring 35 skolhems- och omkring 50 yrkesskoleelever. De senare äro förlagda till särskilda större avdelningar medan skolhemslevern uppdelats å fem paviljonger med sju elever i varje.

I stort sett kan undervisningen vid Lövstaskolan jämföras med den undervisning, som förekommer vid de under 1 och 4 angivna ungdomsvårdsskolorna, dock givetvis med de avvikelser, som betingas av klienteletts art. Vid yrkesskoleavdelningen undervisas i jordbruk med ladugårdsskötsel, trädgårdsskötsel samt snickeri.

De icke statliga ungdomsvårdsskolorna äro för närvarande 16, nämligen för *manlig ungdom* ett skolhem (Gudmundsgården), en yrkesskola (Margretelund) och tre kombinerade skolhem och yrkesskolor (Skrubba, Råby och Fagared) samt för *kvinnlig ungdom* ett skolhem, förenat med observationsavdelning (Johannelund), sex yrkesskolor (Morängen, Sjötorp, Håkanstorp, Mossebo, Härsjögården och Gälegården), två skolhem och yrkesskolor (Skarvik-Tallåsen och Lingatan) samt två yrkes- och hemsolor (Eknäs och Bistaborg). Av dessa skolor äro Margretelund, Håkanstorp och Sjötorp avsedda för omhändertagna, vilka äro efterblivna till förståndsutvecklingen, medan Skarvik-Tallåsen avsetts för själsligt abnorma eller kroppsligt sjuka elever. Vid Gudmundsgården placeras välbegåvade pojkar. Eknäs och Lingatan fungera för närvarande i praktiken endast såsom yrkesskolor.

Jag torde i detta sammanhang få erinra, att de för Råby, Morängen, Sjötorp, Mossebo, Gälegården, Skarvik-Tallåsen och Bistaborg samt för Härsjögården och Håkanstorp gällande avtalen uppsagts att upphöra med utgången av år 1947, avtalen för de sju förstnämnda genom åtgärder från respektive huvudmäns sida och avtalen för de båda sistnämnda skolorna genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1946. Gällande avtal för Stockholms och Göteborgs ungdomsvårdsskolor (Skrubba, Johannelund och Eknäs respektive Fagared och Lingatan) utlöpa den 30 juni 1950. Verksamheten vid Margretelund regleras genom ett till och med den 31 december 1952 gällande avtal. Vad slutligen Gudmundsgården beträffar utlöper nu gällande avtal med utgången av innevarande år, men då avtalet i fråga icke uppsagts av någondera parten inom stadgad tid, kommer det att automatiskt förnyas, att gälla under ytterligare fem år. Efter förhandlingar mellan av Kungl. Maj:t den 30 december 1946 tillsatta förhandlingsmän och representanter för huvudmännen för Råby, Morängen, Sjötorp, Skarvik-Tallåsen, Bistaborg och Håkanstorp har enighet uppnåtts om förlängning av gällande avtal för nämnda skolor under första halvåret 1948. Innebörden av nämnda överenskommelse torde jag få anmäla i samband med frågan om anslag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

Eftervårdsorganisationen.

Eftervårdsorganisationen omfattar bland annat inackorderingshem och särskilda eftervårdskonsulenter. Beträffande dessa båda institutioners uppgifter torde få hänvisas till vad därutinnan framgår av propositionen nr 187 till 1946 års riksdag. Sammanfattningsvis torde få erinras om följande.

Inackorderingshemmen hava till uppgift att lösa bostadsfrågan för de villkorligt utskrivna eleverna. Enligt en av 1942 års skyddshemstudredning i dess betänkande och förslag rörande effektivisering av skyddshemselevernas eftervård (SOU 1945: 10) framlagd plan skulle sammanlagt

37 sådana hem upprättas på olika orter i landet efter mönster av vissa hem, som upprättats i Eskilstuna, de s. k. Eskilstunahemmen. Staten skulle bidra till kostnaderna för hemmen genom att dels betala första årets hyra, dels ock bestrida utrustningskostnaderna. Vidare skulle staten svara för den minskning i inkomst som kunde åsamkas hemmen genom att platser stode lediga. 1946 års riksdag beslöt på Kungl. Maj:ts hemställan att för innevarande budgetår anvisa medel för igångsättande av sju sådana hem, för vilka I. O. G. T. förklarar sig villigt att stå såsom huvudman — för vart hem 11 000 kronor, därav 8 000 kronor för inventarieanskaffning och 3 000 kronor för beräknade kostnader för första årets hyra.

Vad beträffar konsulenterna skola dessa befattningshavare enligt av Kungl. Maj:t den 16 augusti 1946 fastställd instruktion biträda vid eftervården av utackorderade eller villkorligt utskrivna elever genom att anskaffa lämplig inackordering eller bostad och övervakare. Om så erfordras skall konsulenten upptaga samarbete med arbetsförmedlingsorganen i syfte att bereda lämplig anställning åt elev, varvid dock arbetsanskaffningen som regel bör ombesörjas genom arbetsförmedlingen. Konsulenten skall vidare företaga utredningar rörande utackorderad eller utskrivna elev i olika avseenden, bistå övervakare, föräldrar och andra med råd och upplysningar i vad som rör elevens bästa samt utöva allmän tillsyn över hur utackorderingsverksamheten och övervakningsarbetet bedrivs inom hans distrikt. Han skall slutligen medverka vid upprättandet av de i det föregående nämnda inackorderingshemmen samt biträda dessas styrelser och föreståndare vid ledningen av hemmens verksamhet och besluta angående tillstånd till vistelse i hemmen. — 1942 års skyddshemsutredning hade föreslagit, att antalet konsulenter skulle utgöra fyra — en för vardera östra, sydöstra, västra och norra delarna av riket. Med hänsyn till konsulentverksamhetens försökskaraktär fann jag mig dock inför 1946 års riksdag föranlåten att inskränka mig till att föreslå anställande av allenast två konsulenter, vilket förslag jämväl blev riksdagens beslut.

Förslag till omorganisation.

Framlagda förslag jämte yttrande.

Anstaltsorganisationen.

På uppdrag av chefen för justitiedepartementet har strafflagberedningen den 27 januari 1947 avgivit förslag angående avskaffande av tvångsuppfostringsinstitutet. Förslaget förutsätter, att ungdomsvårdsskolorna från och med budgetåret 1947/48 mottaga det klientel, som eljest skulle ha ådömts tvångsuppfostran, samt att de allmänna uppfostringsanstalternas restklientel vid en tidpunkt, som fastställs av Kungl. Maj:t, överföres till ungdomsvårdsskolorna.

Vid bedömandet av platsbehovet har *socialstyrelsen* beräknat, att

ungdomsvårdsskolorna komme att under nästa budgetår få emottaga jämväl det klientel, som ådömts eller med nu gällande lagstiftning skulle ha ådömts tvångsuppfostran.

Styrelsen konstaterar till en början, att platsbehovet nedgått i väsentlig grad efter krigets avslutande. I vad mån läget kunde komma att härutinnan förändras vore omöjligt att bedöma, men oavsett om efterfrågan på platser komme att något stegras eller förbli stationär, borde det vara möjligt att i betydande mån nedskära ungdomsvårdsskoleverksamheten. Ur ekonomisk synpunkt vore det en fördel att hålla antalet vårdplatser så nätt tilltaget att beläggningen regelmässigt vore hög vid anstalterna. Några placerings-svårigheter på grund av för stark tillströmning behövde icke befaras, då det ej medförde någon större olägenhet att temporärt överbelägga vissa skolor eller öppna en reservskola.

Medelbeläggningen under år 1946 hade — uttalar styrelsen vidare — uppgått till sammanlagt 1 105 omhändertagna, varav 263 manliga och 45 kvinnliga elever under femton år och 444 manliga och 353 kvinnliga elever över nämnda ålder. Därest man på dessa tal tillämpade en av styrelsen verkställd procentuell beräkning av elevfördelningen på olika kategorier per den 1 juni 1946 vid ungdomsvårdsskolorna och tvångsuppfostringsanstalterna erhöles en uppdelning enligt följande uppställning.

	Manliga elever				Kvinnliga elever			
	Under 15 år		Över 15 år		Under 15 år		Över 15 år	
	Antal	Pro-cent	Antal	Pro-cent	Antal	Pro-cent	Antal	Pro-cent
För teoretiska studier lämpade..	13	5	22	5	2	5	25	7
För vanlig yrkesutbildning lämpade.....	105	40	178	40	16	35	134	38
Begåvningssvaga.....	79	30	133	30	14	30	106	30
Psykiskt abnorma, känsliga och besvärliga.....	66	25	111	25	13	30	88	25
Summa	263	100	444	100	45	100	353	100

Enligt styrelsens mening borde vid en omorganisation av ungdomsvårdsskoleverksamheten icke räknas med högre platsantal, totalt och för skilda elevkategorier, än som framginge av denna uppställning. De resurser, som ungdomsvårdsskolorna från och med ingången av innevarande budgetår erhållit beträffande eftervården — framför allt konsulenter och inackorderingshem — talade för en ytterligare sänkning av platsantalet. Därest eftervården utbyggdes än mer, borde platsantalet kunna begränsas till omkring ett tusen, inräknat de för mottagande av tvångsuppfostringsklientelet erforderliga platserna. Till jämförelse kunde nämnas, att platsantalet under år 1946 uppgått till omkring 1 300 vid ungdomsvårdsskolorna och 260 vid tvångsuppfostringsanstalterna.

Vad därefter beträffar anstaltsbehovet uttalar socialstyrelsen, att en definitiv ståndpunkt till anstaltsorganisationens utformning trots den förutsedda minskningen av det erforderliga platsantalet icke borde tagas i förevarande läge. Däremot syntes obehövligen anstalter böra nedläggas i takt med eftervårdens utveckling.

Styrelsen erinrar, att styrelsen i sin anslagsframställning för innevarande budgetår föreslagit, att Åkerby skolhem skulle nedläggas med utgången av detta budgetår. Styrelsen förnyar nu sitt förslag allenast med den ändringen, att skolhemmets avveckling borde utsträckas med en eller högst två månader allt efter behov. Från skolhemmets ägare, Örebro läns landsting, hade styrelsen inhämtat, att hinder härutinnan icke föreläge från landstingets sida. Vidare föreslår styrelsen, att Engesbergs skolhem, som staten arrenderar av Gävle stad, nedlägges från och med arrendetidens utgång den 31 december 1947 eller den något senare tidpunkt, som med hänsyn till avvecklingsförhållandena borde ifrågakomma. Från ägarens sida föreläge intet hinder för en kortare förlängning av arrendekontraktets giltighetstid. Slutligen räknar styrelsen med att kunna under budgetåret 1947/48 nedlägga verksamheten vid tre icke statliga ungdomsvårdsskolor, nämligen Gälegården, Mossebo och Härsjögården. De för dessa skolor gällande avtalen ha, såsom i det föregående nämnts, uppsagts med utgången av år 1947 och förhandlingar om förlängning av avtalen ha icke upptagits.

Genom nedläggandet av nu nämnda fem ungdomsvårdsskolor komme — uttalar styrelsen — det totala platsantalet att minskas med 113.

I detta sammanhang torde jämväl få anmälas frågor rörande viss organisation av de statliga ungdomsvårdsskolorna.

Organisationsnämnden uttalar, att alltför små skolor erfordrade proportionsvis väl omfattande personal. Vissa olägenheter kunde dock beräknas inträda om elevantalet bleve alltför stort. Vid sina överväganden hade nämnden funnit, att ett elevantal av omkring 60 vid varje skola vore det fördelaktigaste, därest man ville rationellt utnyttja personalen. Mindre ökningsar av elevantalet utan samtidig ökning av personalen kunde ske, därest man inrättade helt öppna avdelningar, bestående av smärre byggnader, där fem à sex elever kunde helt sköta sig själva, en anordning, som redan med framgång tillämpats vid Lövstaskolan. Ett ytterligare skäl för att söka utöka elevplatsantalet till föreslagen omfattning låge för skolhemmens del däri, att man därigenom kunde erhålla en bättre differentiering av undervisningen. Vid enkelskolhemmen funnes endast två folkskollärare att tillgå, vilket i regel innebure, att samtliga hjälpklassbarn samt normalklassbarn, tillhörande tredje och fjärde skolåret — småskolestadiet vore sällan företrätt vid dessa skolor — hänfördes till en läraravdelning medan den andra läraravdelningen omfattade normalklassbarn tillhörande femte, sjätte och sjunde skolåret. En betydande förbättring i detta avseende skulle sålunda inträda,

därest enkelskolhemmen avskaffades och ersattes med dubbelskolhem. — Under hänvisning till det nu anförda föreslår nämnden, som utgår ifrån att Sonestorps mödraavdelning skall nedläggas, att Sonestorp och Hornö utbyggas till att omfatta vardera 50 platser samt att ettdera av enkelskolhemmen Folåsa och Gräskärr nedlägges medan det återstående av de båda sistnämnda skolorna ombildas till dubbelskolhem. Brättegården har förut satts skola rymma 30 platser.

I samband med förevarande organisationsproblem kommer organisationsnämnden jämväl in på frågan om bibehållandet av kombinationen yrkesskola och skolhem vid Johannisberg och Vemyra. Denna anordning ansågs vid genomförandet av 1936 års reform betingad av, bland annat, angelägenheten av att elevernas uppfostran icke förlades på sådant avstånd från hembygden, att förbindelsen icke i rimlig omfattning kunde upprätthållas (prop. 1936: 219). Nämnden uttalar, att de nackdelar i fråga om det rationella utnyttjandet av personalen, som föreläge genom denna kombination, syntes överväga fördelarna, vilka låge i kortare resor för eleverna vid permission, för anhöriga vid besök å skolan och för rektor eller andra befattningshavare vid besök hos försöksutskrivna elever. Systemet med fixerat rekryteringsområde kunde för övrigt icke konsekvent genomföras, när vid utplaceringen av elever hänsyn måste tagas till vid varje tillfälle rådande beläggningssiffror och önskvärdheten av att spränga ligor. Nämnden föreslog fördenskull, att endera av nämnda båda skolor omändrades till skolhem och den andra till yrkesskola, en var om 60 platser.

Organisationsnämnden har slutligen avgivit ett allmänt principförslag rörande verkstadsundervisningens organisation vid de för manliga elever avsedda ungdomsvårdsskolorna. Envar av dessa skolor förfogar för närvarande över bland annat en snickeriverkstad och en mekanisk verkstad. Nämnden uttalar, att vissa fördelar kunde vinnas, därest större delen av elevantalet i dessa undervisningsgrenar koncentrerades till var sin skola, där verkstadsarbetet uppdelades på två avdelningar, varav den ena i huvudsak skolmässig och den andra med huvudvikten lagd på produktionen. Härutinnan anför nämnden i huvudsak följande.

Genom en anordning av nu nämnt slag skulle man bland annat vinna, att en viss specialisering bleve möjlig bland lärarna, att det ekonomiska resultatet av verkstadsdriften kunde förbättras samt att eleverna efter överflyttningen till produktionsavdelningen kunde få tillfälle att arbeta med ackordsbetalning och vänja sig vid den arbetstakt, som komme att krävas av dem, då de lämnat yrkesskolan. I produktionsavdelningen kunde elevantalet per lärare sättas så högt som till 20. Nackdelar av en dylik organisation vore bland annat ökat konjunkturberoende vid sökande av tillverkningsobjekt, längre medelavstånd mellan skolan och elevernas hemorter och möjligen placeringssvårigheter vid ligasprängning. Då fördelarna synas överväga, föreslås, att undervisning i snickeri för omkring 40 elever enligt antydda riktlinjer ordnas vid en yrkesskola och undervisning för samma elevantal i mekaniskt verkstadsarbete vid en annan. Härför lämpliga skolor

måste uppenbarligen väljas med hänsyn till bland annat förutsättningarna för samarbete med traktens näringsliv. Förslaget innebär dock icke, att den nuvarande formen för undervisning i nämnda yrken överallt skulle slopas. Tvärtom skulle nackdelarna i den föreslagna reformen delvis elimineras, om man på något håll behåller nuvarande snickeri eller mekanisk verkstad. Därigenom öppnas även en möjlighet att på grundval av psykoteknisk anlagsprövning sända elever, lämpade för tempoarbete, till skola med den föreslagna nya undervisningen och elever med anlag för mera omväxlande arbete till skola med mindre verkstad.

Enär en omorganisation enligt de antydda riktlinjerna torde kräva ganska lång tid för genomförande, har hänsyn till förslaget icke tagits vid utformandet av nämndens i det följande redovisade förslag till personalplaner.

Socialstyrelsen tillstyrker organisationsnämndens förslag beträffande utbyggnad av Sonestorp och Hornö. I anslutning till nämndens uttalande rörande optimalt antal elever vid varje ungdomsvårdsskola föreslår styrelsen vidare, att de för manliga elever avsedda yrkesskolorna genom tillbyggnad av småhus utvidgas, så att de kunna emottaga 60 elever. Däremot anser sig styrelsen icke kunna tillstyrka nämndens förslag rörande enkelskolhemmen Gräskärr och Folåsa, enär styrelsen funne behovet av skolhem. anordnade enligt paviljongsystemet, kräva att något, eventuellt båda, av de sistnämnda skolhemmen ombyggdes för sådant ändamål. Till denna fråga ämnade styrelsen återkomma om något år. — Vad angår den ifrågasatta omläggningen av Johannisberg och Vemyra ansluter sig styrelsen till nämndens därutinnan avgivna förslag och uttalar, att Johannisberg syntes böra omläggas till yrkesskola och Vemyra till dubbelskolhem. Omorganiserandet av den förstnämnda skolan borde ske efter hand redan under budgetåret 1947/48. Vemyra däremot borde ej bliva föremål för omläggning förrän under budgetåret 1948/49. Vid denna anstalt borde yrkesundervisningen under budgetåret 1947/48 bedrivas med omkring 20 elever, vilka beräknades kvarbliva vid anstalten över nästkommande budgetår. Anstaltens skolhemsavdelning syntes böra under budgetåret få överbeläggas med hänsyn till nedläggandet av Engesberg och skolhemsavdelningen vid Johannisberg. — Vad slutligen angår organisationsnämndens principförslag rörande verkstadsutbildningens bedrivande uttalar styrelsen, att de av nämnden framlagda synpunkterna borde göras till föremål för fortsatt övervägande men understryker, att de icke påverkade den framlagda organisationsplanen.

Eftervårdsorganisationen.

Såsom i det föregående omförmäls, har *socialstyrelsen* ställt en ytterligare nedskärning av anstaltsorganisationen i relation till viss utbyggnad av eftervårdsorganisationen. Jag torde därför böra redan här redogöra för styrelsens förslag i sistnämnda avseende.

Styrelsen uttalar beträffande **k o n s u l e n t v e r k s a m h e t e n**, att arbetsbördan för de båda nu anställda konsulenterna syntes orimlig och att de

omöjligan hunne utföra mer än en mindre del av det arbete, för vilket de egentligen borde svara. De konsulenterna åvilande uppgifterna kunde icke med framgång handhavas av arbetsförmedlingens eller socialvårdens organ. Uppgiften vore av så speciell natur att den endast kunde överlämnas till befattningshavare med läkepedagogisk skolning och lång erfarenhet av ungdomsvårdsskolornas klientel, eljest bleve följden dilettantism och misslyckanden. Erfarenheterna talade för att antalet konsulenter borde bestämmas till åtminstone sex men ville styrelsen inskränka sig till att för nästa budgetår begära ytterligare endast två konsulenter.

Med utgångspunkt från att medeltalet villkorligt utskrivna och utackorderade under år 1946 uppgått till 1 335 samt att inackorderingshemsorganisationen efter hand utbygges i enlighet med skyddshemsutredningens förslag föreslår styrelsen, att landet indelas i följande konsulentdistrikt, nämligen

första distriktet, omfattande Stockholms stad samt Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Östergötlands län, med 10 inackorderingshem och 13 ungdomsvårdsskolor, *andra distriktet*, omfattande Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län, med 8 inackorderingshem och 6 ungdomsvårdsskolor, *tredje distriktet*, omfattande Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs och Örebro län, med 9 inackorderingshem och 6 ungdomsvårdsskolor, samt *fjärde distriktet*, omfattande riket i övrigt med 10 inackorderingshem och 3 ungdomsvårdsskolor.

Antalet villkorligt utskrivna elever inom nämnda distrikt skulle komma att för ettvarvt av de tre första distrikten uppgå till omkring 350 och för det fjärde distriktet till omkring 300.

Angående konsulenternas stationeringsort anför socialstyrelsen.

De nu anställda konsulenterna, som tillsvidare stationerats i Stockholm, resa varannan vecka på långresor och sammanträffa däremellan i socialstyrelsens lokaler för utförande av gemensamt byråarbete, överläggning och »byte» av fall samt rapporter till och konferenser med skolbyråchefen. Arbetsformen har befunnits synnerligen ändamålsenlig. Skrivandet av rapporter och förfrågningar har kunnat nedbringas till ett minimum. Anordningen bör därför tillsvidare bibehållas, i vart fall under den period, utbyggnaden av inackorderingshemssystemet pågår.

Beträffande inackorderingshemmen uttalar styrelsen, att intet sådant hem ännu kunnat öppnas men att förberedelserna på olika håll, trots svårigheterna på bostadsmarknaden, fortskridit mycket långt. Intresset inom I. O. G. T. för denna nya uppgift hade visat sig starkt. Då det vore av synnerlig vikt, att inackorderingshem tillkomme i snabb takt, föreslog styrelsen att för budgetåret 1947/48 medel anvisades för öppnandet av ytterligare sju sådana hem i samverkan med I. O. G. T. Med de år 1946 tillämpade kostnadsberäkningarna skulle för inrättande av dessa sju hem erfordras ett belopp av sammanlagt 77 000 kronor.

Statskontoret uttalar, att vad socialstyrelsen anfört rörande en utbyggnad av eftervårdsverksamheten syntes vara värt beaktande. Ämbetsverket hade därför i och för sig intet att erinra mot den föreslagna ökningen av antalet eftervårdskonsulenter. Innan ställning toges till denna fråga borde dock undersökas, huruvida icke konsulentverksamheten kunde övertagas eller samordnas med skyddskonsulentorganisationen.

Föredraganden.

Ungdomsvårdsskolorna disponera för närvarande omkring 1 300 platser, fördelade på 17 statliga och 16 icke statliga skolor. Medelbeläggningen vid skolorna uppgick under år 1946 till 1 105 elever. I årets statsverksproposition (II ht., s. 96) har anmälts, att frågan om avskaffande av tvångsuppfostningsinstitutet är under övertvägande samt att proposition därom möjligen kommer att föreläggas årets riksdag. Förslag i detta hänseende har av Kungl. Maj:t den 2 maj 1947 remitterats till lagrådet. Därest lagen om tvångsuppfostran upphäves, synas ungdomsvårdsskolorna komma att få emottaga jämväl det klientel, som antingen redan ådömts eller med nu gällande bestämmelser skulle ha ådömts tvångsuppfostran. Även om nämnda lag tillvidare kommer att bestå, torde det i statsverkspropositionen förordade nedläggandet av Bonaanstalten komma att, såsom av propositionen framgår, återverka på ungdomsvårdsskoleverksamheten. Vid beräkningen av ungdomsvårdsskolornas platsbehov för nästa budgetår har socialstyrelsen beaktat möjligheterna av att tvångsuppfostringsklientelet helt eller delvis överföres till dessa skolor. Den sammanlagda beläggningen vid tvångsuppfostringsanstalterna uppgick den 1 januari 1947 till 97 personer. Socialstyrelsen anser dock, att platsantalet vid ungdomsvårdsskolorna i vart fall icke behöver uppgå till mer än omkring 1 100 platser, även om tvångsuppfostringsklientelet överföres. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen, att de statliga skolorna Åkerby och Engesberg samt de icke statliga skolorna Mossebo, Gälegården och Härsjögården — omfattande sammanlagt 113 platser — nedläggas, de båda förstnämnda med utgången av nu löpande arrendetid eller den något senare tidpunkt, som med hänsyn till avvecklingsförhållandena befinnes lämplig, och de tre icke statliga skolorna senast vid kalenderårsskiftet 1947/48, vid vilken tidpunkt för dem nu gällande avtal utlöpa.

Mot socialstyrelsens beräkning av platsbehovet har jag intet att erinra. I överensstämmelse härmed förordar jag, att verksamheten vid de av styrelsen angivna fem anstalterna vid lämplig tidpunkt under nästa budgetår nedlägges.

Viss ytterligare nedskärning av anstaltsorganisationen skulle enligt socialstyrelsens mening vara möjlig, därest eftervårdsorganisationen förstärktes. Styrelsen föreslår därför, att, utöver redan nu beslutade sju inackorderingshem, ett lika stort antal dylika hem anordnas under budgetåret 1947/48 samt

att eftervårdskonsulenternas antal samtidigt ökas från 2 till 4. Genom åtgärder i denna riktning skulle, anser styrelsen, platsantalet vid skolorna kunna efter hand begränsas till omkring 1 000.

Jag vill för egen del framhålla, att en utveckling i sådan riktning, att eftervården erhåller ökad betydelse, torde böra eftersträvas. En effektiv eftervård möjliggör en avsevärd begränsning av vårdplatsantalet, därigenom att dels villkorlig utskrivning kan meddelas på ett tidigare stadium än vad som eljest skulle kunna ske och dels antalet fall, då återintagning å anstalt efter villkorlig utskrivning äger rum, torde reduceras. Då eftervården ställer sig proportionsvis betydligt mindre kostsam än anstaltsvården, kunna de totala kostnaderna för klienteletts omhändertagande beräknas minska i den mån den förra vårdformen ersätter den senare. För övrigt vill jag såsom min mening uttala, att anstaltsvård såsom en uppfostringsform givetvis bör komma till användning i så begränsad utsträckning som möjligt. I den mån anstaltsvården kan ersättas av en friare vårdform, som tillfredsställande tillgodoser de av klienteletts beskaffenhet betingade kraven på övervakning och ledning, synes detta därför böra hälsas med tillfredsställelse.

Såsom jag tidigare nämnt, ha de nu gällande avtalen mellan staten och ett flertal icke statliga ungdomsvårdsskolor, vilka avtal utlöpa vid kalenderårsskiftet 1947/48, genom preliminära överenskommelser med huvudmännen förlängts till juni månads utgång år 1948. I samband med behandlingen av driftsanslaget kommer jag att anmäla innebörden av dessa överenskommelser, vilkas godtagande av mig tillstyrkes. Det är min förhoppning, att förslag om nedläggande av ytterligare ett antal icke statliga ungdomsvårdsskolor skall kunna framläggas redan inför 1948 års riksdag. Därest så skall ske, måste emellertid givetvis redan under budgetåret 1947/48 den därför erforderliga utbyggnaden av eftervårdsorganisationen vara genomförd.

Konsulentverksamheten har tillsvidare karaktär av försöksverksamhet. 1946 års riksdag (skr. nr 345) uttalade, bland annat, att omfattningen av konsulenternas arbetsuppgifter icke kunde med någon större grad av säkerhet bedömas, innan erfarenhet vunnits om deras verksamhet, samt underströk, att konsulentbefattningar icke borde tillsättas i större utsträckning än som svarade mot det för dem avsedda arbetsprogrammet. Socialstyrelsen har i föreliggande framställning framhållit, att arbetsbördan för de båda nu anställda konsulenterna vore orimlig och att dessa befattningshavare omöjligt kunde medhinna mera än en begränsad del av sitt arbetsfält. Styrelsen har vidare under hand meddelat, att konsulenterna under nuvarande förhållanden nödgats inskränka sig till att omhändertaga endast de mera trängande eftervårdsfallen.

Av inackorderingshemmen har hittills intet hunnit träda i verksamhet. Det under innevarande budgetår utförda förberedelsearbetet har emellertid, en-

ligt vad jag inhämtat, fortskridit så långt, att avtal rörande inrättande av de redan beslutade sju hemmen torde vara tecknade före hösten 1947.

Med hänsyn till vad nu anförts vill jag förordna, att för budgetåret 1947/48 medel äskas dels för anställande av ytterligare två konsulenter för eftervården och dels för anordnande av sju nya inackorderingshem. Beträffande konsulenterna vill jag i detta sammanhang uttala, att jag med hänsyn till de särskilda uppgifter, vilka åvila dessa befattningshavare såsom läkepedagoger, icke kan biträda statskontorets mening, att desamma eventuellt skulle kunna ingå i fångvårdens skyddskonsulentorganisation. Beträffande de för konsulenternas avlönande erforderliga medlen torde jag få återkomma vid beräkningen av avlöningsanslaget för de statliga skolorna. Inackorderingshemmen böra — i likhet med de för innevarande budgetår beslutade — i första hand anordnas i samverkan med I. O. G. T. Kostnaderna torde kunna för nästa budgetår beräknas till 77 000 kronor, på samma sätt som för de hittills beslutade hemmen.

Slutligen torde böra upptagas till behandling de särskilda frågor rörande viss omorganisation av de statliga ungdomsvårdsskolorna, för vilka jag i det föregående redogjort.

Organisationsnämnden uttalar, att elevantalet vid dessa skolor av organisatoriska skäl borde uppgå till omkring 60. Undantag göres dock dels för de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna, av vilka Sonestorp, Hornö och Brättegården föreslås utbyggda till att omfatta 50, 50 respektive 30 platser, och dels för Broby och Lövstaskolan, vilka förutsätts skola bibehålla nuvarande platsantal. De båda statliga enkelskolhem, vilka komma att kvarstå sedan Åkerby och Engesberg nedlagts, böra följaktligen enligt nämndens mening utbytas mot ett dubbelskolhem. Nämnden förordar vidare, att de kombinerade skolhemmen Johannisberg och Vemyra omorganiseras, så att av dem erhållas ett skolhem och en yrkesskola, vardera om 60 elever. Socialstyrelsen ansluter sig i huvudsak till nämndens principuttalande och förslag samt föreslår i samband därmed, att yrkesskolorna för manliga elever utbyggas till att omfatta vardera 60 platser. Folåsa och Gräskärr böra dock enligt styrelsens mening tillsvidare behållas såsom enkelskolhem. Vad beträffar Vemyra och Johannisberg förordar styrelsen, att den förra skolan omorganiseras till skolhem och den senare till yrkesskola.

Genom en ökning av platsantalet vid vissa skolor på sätt organisationsnämnden och socialstyrelsen föreslagit, innebärande i stort sett endast en mindre uppjustering av platsantalet, synas organisatoriska fördelar stå att vinna, framför allt genom ett bättre utnyttjande av personalen. Jag biträder därför de gjorda förslagen, därvid jag dock i anledning av vad socialstyrelsen anförts beträffande Folåsa och Gräskärr anser mig föranlåten uttala, att jag icke finner mig beredd att redan nu föreslå ett fullständigt avskaffande av typen enkelskolhem för pojkar. De båda nu nämnda skolorna böra därför enligt min mening tillsvidare kvarstå under den organisationsform, de nu

innehava. Jag biträder vidare förslaget, att Johannisberg omorganiseras till yrkesskola och Vemyra till skolhem, vardera rymmande 60 platser. Omläggningen av Johannisberg torde få ske redan under nästa budgetår medan Vemyraskolan ännu en tid bör drivas såsom kombinerad skola för att under budgetåret 1948/49 omorganiseras till skolhem.

Den av mig nu föreslagna utbyggnaden och omläggningen av vissa statliga skolor innebär, att ungdomsvårdsskoleväsendet skulle tillföras sammanlagt 75 nya platser. Förslaget torde dock få genomföras först småningom och bör således icke föranleda jämförelse med det av mig tidigare föreslagna nedläggandet av fem skolor, omfattande sammanlagt 113 platser. Under budgetåret 1947/48 torde en utökning av platsantalet vid de berörda skolorna utan vidare vara möjlig endast vid Hornö, där den förutvarande mödraavdelningen för närvarande står tom. I övrigt betingas ett genomförande av förslaget av att medel anvisas till uppförande av vissa byggnader, därav bland annat personalbostäder, i sistnämnda avseende för att möjliggöra lärarpersonalens utflyttande från elevbyggnaderna, varigenom i viss utsträckning skulle lösgöras nu för lärarbostäder avsedda lokaler.

Till organisationsnämndens förslag rörande verkstadsundervisningens ordnande vid de för manliga elever avsedda yrkesskolorna är jag i förhandenvarande läge icke beredd att taga ställning. Frågan torde därför få göras till föremål för fortsatt övervägande.

II. De statliga ungdomsvårdsskolornas inre organisation.

Särskilda frågor rörande jordbruksdriften.

Innan jag övergår till att lämna en redogörelse för den föreslagna personalorganisationen torde få anmälas uppkommen fråga om jordbrukens ställning vid skolhemmen och de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna.

Organisationsnämnden uttalar, att det syntes tvivelaktigt om jordbruksdrift överhuvud borde förekomma vid nu nämnda skolor samt anför härutinnan i huvudsak följande.

Vad de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna beträffar kommer ett mycket ringa antal av deras elever från landsbygden. Bland stadsflickorna är det sällsynt, att någon inriktar sig på att efter utskrivningen slå sig ned på landet. Det förefaller därför som om de få elever, vilka synas kunna få nytta av lantbruksutbildning (främst ladugårdsarbete), böra delges sådan utbildning genom arbete på kringliggande gårdar eller eventuellt i det egna utarrenderade jordbruket. Eftersom eleverna i fråga skola utbildas i ett flertal sysslor finnas möjligheter att förlägga lantbruksutbildningen till slutet av skoltiden. Då eleverna vid denna utbildning sålunda få vistas utanför skolorna, kunna de under densamma visa om de äro mogna för utskrivning.

Vid skolhemmen tjäna jordbruken icke utbildningssyfte. För lantbrukets del torde skolbarnens arbetsinsats ha ringa betydelse, för eleverna kan detta arbete ha arbetsterapeutiskt värde. Skulle jordbruken i egen regi nedläggas vid skolhemmen, kunna elever under skoltid i stället för med lantbruksgöromål arbeta i hemmens hushåll i större antal än vad som nu är fallet. Under sommaren kunna de elever, som skola sysselsättas med lantbruk, placeras hos lämpliga lantbrukare eller trädgårdsmästare i grannskapet. Elever, som icke anses pålitliga, kunna sysselsättas i skolornas trädgårdar.

Vid ett ställningstagande till frågan om jordbruk bör förekomma vid de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna och vid skolhemmen, torde hänsyn även böra tagas till det ekonomiska resultatet av verksamheten i fråga. Det är icke möjligt att med hjälp av nuvarande bokföring få någon bestämd uppfattning om jordbruksdriftens ekonomiska utfall. Om en förbättrad jordbruksredovisning genomföres bör jordbrukets bärighet kunna bedömas om några år. Skulle det då visa sig, att jordbruken lämna en i förhållande till storlek, jordbeskaffenhet och belägenhet normal vinst, får detta förhållande emellertid icke ensamt bliva utslagsgivande. Det bör även beaktas, att affärsdrift ligger vid sidan av skolornas egentliga uppgift och att jordbruken kräva rätt stor insats av arbete och tid från rektorernas och skolbyråns sida; denna tid skulle kunna komma eleverna mera direkt till godo.

Det torde här böra anmälas, att samtliga representanter för de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna och för skolhemmen bestämt uttalat sig för ett bibehållande av jordbruksdriften vid nämnda skolor med hänsyn till denna verksamhets värde ur psykoterapeutiska synpunkter.

Socialstyrelsen ansluter sig till vad skolrepresentanterna anfört och uttalar.

Det finns enligt styrelsens mening ej anledning att längre uppskjuta det definitiva ståndpunkttagandet i denna fråga, som stått på dagordningen sedan skyddshemsreformen 1936—1937. De med ungdomsvårdsskolornas verksamhet förtrogna ha numera praktiskt taget enhälligt slutit upp kring uppfattningen, att dylika institutioner för missanpassad ungdom ur rent psykoterapeutiska synpunkter böra vara försedda med jordbruk och trädgård. Dock framhålls tillika, att jordbruks- och trädgårdsskötsel ej bör göras beroende av elevernas arbetskraft. Nämndens invändning att, innan slutlig ställning toges till förevarande spörsmål, en ändamålsenlig resultatredovisning bör upprättas, finner styrelsen icke övertygande. Det är visserligen sant att redovisningen av jordbruksdriftens resultat ännu så länge är bristfällig och att förbättring härvidlag icke kan förväntas, förrän skolläringarna erhålla tillräcklig biträdes hjälp för kontorsgöromålen, men det är trots detta möjligt att vinna klarhet om i vilken utsträckning de berörda skolorna ha bärkraftiga jordbruk. Vad då först beträffar skolorna för kvinnliga elever, ha såväl Sonestorp som Brättegården och Hornö, särskilt de båda sistnämnda, utmärkta och vinstgivande jordbruk. Brobys jordbruk är däremot sämre och kan icke giva överskott. Det torde emellertid vara möjligt att genom arrende eller tillköp öka arealen och därmed avkastningen. Vad skolhemmen för de manliga eleverna beträffar, är Östra Spångs jordbruk dåligt. Trädgårdsdriften väntas emellertid kunna upphjälpa re-

sultatet. Hammargården har sin jord utarrenderad, varför ett uttalande i frågan är vanskligt. Vemyras jordbruk och trädgårdsdrift äro ännu icke upparbetade men väntas efter hand ge god avkastning, särskilt trädgården. Både Folåsa och Gräskärr ha utmärkta och vinstgivande jordbruk. De starka punkterna överväga alltså över de svaga. Styrelsen finner sig därför kunna förorda ett principbeslut om att jordbruks- och trädgårdsdrift skall anslutas till alla statliga ungdomsvårdsskolor.

Det torde här vara på sin plats att lämna en redogörelse för jordbrukens och trädgårdarnas omfattning vid de statliga ungdomsvårdsskolorna enligt av socialstyrelsen i slutet av mars 1947 lämnade uppgifter. Arealuppgifterna avse antal hektar. Vid de skolor, där växthus finnas, redovisas dessa med ett kryss.

	åker	trädgård	växthus	skog	betesmark	kreatursbesättning					
						tjurar	kor	ungdjur	hästar	svin	får
Ljungaskog.....	39	1	×	75	85	1	14	10	5	15	—
Forsane.....	50	2	×	38,5	33,5	1	26	19	7	10	—
Sundbo.....	41,5	1	×	135	10	2	20	15	4	6	—
Långanäs.....	39	1	×	17	10	1	20	10	6	20	—
Vemyra.....	31,15	2	×	12,8	—	—	12	3	3	6	—
Johannisberg....	29	1	×	96,3	—	—	15	3	2	4	—
Sonestorp.....	10	—	—	10	—	—	5	—	1	2	—
Hornö.....	20	—	—	17,5	—	—	8	3	2	2	5
Brättegården....	8,5	—	—	8,5	—	—	4	2	1	10	—
Hammargården .	14	1	—	20	—	—	—	—	—	—	—
Östra Spång....	16,9	—	×	21	4	—	7	6	2	15	—
Folåsa.....	36	2	×	20	5	—	13	14	4	5	—
Gräskärr.....	30	1,5	×	19,8	44,8	1	13	5	4	3	—
Broby.....	12	—	—	30	—	—	6	3	2	2	—
Lövsta.....	46	2	×	35	—	1	18	12	6	15	—

Föredraganden.

I första delen av det betänkande av skyddshemssakkunniga (SOU 1935: 35), vilket låg till grund för 1936 års skyddshemsreform, föreslogs att vid skolhemmen för gossar eleverna skulle, förutom med skolundervisningen, sysselsättas huvudsakligen med utbildning i olika slag av slöjd under vinterhalvåret och trädgårdsarbete under sommarhalvåret. Beträffande de för kvinnliga elever avsedda skolorna ansågo de sakkunniga det vara ur uppfostringssynpunkt motiverat, att ett mindre lantbruk funnes, vilket kunde giva eleverna tillfälle att deltaga i det sunda och utvecklande arbete, som följde med ett sådant. De sakkunniga framhöllo, att skötseln av husdjur erfarenhetsmässigt visat sig särskilt ägnad att väcka till liv och utveckla elevernas goda egenskaper.

Vid remissbehandlingen av de sakkunnigas förslag uttalade sig praktiskt taget samtliga remissinstanser för ett bibehållande av jordbruks- och husdjurskötsel vid skolhemmen för gossar.

I den till 1936 års riksdag avlåtna propositionen (nr 219) angående skyddshemsverksamhetens omläggning blev frågan om ett bibehållande av jordbruk vid skolhemmen för gossar icke upptagen till definitivt avgörande. Enligt vad föredragande departementschefen uttalade borde man först avvakta praktisk erfarenhet rörande ändamålsenligheten av en dylik anordning (förenämnda prop., s. 53). Då principfrågan senare icke återupptagits till behandling, har efter genomförandet av nämnda reform staten vid övertagandet av ett antal ungdomsvårdsskolor jämväl förvärvat de till dem hörande jordbruken.

I sin nu framlagda organisationsutredning ifrågasätter organisationsnämnden, huruvida jordbruksdrift överhuvud bör förekomma vid skolhemmen och de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna. Utan att i princip taga ställning till spørsmålet uttalar nämnden dels att eleverna borde kunna erhalla erforderlig sysselsättning i jordbruksarbete hos lantbrukare i trakten och dels att i vart fall en undersökning borde ske, huruvida skolornas jordbruk vore ekonomiskt bärande.

Gentemot nämndens uttalande, att man borde överväga jordbrukens nedläggande vid angivna skolor, hava samtliga skolrepresentanter och socialstyrelsen inlagt bestämd gensaga.

Den lämnade redogörelsen visar, att det överväldigande flertalet av dem, som haft kännedom om ungdomsvårdsskolornas verksamhet och uppgifter, med bestämdhet uttalat sig för att jordbruk skola vara anknutna till alla typer av sådana skolor. Att märka är att skyddshemssakkunniga på sin tid visserligen icke föreslagit, att skolhemmen för gossar skulle förses med jordbruk men likväl i fråga om flickskolorna understrukit det för elevernas karaktärsdanning värdefulla i att äga tillgång till ett mindre lantbruk.

Vad först beträffar skolhemmen är det enligt min uppfattning ur sysselsättnings- och terapeutiska synpunkter synnerligen lämpligt, att eleverna vid sidan av skolarbetet och den egentliga fritidssysselsättningen i form av lek och idrott m. m. kunna sysselsättas med visst yrkesbetonat arbete. Även andra arbetsgrenar än jordbruk med ladugårdsskötsel torde förvisso kunna godtagas för sådant ändamål, i varje fall för de manliga elevernas vidkommande. Jag förutsätter också, att socialstyrelsen ägnar denna fråga vederbörlig uppmärksamhet och avgiver de förslag härutinnan, som efter hand kunna ifrågakomma. I förhandenvarande läge finner jag mig emellertid icke kunna förorda, att jordbruket vid skolhemmen utbytes mot annan sysselsättningsform.

Vad avser yrkesskolorna för kvinnlig ungdom är det enligt min mening av stort värde att eleverna därstädes även i fortsättningen bibringas yrkesmässiga kunskaper i skötseln av ett lantbruk. Att, såsom organisationsnämnden antytt, för bedrivande av sådan undervisning bygga på traktens lantgårdar kan jag icke finna lämpligt, bland annat av det skälet, att undervisningen i sådant fall i allmänhet icke kan antagas bliva av samma effek-

tivitet som den undervisning, vilken lämnas av därför särskilt utbildad personal.

Vad slutligen angår den givetvis icke oväsentliga ekonomiska sidan av förevarande spörsmål, torde av de av socialstyrelsen lämnade uppgifterna framgå, att vissa av jordbruken vid ifrågavarande ungdomsvårdsskolor redan nu äro vinstgivande och att i andra fall förutsättningar föreligga för att efter hand upparbeta desamma, så att tillfredsställande driftsresultat ernås. Det torde i det ekonomiska sammanhanget heller icke böra förbises, vilket värde som för skolornas del ligger i att äga tillgång till egna jordbruks- och ladugårdsprodukter.

Med hänsyn till vad jag nu anfört finner jag mig böra förorda, att jordbruken bibehållas vid skolhemmen och de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna. Med utgångspunkt härifrån kommer jag att i det följande föreslå, att jordbrukspersonal i erforderlig omfattning upptages i de nya personalplanerna för dessa skolor.

Personalorganisationen.

Framlagda förslag jämte yttranden.

Allmänna synpunkter.

Till en början torde få redogöras för vad *socialstyrelsen* anfört rörande sin inställning till frågan om ungdomsvårdsskolornas allmänna funktioner och därav föranlett personalbehov. Styrelsen anför härutinnan följande.

För att rätt kunna fylla sin uppgift böra ungdomsvårdsskolorna organiseras ej blott såsom folkskole- eller yrkesskoleinternat utan samtidigt såsom läkepedagogiska behandlingscentraler med anknytning till den framväxande psykiska barna- och ungdomsvården. Detta betyder, att varje skola måste ha tillgång till barnpsykiatrisk expertis samt att i övrigt skolans personal och alldeles särskilt de befattningshavare, som stå i ledande ställning, måste ha en tillfredsställande allmänpsykologisk och även speciell läkepedagogisk skolning. På grund av psykologiens hittillsvarande undanskjutna ställning i vårt land har det icke varit möjligt att erhålla psykologiskt fackutbildad personal ens till de ledande befattningarna, på något undantag när. Detta har betytt, att psykoterapeutiska behandlingsmetoder kommit till användning endast i ringa utsträckning och att fall, som kunnat gå till hälsa, i stället redovisats som misslyckade. Det ligger i öppen dag, att ungdomsvårdsskolornas förhållandevis goda behandlingsresultat skulle kunna *avsevärt* förbättras genom psykologisk skolning av personalen. Ständigt förekomma exempel, då omhändertagna ungdomar efter misslyckade fostlingsförsök i enskilda hem och på anstalter förvandlats till socialt dugande individer när de väl slutligen placerats på rätt institution med skicklig anstaltspedagogisk ledning.

Till belysande av ungdomsvårdsskoleklienteletets sammansättning lämnar styrelsen följande uppgifter rörande de elever, vilka voro intagna den

1 juni 1946. Uppgifterna avse elevernas förhållanden omedelbart före intagningen och omfatta 700 manliga och 406 kvinnliga elever.

	Manliga elever; procent	Kvinnliga elever; procent
Åldersgrupper:		
8—14 år.....	58	27
15—17 år.....	36	52
18—21 år.....	6	21
	100	100
Egendomsbrottslingar.....	94	64
Våldsvärkare.....	24	3
Sexuellt vanartade.....	8	66
Arbetsvilliga.....	44	43
Allmänt svårfostrade.....	13	8
Kamratfördärvare.....	7	4
Tidigare anstaltsbehandling.....	32	32
Hereditär belastning.....	30	29
Föräldrarna kriminella eller asociala	42	40
Intellektuell standard:		
Efterblivna.....	39	38
Normalbegåvade.....	59	60
Välbegåvade.....	2	2
Fysiskt sjuka.....	16	10
Nervösa rubbningar.....	41	28

Styrelsen kommenterar uppgifterna på följande sätt.

Särskilt uppgifterna angående de nervösa rubbningarna tala sitt tydliga språk angående betydelsen av att vid ungdomsvårdsskolorna ha tillgång till barnpsykiatrisk expertis samt en läkepedagogiskt välskolad personal. Utan sådan personalutrustning blir arbetet, i den mån detsamma söker följa läkepedagogiska riktlinjer, mer eller mindre av kvacksalveriets art. Det är enligt styrelsens mening av grundväsentlig betydelse, att denna klienteletets sammansättning klart observeras vid varje diskussion om ungdomsvårdsskolornas organisation, personaluppsättning och pedagogiska förhållanden.

Personalkategorierna och deras arbetsuppgifter m. m.

I det föregående har nämnts, att organisationsundersökningen vid ungdomsvårdsskolorna föranletts av de arbetstidsförhållanden, vilka belysts genom en av socialstyrelsen verkställd utredning. Socialstyrelsen fann, att arbetstiden för den personal, vars arbetstid ej reglerats, varierade i hög grad, men att den vore mycket lång för en stor del av personalen. Till belysning därav lämnade styrelsen följande uppgifter rörande arbetstidens längd i veckotimmar för vissa befattningshavarekategorier:

	Lägst	Högst	Genomsnitt
Avdelningsföreståndare, lärare, assistenter	51	68	57,5
Yrkeslärare	48	60	51
Arbetsledare vid pojkskolhem	48	69	61,5
Kvinnliga vårdare vid Lövstaskolan, husmödrar	48	75	60,5
Skötare, gårdskarlar, nattvakter	48	57	52,5
Trädgårdsmästare, rättare, ladugårdsförmän	48	57	52,5
Folkskollärare vid flickskolor	45	55	48,5
Facklärarinnor vid flickskolor	54,5	73	61
Tvättföreståndare, kokerskor, biträden	48	66,5	53,5

I det följande torde en redogörelse få lämnas för de nuvarande och föreslagna befattningshavarekategorierna vid ungdomsvårdsskolorna ävensom beträffande de normalarbetstider, arbetsuppgifter och övriga arbetsförhållanden, vilka avsetts skola åvila befattningshavarna i fråga. Jag utgår härvid från den nu gällande personalgrupperingen.

Organisationsnämnden har utgått från en normalarbetstid av 48 veckotimmar utom för personalgrupperna chef, tillika läkare, rektor, avdelningsföreståndare vid Lövstaskolan, assistent, folkskollärare, yrkeslärare, fritidsledare — en av nämnden föreslagen ny befattningshavaregrupp — samt kontorspersonal. Med ledning av dessa arbetstidsplaner har nämnden uppgjort arbetstidsscheman för de särskilda befattningshavarekategorierna. Det torde böra understrykas, att nämnden, gentemot från personalhåll uttalade farhågor, att dessa scheman skulle komma att alltför rigoröst tillämpas, uttalat, att skolstyrelserna borde äga ordna personalens tjänstgöringsförhållanden med tillgodoseende av särskilda önskemål inom ramen för den av nämnden föreslagna personalorganisationen.

Chef, tillika läkare, rektor.

Organisationsnämnden anser dessa tjänster vara av sådan art, att fixerad genomsnittlig arbetstid icke borde ifrågakomma för deras innehavare. I förslaget har dock för rektorernas del upptagits en schemabunden arbetstid av 11—17 timmar per vecka, varierande efter de skilda skolornas behov i organisationshänseende. Denna tid har huvudsakligen förlagts till morgnar och kvällar och avser övervakning under uppstigning och läggning samt måltider. Det har vidare förutsatts, att rektor skall leda elevernas fritidssysselsättningar under en hel söndag var fjärde eller femte vecka (vid Broby varannan vecka). Vid de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna och vid enkelskolhemmen för pojkar har rektor därjämte av organisatoriska skäl påförts viss nattvaktstjänstgöring.

Avdelningsföreståndare, tillika redogörare, avdelningsföreståndare, tillika lärare.

Dessa befattningshavare äro under föreståndaren för Lövstaskolan (chef, tillika läkare) placerade såsom föreståndare för yrkesskole- respektive skol-

hemsavdelningen därstädes. Utöver uppgifterna såsom föreståndare för var sin avdelning svarar den förstnämnde befattningshavaren för redogörarskapet för hela anstalten och den senare för undervisningen i en av skolhemsavdelningens skolklasser.

Organisationsnämnden finner jämväl dessa tjänster vara av sådan art, att särskild normalarbetstid icke borde för dem ifrågakomma.

Socialstyrelsen föreslår, att förevarande befattningshavare avlastas sina redogörar- respektive lärarfunktioner genom anställande av en bokhållare och ytterligare en folkskollärare. Styrelsen hänvisar härvid till att organisationsnämnden funnit sig böra för alla andra ungdomsvårdsskolor föreslå särskild personal att leda elevernas fritidsverksamhet — varom mera i det följande — samt anför i huvudsak.

Medan vid andra ungdomsvårdsskolor ansetts nödvändigt att utöver lärarpersonalen anställa särskilda assistenter för fritidssysselsättningar och läkepedagogiska uppgifter, ha avdelningsföreståndarna vid Lövstaskolan antagits kunna sköta, förutom fritidsverksamhet, den ene undervisning och den andre redogörararbete. Enligt styrelsens mening kan denna anordning icke behållas vid en omreglering av tjänstgöringsförhållandena som åsyftar en förnuftig arbetsdisposition. Den anstaltspedagogiskt ledande personalen vid Lövstaskolan består av chefen-läkaren och de båda avdelningsföreståndarna. Dessa motsvaras vid de vanliga skolorna av rektorn och hans båda assistenter. Chefen-läkaren har utöver sitt arbete vid Lövstaskolan att även tjänstgöra som läkare vid den närbelägna och lika stora anläggningen Skarvik-Tallåsen. Därjämte fullgör han uppdraget såsom rådgivande psykiater hos skolbyråchefen, vilket nödvändiggör för honom att en dag i veckan vistas i Stockholm. Tager man därjämte hänsyn till att klientelet vid Lövstaskolan är ungdomsvårdsskolornas mest svårbehandlade, synes det ligga i öppen dag, att de båda avdelningsföreståndarna icke böra belastas med andra uppgifter än som avse elevvården.

Styrelsen, som funnit sig böra föreslå en sådan förändring av folkskollärarnas ställning, att dessa principiellt endast bundes vid skolundervisningen — varom mera i det följande — understryker, att redan detta förslag i och för sig nödvändiggjorde, att den vid Lövstaskolan anställde avdelningsföreståndaren, tillika läraren, frikopplades från undervisningen. Ett avlyftande av redogöraransvaret från den andre avdelningsföreståndaren motiverades enligt styrelsens mening jämväl av de kamerala göromålens omfattning. Härutinnan erinrar styrelsen, att anstalten disponerar omkring 40 bostadshus, är avsedd för omkring 85 elever och har cirka 40 befattningshavare. Förvaltningsuppgifterna handhades med nuvarande ordning mindre väl — bland annat hade styrelsen fått mottaga erinringar från byggnadsstyrelsen beträffande fastigheternas skötsel. — Den av styrelsen föreslagne bokhållaren skulle enligt vad de *lönesakkunniga* förutsatt få till huvudsaklig uppgift att under redogöraransvar leda arbetet vid kameralkontoret samt att öva tillsyn över skolans fasta och lösa egendom. Härvid syntes han komma att biträdas av jordbruksföreståndaren (nuvarande rättaren)

och trädgårdsmästaren med uppsikten över jordbruksdriften respektive trädgårdsskötseln.

Det torde böra erinras, att en avdelningsföreståndare, tillika lärare, anställdes jämväl vid Hammargården. Till denna tjänst, som föreslagits indragen, torde jag få återkomma vid detaljbehandlingen av personalplanen för denna skola.

Assistent.

Assistenterna äro för närvarande anställda vid de för manliga elever avsedda yrkesskolorna samt vid Vemyra och Johannisberg. För vissa assistenter vid de båda sistnämnda skolorna gälla samma kompetensvillkor och arbetsuppgifter som för folkskollärare. Jag torde i det följande få bortse från assistenter av denna kategori, vilka synas böra helt betraktas såsom folkskollärare. De övriga assistenternas huvudsakliga arbetsuppgifter äro handhavande av elevernas fostran under deras fritid, teoretisk undervisning i mindre omfattning samt kontorsarbete. De fungera såsom föreståndare för var sin elevbyggnad.

Organisationsnämndens förslag innebär beträffande assistenterna bland annat att de skulle befrias från teoretisk undervisning och kontorsarbete. Med hänsyn härtill anser nämnden skäl icke föreligga att för dessa befattningshavare tillämpa den normala ämbetsverkstiden, 42 timmar per vecka. Då emellertid assistenternas arbete till stor del förlagts till kvällar och söndagar, föreslår nämnden, att arbetstiden begränsas till omkring 44 timmar per vecka, varierande något för de skilda skoltyperna.

Nämnden uttalar, att det vore lämpligt att i samband med den för arbetstidsregleringens genomförande erforderliga personalförstärkningen söka ernå ökad specialisering bland personalen, bland annat så att lärarna endast i ringa utsträckning behövde ianspråktagas för andra uppgifter än undervisning. Med hänsyn härtill och med tanke på det särskilda värdet av att eleverna finge intresset väckt för goda fritidssysselsättningar, föreslår nämnden, att assistenttjänster inrättas även vid de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna, varigenom dessa skolor erhöles särskild personal att leda fritidssysselsättningar. Dessa assistenter skulle således erhålla enahanda uppgifter som deras kolleger vid de för manliga elever avsedda yrkesskolorna, dock att de jämväl i viss utsträckning skulle svara för nattvaktstjänstgöringen vid skolorna. Vid Broby skulle för samma uppgifter anställas en gymnastikdirektör, vilken därjämte skulle leda den i skolundervisningen ingående gymnastiken. Vid pojkskolhemmen skulle skapas särskilda tjänster av assistenttyp, benämnda fritidsledare. Vid dubbelskolhemmen erfordrades enligt nämndens mening två sådana tjänster och vid enkelskolhemmen en. Med hänsyn till elevernas behov av kvinnlig omvårdnad och då husmödrarna och de kvinnliga biträdena beräknades hava föga tid att ägna eleverna, därest de icke skulle nödgas tillgripa övertid, föreslår

nämnden, att alla fritidsledare vid enkelskolhem och åtminstone en fritidsledare vid varje dubbelskolhem skola vara kvinnor. Vid de sistnämnda skolorna skulle fritidsledarna svara för eleverna i var sin elevbyggnad.

Socialstyrelsen anser sig icke kunna godtaga nämndens förslag att vissa fritidsledarebefattningar vid pojkskolhem skulle obligatoriskt besättas med kvinnor. En dylik anordning bleve med hänsyn till denne befattningshavares huvuduppgifter enbart till nackdel, då antalet idrottsskickliga bland kvinnorna vore förhållandevis mycket mindre än bland männen. Styrelsen uttalar vidare, att de föreslagna befattningarna såsom gymnastikdirektör och fritidsledare syntes komma att utgöra assistentbefattningar såväl i fråga om arbetsuppgifter och arbetsförhållanden som i avseende å för befattningshavarna uppställda kompetenskrav. De borde därför jämväl betecknas såsom sådana. Dessa synpunkter företrädas även av de *lönesakkunniga*.

Folkskollärare.

För folkskollärarnas del har *organisationsnämnden* utgått från en normalarbetsvecka om 42 timmar. Vissa smärre variationer avses dock med hänsyn till organisatoriska krav beträffande skilda skoltyper. Härutinnan torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Socialstyrelsen har i anslutning till ett av de *lönesakkunniga* avgivet förslag uttalat, att folkskollärarna borde erhålla tjänstgöringsförhållanden, likartade med vad som erbjödes inom det allmänna folkskoleväsendet. I enlighet härmed skulle dessa befattningshavare erhålla en arbetstid om 30 undervisningstimmar under 39 veckor av året samt därjämte omhänderhava slöjd- och fortsättningsskoleundervisning. Däremot borde folkskollärarna icke belastas med uppgifterna att leda elevernas fritidssysselsättningar eller fullgöra övervakning under måltider m. m. Till de närmare detaljerna av detta förslag torde jag få återkomma i samband med behandlingen av lönefrågan.

Folkskolläraren vid Brättegården, som omhänderhar undervisning av närmast folkhögskolekaraktär, bör enligt *socialstyrelsens* och de *lönesakkunnigas* mening erhålla benämningen *ämnslärare*.

Avdelningsföreståndare.

Den avdelningsföreståndare, som är föreståndare för mödrahemsavdelningen vid Sonestorp, har förbigåtts av *organisationsnämnden*, som förutsett, att mödrahemsavdelningen komme att avskaffas i och med anstaltens utbyggande till yrkesskola av dubbeltyp.

Yrkeslärarinnor.

Vid de för kvinnliga elever avsedda ungdomsvårdsskolorna hava anställt lärarinnor i hushållsgöromål och i kvinnlig slöjd. Undervisning i tvätt sker vid yrkesskolorna genom särskilda tvättföreståndare.

Till *organisationsnämndens* förslag i fråga om yrkesundervisningens ordnande vid de för kvinnliga elever avsedda skolorna torde jag få återkomma vid behandlingen av nämndens detaljförslag för varje skoltyp. Vad angår normalarbetstiderna anser sig nämnden böra för samtliga yrkeslärarinnor räkna med en arbetsvecka av omkring 48 timmar. Därest yrkeslärarinnornas arbetstid ansåges böra nedskäras ytterligare ville nämnden hänvisa till att skolorna kunde på grund av isolerat läge nödgas anställa heltidstjänstgörande kontorsbiträden, ehuru dylik arbetskraft icke i och för sig erfordrades på heltid för fullgörande av sina primära uppgifter. Genom att låta dessa biträden i viss utsträckning avlösa yrkeslärarinnorna, exempelvis vid fritidsövervakning, borde arbetslättnad kunna åstadkommas för de sistnämnda. — Enligt nämndens förslag skola vissa yrkeslärarinnor jämväl i viss utsträckning svara för nattvaktstjänstgöring.

Socialstyrelsen anser, att yrkeslärarinnorna — av styrelsen och de *lönesakkunniga* benämnda yrkeslärare — icke borde erhålla längre arbetstid än deras manliga kollegor, vilka styrelsen föreslagit skola belastas med en arbetstid om 46 veckotimmar. Vid Sonestorp, Hornö och Broby hade — anför styrelsen vidare — under innevarande budgetår med anlitande av för arbets-tidsbegränsande åtgärder anslagna medel anställts hemvårdslärare med huvudsaklig uppgift att fungera såsom avlösare för yrkeslärarinnorna. Styrelsen hemställer, att dylika befattningshavare finge anställas vid samtliga skolor för kvinnligt klientel.

L ä r a r e i y r k e s ä m n e.

Denna befattningshavaregrupp återfinnes vid de för manliga elever avsedda yrkesskolorna samt vid yrkesskoleavdelningarna vid kombinerade yrkesskolor och skolhem. De handhava verkstadsundervisning för utbildning av metallarbetare, möbelsnickare, skräddare samt tapetserare och sadelmakare.

Vid uppgörandet av arbetstidsplan för dessa befattningshavare har *organisationsnämnden* anknutit till motsvarande förhållanden vid de centrala verkstadsskolorna. Jag torde här få lämna en kortfattad redogörelse i sistnämnda avseende.

Vid de centrala verkstadsskolorna omfattar arbetstiden under 35 av arbetsårets 46 veckor 37 timmars undervisning i yrkesarbete och viss undervisning i teoretiska ämnen, huvudsakligen varierande mellan 5 och 8 timmar per vecka. Under återstoden av arbetsåret — då teoriundervisning icke meddelas — utgör antalet undervisningstimmar i yrkesarbete minst 45. Tjänstgöringsskyldigheten å grundlönen omfattar endast undervisning i yrkesarbete, varför teoriundervisningen honoreras med särskilt timarvode. På uppdrag av Kungl. Maj:t har överstyrelsen för yrkesutbildning verkställt översyn av grunderna för statsbidrag till avlöning åt lärare vid centrala verkstadsskolor samt den 12 januari 1945 avgivit förslag i ämnet. Enligt nämnda förslag skulle tjänstgöringstiden å grundlönen fastställas till 39 veckotimmar under 35 veckor och 45 veckotimmar under återstående 11

veckor av arbetsåret. Föredragande departementschefen (1946 års statsverksproposition, VIII ht., s. 462) ansåg emellertid en löne reglering inom detta område böra komma till stånd först sedan frågan om lärarnas kompetens och utbildning blivit löst. Lönefrågan — och därmed även arbetstidsfrågan — vilar fördenskull för närvarande i avvaktan på utredning rörande kompetensvillkoren.

Med hänsyn till vad beträffande arbetstiden för närvarande gäller för yrkeslärare vid de centrala verkstadsskolorna finner sig organisationsnämnden böra för manliga yrkeslärare vid ungdomsvårdsskolorna föreslå en arbetsvecka om 46 timmar 45 minuter, varav nära 43 timmar för undervisning och omkring 4 timmar för fritidssamvaro med eleverna.

Socialstyrelsen anser, att arbetstiden borde begränsas till 46 veckotimmar i avvaktan på en reglering av motsvarande förhållanden vid de centrala verkstadsskolorna. Såsom tjänstebestämmelse föreslår styrelsen — i likhet med de *lönesakkunniga* — beteckningen yrkeslärare.

Tillsyningsman.

En befattningshavare av denna kategori finnes för närvarande vid Lövstaskolan. Bland de honom åvilande uppgifterna må nämnas att ombesörja arbetsfördelningen vid yrkesskoleavdelningen och att biträda vid gymnastik och idrott samt andra fritidssysselsättningar. Han förvaltar elevernas penningmedel och sköter elevbiblioteket samt handhar klädesutrustningen och anskaffandet av nya kläder för eleverna. Han är vidare närmaste förman för skötarna och kan i praktiken sägas vara avdelningsföreståndarens närmaste man inom avdelningen. En befattningshavare av denna kategori har av organisationsnämnden och socialstyrelsen föreslagits jämväl för Långnäs. Han torde komma att få i huvudsak samma arbetsuppgifter, som tillsyningsmannen vid Lövstaskolan.

Husmoder, tillika biträdande lärare, vårdare, husmoder.

Vid samtliga för manliga elever avsedda ungdomsvårdsskolor finnas befattningshavare, vilka fungera såsom husmödrar.

Vid Lövstaskolan skötes denna syssla av en husmoder, tillika biträdande lärare, vilken i egenskap av husmoder ansvarar för hela hemmet. I viss mån begränsas hennes uppgifter dock därav, att eleverna vid skolhemsavdelningen — såsom tidigare nämnts — fördelats på paviljonger, vilka var för sig utgöra ett avskilt hushåll med egen matlagning och förestås av en kvinnlig vårdare med husmoders funktion och boende i paviljongen. Innehavaren av befattningen såsom husmoder, tillika lärare, har därför att i full utsträckning fungera såsom husmoder allenast för yrkesskoleavdelningen men skall därjämte handhava de ekonomiska detaljerna på husmodersområdet jämväl för skolhemsavdelningen samt fungera såsom vårdarnas närmaste överordnade. Med anlitande av för arbetstidsbegränsande åtgärder anvisade medel

har därjämte vid Lövstaskolan anställts en biträdande husmoder, som är omedelbart underställd chefshusmodern.

Vid envar av övriga nu nämnda skolor finnes en husmoder, med undantag för det enda för närvarande fungerande dubbelskolhemmet, Hammargården, där två husmödrar ansetts erforderliga.

Organisationsnämnden anser, att den för närvarande extraanställda biträdande husmodern vid Lövstaskolan bör uppföras å personalplanen för denna anstalt. Vid envar av de övriga ungdomsvårdsskolorna för manliga elever erfordras enligt nämndens mening endast en husmoder. Därest lindring ansåges böra åvägabringas i husmoderns arbetsbörda torde — uttalar nämnden — så kunna ske genom att i de fall, då skrivbiträde kunde på grund av skolans belägenhet komma att anställas på heltid, oaktat kontorsgöromålen icke påfordrade detta, låta denna befattningshavare biträda husmodern under tid, som icke åtginge för kontorsgöromålen.

Skolstyrelserna och *personalorganisationerna* uttala i yttranden till socialstyrelsen över organisationsnämndens promemoria, att varje skolhemsavdelning på trettio elever måste ha sin egen husmoder. *Styrelsen för Hammargårdens skolhem* anför härutinnan i huvudsak följande.

Då skolstyrelsen medverkade till utbyggandet av Hammargården med ytterligare en elevförläggning avsåg styrelsen att av de båda förläggningarna skapa två skilda, parallellt arbetande småhem. De två sista årens erfarenheter ha ytterligare övertygat styrelsen att denna plan måste i praktiken konsekvent genomföras för att en nödvändig differentiering av klientelet skall kunna åstadkommas och för att anstaltsprägeln skall kunna minskas till förmån för en mera hemlik miljö. Ur fostringsynpunkt är husmodern vid ett skolhem för minderåriga pojkar en synnerligen betydelsefull person. Hon skall tillse att pojkarna på hennes avdelning få den vård och tillsyn, som en mor brukar giva. Hon skall skapa hemtrevnad och trivsel på *sin* avdelning och för *sina* pojkar. Småpojkarna behöva en kvinna att ty sig till och få kontakt med och detta går många gånger lättast över de arbetsuppgifter, som åvila en husmoder. Ur psykologisk-sociologisk synpunkt kännetecknas skolhemseleverna av en tragisk utarmning av vi-känslan. Detta kan repareras endast om de få känna samhörighet med arbetande människor av båda könen och tillsammans med dessa samlas kring ett vanligt hems dagliga sysslor. Detta kan icke åstadkommas med endast en husmoder på 60 elever i två förläggningar.

Socialstyrelsen ansluter sig till vad skolstyrelserna och personalorganisationerna anför. Den ena av de två husmödrarna vid dubbelskolhem borde, enligt styrelsens mening, omhänderhava den ekonomiska skötseln av båda i skolan ingående hushåll och intaga förmansställning gentemot den andra. *Styrelsen* anför till stöd för sitt förslag för egen del i huvudsak följande.

Det går ej att draga en parallell med yrkesskolornas förhållanden och hänvisa till att vid dessa endast en husmoder förekommer. Vid ett skolhem är det ju fråga om ett klientel, som är betydligt yngre och som har ett starkt behov av kvinnlig tillsyn och omvårdnad. De små måste skötas mer indi-

viduellt än de äldre. Någon tillfredsställande lösning erbjuder härvidlag på intet vis organisationsnämndens förslag, att den ena fritidsledaren obligatoriskt skulle vara kvinna, enär styrelsen av andra skäl måst avvisa detta förslag.

De lönesakkunniga hava, under förutsättning att socialstyrelsens förslag godtages, och med tillstyrkan av socialstyrelsen ur lönetekniska synpunkter uppdelat husmoderspersonalen i följande grupper, nämligen

1. husföreståndare (nuvarande husmoder, tillika biträdande lärare),
2. husföreståndare (nuvarande biträdande husmoder vid Lövstaskolan, husmödrar vid enkelskolhemmen, chefshusmödrarna vid dubbelskolhemmen) samt
3. biträdande husföreståndare (övriga husmödrar vid dubbelskolhemmen, vårdarna vid Lövstaskolan).

Arbetsledare, tillika vårdare, arbetsledare.

Arbetsledare finnas anställda vid de för manliga elever avsedda skolhemmen samt de kombinerade yrkesskolorna och skolhemmen. Med hänsyn till den speciella vård, som arbetsledaren vid Lövstaskolan måste ägna där intagna elever, har ifrågavarande befattningshavare vid denna anstalt jämväl erhållit beteckningen vårdare. Arbetsledarna biträda vid undervisningen i gymnastik med lek och idrott, trädgårdsskötsel (utom vid Vemyra och Lövstaskolan, där särskild trädgårdsmästare anställts) och slöjd, handhava den yttre renhållningen, värmeapparater, sanitära och maskinella anläggningar samt utföra enklare reparationsarbeten. De hava slutligen belastats med viss nattvaktstjänstgöring och uppsikt över eleverna under dessas fritid.

Socialstyrelsen uttalar, att arbetsledarebefattningarna, vilka inneslöte en i och för sig otillfredsställande kombination av uppgifter som slöjdlärare, trädgårdsmästare, hantverkare, gårdskarlar och nattvakt-fritidsledare, syntes kunna helt utgå, därest man utnyttjade folkskollärarna i slöjdundervisningen såsom styrelsen och de lönesakkunniga förordat.

Organisationsnämnden uttalar, att, därest slöjdundervisning och viss fritidstillsyn överfördes på folkskollärarna, arbetsledarna vid dubbelskolhemmen kunde utbytas mot vaktmästare.

Skötare, nattvakt, gårdskarlar, manligt biträde.

De i organisationen ingående skötarna äro placerade vid Lövstaskolans yrkesskoleavdelning och vid Långanäs, nattvakter finnas vid ett flertal av de för manliga elever avsedda ungdomsvårdsskolorna. Båda befattningshavarekategorierna hava till uppgift att omhändertaga eleverna under den tid av dygnet, då undervisning icke pågår. Häri ingår övervakning av eleverna under måltider, tillsyn under elevernas fritid och vilande nattvaktstjänstgöring.

Gårdskarlarssysslorna skötas vid de för manliga elever avsedda ungdoms-

vårdsskolor, vilka icke förfoga över arbetsledare, och vid Lövstaskolans yrkesskoleavdelning av särskilda gårdskarlar samt vid skolorna för kvinnligt klientel (utom Hornö) av befattningshavare med beteckningen manligt biträde.

Organisationsnämnden föreslår, att nattvakts- och gårdskarlsgröromålen vid skolorna för manligt klientel sammanföras på en befattningshavaregrupp, vaktmästarna, vilka vid yrkesskolorna och dubbelskolhemmen skulle sinsemellan fördela arbetet på så sätt, att envar av dem under en bestämd tidrymd tjänstgjorde viss tid såsom nattvakt och viss tid såsom gårdskarl. Vid enkelskolhemmen för pojkar, där endast en vaktmästare borde anställas, skulle nattvaktstjänstgöringen fördelas mellan denne samt rektorn och fritidsledaren. Nattvaktstjänstgöringen vid de större yrkesskolorna för kvinnlig ungdom föreslås ombesörjd av kvinnliga nattvakter med avlösning genom rektor, assistenter och vissa yrkeslärarinnor. Med hänsyn till gårdskarlsarbetets art anser sig nämnden böra för flickskolorna föreslå anställande av en särskild gårdskarl. Då härav följde att tillräckliga arbetsuppgifter vid sidan av nattvaktstjänstgöringen icke kunde erbjudas en särskild nattvakt vid de mindre flickskolorna, Brättegården och Broby, funne sig nämnden nödsakad fördela nattvaktstjänstgöringen vid dessa skolor på rektor, gymnastikdirektör (assistent) och vissa yrkeslärarinnor.

Enligt nämndens förslag skall nattvaktstjänstgöringen, såsom hitintills, i regel fullgöras vilande, därvid vederbörande befattningshavare befinner sig antingen i ett särskilt vaktrum i elevbyggnaden eller i sin egen bostad, därest denna är inrymd i elevförläggningen. Tiden skulle därvid i överensstämmelse med hittills gällande beräkningsgrunder anses motsvara 50 procent av full arbetstid. Därest ändring i denna beräkningsgrund ansåges böra komma till stånd borde detta enligt nämndens mening ske i ett större sammanhang med hänsyn till att frågan berörde även andra tjänstemannakategorier inom statsförvaltningen.

De *lönesakkunniga* och *socialstyrelsen* uttala, att nattvaktsarbetet och gårdskarlssysslan med hänsyn till den bestämda artskillnaden mellan dessa båda uppgifter icke syntes böra förenas på samma hand, och föreslå, att för de människovårdande uppgifterna anställas vårdare och för underhållstjänsten hantverkare. Vårdarna skulle således motsvara de nuvarande skötarna och nattvakterna och hantverkarna de nuvarande gårdskarlarerna och manliga biträdena.

I fråga om nattvaktstjänstgöringens beräkning i arbetstidshänseende uttalar *socialstyrelsen*, att det icke borde väcka betänkligheter att genomföra en justering uppåt till 55—60 procent, vilket skulle giva åtskillig lindring för de berörda befattningshavarna utan att kräva någon större personalökning. Från personalhåll hade i detta avseende krävts en jämkning till 75 procent. — *Statskontoret* anser däremot, att några skäl icke blivit an-

förda, som kunde motivera ett frångående av de hittills tillämpade beräkningsgrunderna i detta avseende.

Socialstyrelsen hävdar för egen del ytterligare, att nattvaktstjänstgöring icke borde åläggas vid skolorna för kvinnliga elever tjänstgörande rektorer, assistenter (gymnastikdirektör) eller yrkeslärare.

Trädgårdsmästare, jordbrukspersonal.

Såsom i det föregående nämnts ifrågasätter *organisationsnämnden*, huruvida icke jordbruken vid yrkesskolorna för flickor och vid skolhemmen borde indragas, medan *socialstyrelsen* hemställt om ett principbeslut därom att såväl jordbruk som trädgårdar fortfarande skola vara anknutna till dessa anstalter. Styrelsen föreslår i överensstämmelse med sin principinställning, att erforderlig trädgårds- och jordbrukspersonal anställs vid samtliga ungdomsvårdsskolor. I fråga om tjänstebestämmelserna ansluter sig styrelsen till ett av de lönesakkunniga avgivet förslag, enligt vilket rättarna skulle benämnas jordbruksföreståndare vid yrkesskolorna för manligt klientel och jordbruksförmän vid övriga skolor medan ladugårdsförmännen skulle vid de förstnämnda skolorna behålla sin nuvarande benämning men vid de övriga benämnas ladugårdsskötare. Jordbrukspersonalen bör enligt organisationsnämndens mening i arbetstidshänseende följa lantarbetstidslagets bestämmelser, dock att hinder icke borde möta att för rättarens del avbalansera den sammanlagda arbetstiden, så att denna icke överstege den för yrkeslärarna föreslagna. *Socialstyrelsen* anser däremot, att all jordbrukspersonal borde erhålla en arbetsvecka om 48 timmar.

Kontorspersonal.

Kontorspersonalen är för närvarande, med undantag för kameralbiträdet vid Lövstaskolan, anställd på deltid. För hela denna befattningshavaregrupp räknar *organisationsnämnden* med 42 timmars normalarbetsvecka.

Biträdande lärare, avdelningssköterska, kokerska, kvinnligt biträde.

Till dessa befattningshavare torde jag få återkomma vid specialbehandlingen av personalplanerna för de olika skoltyperna. De båda sistnämnda befattningshavaregrupperna benämnas av *socialstyrelsen* och de lönesakkunniga ekonomibiträden.

Personalplanerna.

Jag torde härefter böra övergå till att behandla personalplanerna vid de olika ungdomsvårdsskoletyperna. I den mån *socialstyrelsen* föreslagit en utökning av antalet befattningshavare utöver den av *organisationsnämnden* uppgjorda planen, betingas detta dels av vad i det föregående anförts rö-

rande styrelsens grundinställning till frågan om vården vid skolorna, dels av vad styrelsen enligt vad i det föregående nämnts anført beträffande de särskilda befattningshavaregrupperna och dels därav att styrelsen funnit av nämnden uppgjorda arbetstidsscheman i åtskilliga fall mindre lämpligt konstruerade eller alltför pressande.

Beträffande de taljplanerna torde följande redogörelse få lämnas.

I. Yrkesskolor för manliga elever.

(60 platser)

(Ljungaskog, Forsane, Sundbo, Johannisberg)

Med utgångspunkt från förslaget att Johannisberg skall omändras till yrkesskola framgå de nuvarande och föreslagna personalplanerna av följande uppställning.

Nuvarande personalplan			Organ. n:s förslag		Soc.styrs förslag	
Befattning	Antal		Befattning	Antal	Befattning	Antal
	Lj., F. S.	J.				
rektor.....	1	1		1		1
assistent.....	2	1		2		2
lärare i yrkesämne..	3	2	yrkeslärare	3	yrkeslärare	3
arbetsledare.....	—	1	—	—	—	—
trädgårdsmästare....	1	—		1		1
rättare.....	1	1		1	jordbruksförståndare	1
husmoder.....	1	1		1	husföreståndare	1
nattvakt.....	2	—		—	vårdare	3
gårdskarl.....	1	—	vaktmästare	3	hantverkare	1
ladugårdsförman....	1	—		1		1
kokerska.....	1	1		1	ekonomibitråde	1
kvinnligt biträde....	4	3		4	ekonomibitråde	4
jordbruksarbetare....	¹ 1	1		¹ 1		² 1
kontorsbiträde.....	1	1		1		1

Anm. ¹ Ej vid Ljungaskog.

² Även vid Ljungaskog.

Med anlitande av de medel, som anvisats för att möjliggöra arbetstidsbe-
gränsning, har under budgetåret anställts ytterligare en nattvakt vid envar
av dessa skolor.

Organisationsnämndens förslag innebär, att den för närvarande extraan-
ställda nattvakten skulle avvecklas. Kontorsgöromålen beräknas av nämnden
taga kontorsbiträdet i anspråk under $\frac{4}{5}$ av arbetsdagen, dock att biträdet
kunde heltidsanställas för att avlasta viss arbetsmängd från husmodern.

Med hänsyn till skolornas relativt isolerade läge förutsätter *socialstyrelsen*,
att kontorshjälpen heltidsanställs, därvid, såsom nämnden föreslagit, kontors-
biträdet kunde avlasta viss arbetsmängd från husföreståndaren. En åter-
gång till det på personalplanen upptagna antalet nattvakter skulle enligt
socialstyrelsens mening verka deprimerande på personalen och av denna

uppfattas såsom en obefogad försämring av arbetsvillkoren. Styrelsen vill därför varna mot åtgärder i dylik riktning och i stället föreslå, att tre vårdare uppföras på personalplanen förutom en särskild hantverkare.

II. Yrkesskola för manliga elever, omhändertagna enligt 22 § d) barnavårdslagen.

(60 platser)

(Långanäs)

Personalplanens nuvarande och föreslagna utformning framgår av följande tablå.

Nuvarande personalplan		Organ.n:s förslag		Soc.styr:s förslag	
Befattning	Antal	Befattning	Antal	Befattning	Antal
rektor.....	1		1		1
assistent.....	2		2		2
lärare i yrkesämne...	2	yrkeslärare	3		2
—	—	tillsyningsman	1		1
trädgårdsmästare.....	1		1		1
rättare.....	1		1	jordbruksföreståndare	1
husmoder.....	1		1	husföreståndare	1
skötare.....	2				
nattvakt.....	2	} vaktmästare	4	} vårdare	8
gårdskarl.....	1				
ladugårdsförman.....	1		1	hantverkare	1
kokerska.....	1		1		1
kvinnligt biträde.....	4		1	ekonomibiträde	1
jordbruksarbetare....	1		14	ekonomibiträde	4
kontorsbiträde.....	1		1		1
			1		1

Anm. ¹ Eventuellt därjämte ett deltidsanställt kvinnligt biträde.

Socialstyrelsens förslag innebär i förhållande till organisationsnämndens en utökning med 4 vårdare och en hantverkare. I förstnämnda avseende motiveras förslaget av behovet att organisera patrullerande nattvakt vid skolan, enär klientelet vid denna anstalt efter slutförandet av den nu pågående utbyggnaden torde komma att tillhöra organisationens mest svårbehandlade; bland annat synes man böra räkna med att anstalten kommer att emottaga det klientel, som tidigare omhändertagits genom tvångsuppfostran. I fråga om antalet yrkeslärare har styrelsen utgått ifrån att yrkesundervisningen vid Långanäs tillsvidare fortfarande skall omfatta endast två yrkesgrenar, varemot organisationsnämnden räknat med tre sådana. — För kontorsbiträdet gäller vad tidigare anförts beträffande motsvarande befattningshavare vid de övriga yrkesskolorna för manligt klientel.

III. Yrkesskolor för kvinnliga elever.

A. Yrkesskolor utan folkhögskoleundervisning.

(50 platser)

(Sonestorp och Hornö)

Personalplanernas nuvarande och föreslagna utformning framgår av följande uppställning.

Nuvarande personalplan			Organ.n:s förslag		Soc.styr:s förslag	
Befattning	Antal		Befattning	Antal	Befattning	Antal
	S.	H.				
rektor.....	1	1		1		1
—	—	—	assistent	2		2
lärarinna i hushållsgöromål.	2	3	yrkeslärarinna	5	yrkeslärare	5
lärarinna i kvinnlig slöjd ..	2	2				
rättare.....	—	1	—	—	jordbruksförman	1
—	—	—	—	—	hemvårdslärare	1
—	—	—	nattvakt	2	vårdare	3
—	—	—	gårdskar	1	hantverkare	1
manligt biträde.....	1	—	—	—	—	—
tvättföreståndare.....	1	1	—	—	—	—
jordbruksarbetare.....	—	1	—	—	—	1
kontorsbiträde.....	1	1	—	1	—	1

Vid Sonestorps mödraavdelning är därjämte anställd en avdelningsföreståndare. Under budgetåret 1946/47 ha för medel, avsedda till arbetstidsbegränsande åtgärder, anställts timplärare vid Sonestorp och en hemvårdslärarinna vid vardera skolan, ävensom vid Sonestorps mödraavdelning en biträdande avdelningsföreståndare.

Beträffande *organisationsnämndens* förslag må anföras följande.

Yrkesutbildningen avses omfatta fem yrkesgrenar, nämligen skolkök med trädgårdsskötsel, slöjd, hushållsarbete, tvätt och — med hänsyn till den föreslagna utvidgningen av skolorna — ytterligare en yrkesgren, som för närvarande icke representeras i skolornas undervisning. Nämnden har icke tagit ställning till frågan om vilket yrke, som i sistnämnda avseende borde ifrågakomma. Undervisningen i de två förstnämnda yrkesgrenarna skulle bedrivas av två yrkeslärarinnor, varav den ena med undervisningskompetens i slöjd och trädgårdsskötsel och den andra i slöjd och skolkök. För tvättundervisningen, som nu omhänderhaves av en tvättföreståndare, skulle anställas en tvättlärarinna och för undervisningen i hushållsarbete en hushållslärarinna. Slutligen skulle en särskild yrkeslärarinna anställas för undervisningen i det »nya yrket». Samtliga lärarinnor i yrkesarbete ha av nämnden upptagits under den gemensamma benämningen yrkeslärarinnor. Vad tvättundervisningen beträffar räknar nämnden med att tvättinrättningen vid Sonestorp kunde drivas ekonomiskt, därest driften finge fortgå året runt

och även annan tvätt än skolans egen emottoges. Vid Hornö, däremot, kunde man icke räkna med oavbruten drift, varför tvättutbildningen lämpligen kunde kompletteras med utbildning i slöjd och trädgårdsarbete eller i ettdera av dessa yrken, allteftersom tvättlärarinnan besitte kunskaper i desamma. — För kontorsarbete erfordras enligt nämndens beräkningar ett kontorsbiträde med omkring 34 timmars arbete per vecka. Nämnda biträde kunde dock heltidsanställas för att — såsom tidigare nämnts — bereda yrkeslärarinnorna viss avlösning. — Nämnden, som utgått ifrån att mödravdelningen vid Sonestorp komme att nedläggas, har icke medräknat särskild personal till densamma.

Socialstyrelsen uttalar, att det från skolstyrelsernas och personalorganisationernas sida väckt starkt ogillande att rektorerna och de kvinnliga yrkeslärarna i organisationsnämndens förslag belastats med ett hårdare tjänstgöringschema än de manliga samt anför för egen del i huvudsak följande.

Styrelsen kan icke undgå att dela denna kritik. Vid en genomgång av uppgjorda arbetstidsscheman framtrada nämndens krav ej blott på lång arbetstid utan även på tjänstgöring under s. k. obekvämlig arbetstid såsom alltför hårda mot personalen. Styrelsen, som har erfarenhet av särskilt lärarinnornas olust inför de pressande arbetsförhållandena vid skolorna, finner det nödvändigt att ett betydligt bättre tjänstgöringschema utlägges och föreslår, att personalen förstärkes med ytterligare dels en hemvårdslärare och dels en vårdare. Därest en hemvårdslärare anställes, torde däremot kontorsbiträdet kunna anställas på deltid. Timlärare avses i fortsättningen icke anställas vid dessa skolor.

Enligt vad jag från socialstyrelsen inhämtat, är det styrelsens mening att koncentrera den yrkesbetonade tvättundervisningen till Sonestorp under ledning av en yrkeslärare i tvätt. Vid Hornö borde däremot, enligt styrelsens mening, tvättundervisningen beskäras till att avse allenast vanlig hushållstvätt. Denna undervisningsgren syntes kunna överlätas på den föreslagna hemvårdsläraren vid sidan av hennes uppgifter såsom avbytare för de övriga yrkeslärarna. I övrigt borde yrkesundervisning såsom hitintills vid båda skolorna meddelas i hushållsgöromål, lantushållsgöromål med trädgårdsskötsel, kvinnlig slöjd och det nya yrket samt därjämte vid Hornö i sömnad. Den för undervisningen erforderliga lärarpersonalen komme härvid att omfatta vid båda skolorna en skolkökslärarinna, en lantushållslärarinna (båda nu betecknade lärarinna i hushållsgöromål), en lärarinna i kvinnlig slöjd och en lärarinna i nytt yrke. Därtill komme vid Sonestorp en tvättlärarinna och vid Hornö en sömnadslärarinna (nu betecknad lärarinna i kvinnlig slöjd).

B. Yrkesskola med folkhögskoleundervisning.
(30 platser)
(Brättegården)

Nuvarande och föreslagen personalplan framgå av följande tablå.

Nuvarande personalplan		Organ.n:s förslag		Soc. styrs förslag	
Befattning	An-tal	Befattning	An-tal	Befattning	An-tal
rektor.....	1		1		1
—	—	assistent	1		1
folkskollärare.....	1	lärarinna i teoretiska ämnen	1	ämneslärare	1
lärarinna i hushållsgöromål	2	}yrkeslärarinna	4	yrkeslärare	3
lärarinna i kvinnlig slöjd...	1				
—	—	—	—	hemvårdslärare	1
—	—	—	—	jordbruksförman	1
—	—	—	—	vårdare	2
manligt biträde.....	1	gårdskar	1	hantverkare	1
tvättföreståndare.....	1	—	—	—	—
kontorsbiträde.....	1		1		1

Utöver vad i tablå angivits anlitas tre timlärare för undervisningen och en extra arbetskraft för jordbruket. För medel, avsedda till arbetstidsbegränsande åtgärder, har under budgetåret 1946/47 anställts en extra lärare.

Beträffande *organisationsnämndens* förslag må anföras följande.

Undervisningen bör enligt nämndens mening fördelas på följande utbildningsgrenar, nämligen teoretiska ämnen jämte skolkök och slöjd, tvätt, slöjd och trädgårdsarbete samt hushållsarbete. Härför erfordrades en lärarinna i teoretiska ämnen (folkskolläraren), en slöjdlärarinna, en tvättilärarinna (i stället för den nuvarande tvättföreståndaren), en trädgårdslärarinna och en hushållslärarinna. — Gårdskarlen avsåges sköta gårdskarlsysslorna, fullgöra visst trädgårdsarbete och handhava ett vid skolan befintligt svinhus. Han borde dock icke anställas förrän jordbruksdriften avvecklats. — Kontorsbiträdet föreslås anställt på deltid för omkring 20 timmars arbete per vecka.

Socialstyrelsens förslag avser utöver organisationsnämndens — förutom anställandet av jordbrukspersonal — att nattvaktstjänstgöringen avlastas den ledande personalen genom två vårdare samt att den föreslagna tvättilärarinna utbytes mot en hemvårdslärare. I och med den yrkesbetonade tvättundervisningens koncentrerande till Sonestorp borde nämligen även vid Brättegården, i likhet med vad styrelsen förordat för Hornö, tvättundervisningen inskränkas till att avse allenast hushållstvätt. Liksom vid Hornö borde denna undervisning ombesörjas av en hemvårdslärare med uppgift att jämväl avlösa de övriga yrkeslärarinorna. — Timlärare borde få bibehållas vid skolan.

Enligt vad jag frågar från socialstyrelsen inhämtat, förutsätter styrelsen, att lärarinnepersonalen fortfarande skall utgöras av två lärarinnor i hushållsgöromål och en lärarinna i kvinnlig slöjd.

IV. Större skolhem för manliga elever.

(60 platser)

(Hammargården, Östra Spång, Vemyra)

Med utgångspunkt från förslaget att Vemyra skall omändras till dubbelskolhem framgå nuvarande och föreslagna personalplaner av följande uppställning.

Nuvarande personalplan				Organ.n:s förslag		Soc.styr:s förslag	
Befattning	Antal			Befattning	Antal	Befattning	Antal
	H	ÖS	V				
rektor.....	1	1	1		1		1
avdelningsföreståndare, tillika lärare.....	1	—	—	—	—	—	—
assistent.....	—	—	2	fritidsledare	2	assistent	2
folkskollärare.....	1	2	—	—	4	—	4
lärare i yrkesämne...	—	—	2	—	—	—	—
biträdande lärare.....	1	—	—	—	—	—	—
arbetsledare.....	2	1	1	—	—	—	—
trädgårdsmästare.....	—	—	1	—	—	—	1
rättare.....	—	1	1	—	—	jordbruksförman	1
husmoder.....	2	1	1	—	1	husföreståndare	1
—	—	—	—	—	—	biträdande husföreståndare	1
nattvakt.....	—	—	2	vaktmästare	4	vårdare	3
ladugårdsförman.....	—	—	1	—	—	hantverkare	1
kokerska.....	1	2	1	—	—	ladugårdsskötare	1
kvinnligt biträde.....	4	2	3	—	1	ekonomibitråde	2
kontorsbiträde.....	1	1	1	—	5	ekonomibitråde	4
					1		1

Med anlitande av medel för arbetstidsbegränsande åtgärder har under innevarande budgetår vid varje skola anställts ytterligare en manlig befattningshavare samt vid Vemyra dessutom ett kvinnligt biträde.

Det enda för närvarande fullt utbyggda dubbelskolhemmet är Hammargården. Östra Spång skall enligt beslut av 1944 års riksdag (skr. nr 432) utbyggas till dubbelskolhem men kan icke beräknas färdigställt förrän efter årsskiftet 1947—48. För skolundervisningen ha eleverna avsetts uppdelade på fyra avdelningar. Undervisningen vid Hammargården skall enligt nuvarande organisationsplan bedrivas av rektorn, avdelningsföreståndaren, folkskolläraren och biträdande läraren. Vid Östra Spång, däremot, äro eleverna fortfarande, i avbidan på anstaltens färdigställande, uppdelade på två avdelningar med en folkskollärare vid vardera avdelningen. Ställning har ännu icke tagits av statsmakterna till frågan om personalbehovet vid denna anstalt efter fullbordad utbyggnad.

Organisationsnämnden anser, att rektorn vid ett dubbelskolhem icke bör belastas med folkskoleundervisning, samt förordar att undervisningen i dess helhet omhänderhaves av fyra folkskollärare. Befattningarna såsom avdelningsföreståndare, tillika lärare, och såsom biträdande lärare skulle härvid utgå ur personalplanen för Hammargården. — Beträffande ekonomi-

personalen uttalar nämnden, att det av nämnden föreslagna personalantalet syntes tillräckligt vid dubbelskolhem, där elevbyggnaderna vore belägna på ett icke alltför långt avstånd från varandra. På grund av elevhemmens läge vid Östra Spång kunde möjligen en ytterligare förstärkning av denna personalgrupp erfordras därstädes. — Kontorsbiträdet avses deltidanställt för $\frac{4}{5}$ av arbetsdagen, såvida man icke ansåge, att detta biträde, i likhet med vad som alternativt föreslagits för yrkesskolorna för manligt klientel, borde erbjudas heltidanställning för att avlasta viss arbetsbörda från husmodern.

I förhållande till organisationsnämndens förslag innebär *socialstyrelsens* utbyte av en vaktmästare (vårdare) mot en hantverkare och ett kvinnligt biträde mot en kokerska samt anställande av en biträdande husföreståndare, jordbrukspersonal och en trädgårdsmästare. I sistnämnda avseende torde erinras, att trädgårdarna vid förevarande skolhem, med undantag för Vemyra, hittills skötts av arbetsledaren, vilken befattning föreslagits skola utgå ur personalplanen för dessa skolor. — Kontorsbiträdet avses anställt å deltid.

V. Mindre skolhem för manliga elever.

(30 platser)

(Folåsa och Gräskärr)

Därest Folåsa och Gräskärr fortfarande skola vara enkelskolhem framgå nuvarande och föreslagen personalplan av följande uppställning.

Nuvarande personalplan		Organ.n:s förslag		Soc.styr:s förslag	
Befattning	Antal	Befattning	Antal	Befattning	Antal
rektor.....	1		1		1
—	—	fritidsledare	1	assistent	1
folkskollärare.....	2		2		2
arbetsledare.....	1		1	—	—
rättare.....	1	—	—	jordbruksförman	1
husmoder.....	1		1	husföreståndare	1
—	—	vaktmästare	1	vårdare	1
—	—	—	—	hantverkare	1
ladugårdsförman....	1	—	—	ladugårdsskötare	1
kokerska.....	1		1	ekonomibitråde	1
kvinnligt biträde....	2		2	ekonomibitråde	2
jordbruksarbetare....	1	—	—		1
kontorsbiträde.....	1		1		1

Anm. ¹ Vid Folåsa 2 jordbruksarbetare.

Vid vardera skolan ha under löpande budgetår för medel för arbetstidsbegränsande åtgärder anställts en biträdande arbetsledare och ett deltidanställt köksbiträde.

Därest organisationsnämndens förslag att omorganisera ett av dessa skolhem till dubbelskolhem och nedlägga det andra biträdes skulle det förstnämnda hemmet erhålla den personalorganisation som i det föregående angivits för dubbelskolhemmen för pojkar.

Vid bibehållande av nuvarande organisation gäller beträffande personalplaneförslagen följande.

Kontorsbiträdet föreslås av *organisationsnämnden* deltidsanställt för omkring halva arbetsdagen.

Förutom anställandet av jordbrukspersonal innebär *socialstyrelsens* förslag i förhållande till organisationsnämndens endast anställande av en särskild hantverkare i enlighet med vad därom tidigare anförts.

VI. Skolhem för kvinnliga elever.

(35 platser)

(Broby)

Nuvarande och föreslagen personalplan framgår av följande tablå.

Nuvarande personalplan		Organ.n:s förslag		Soc.styr:s förslag	
Befattning	Antal	Befattning	Antal	Befattning	Antal
rektor.....	1		1		
—	—	gymnastikdirektör	1	assistent	1
folkskollärare.....	2		2		2
lärarinna i hushållsgöromål..	1	}yrkeslärarinna	2	yrkeslärare	2
lärarinna i kvinnlig slöjd...	1				
—	—	—	—	hemvårdslärare	1
rättare.....	1	—	—	jordbruksförman	1
—	—	—	—	vårdare	2
manligt biträde.....	1	gårdskar	1	hantverkare	1
kokerska.....	1		1	ekonomibiträde	1
kontorsbiträde.....	1		1		1

Utöver personalplanen har timlärare anställts vid skolan.

Under innevarande budgetår har för medel, avsedda till arbetstidsbegränsande åtgärder, vid denna skola anställts en hemvårdslärare.

Socialstyrelsens förslag innebär i förhållande till organisationsnämndens anställande av — förutom jordbrukspersonal — ytterligare 1 hemvårdslärare och 2 vårdare. Beträffande motiveringen härför torde jag få hänvisa till vad tidigare i olika sammanhang anförts beträffande arbetsbördan för den ledande personalen vid flickskolorna och rörande jordbruksdriften vid dessa skolor. Kontorsbiträdet föreslås anställt för deltidstjänstgöring. Timlärare har ej avsetts anställd.

VII. För själsligt abnorma manliga elever avsedd skola med skolhems- och yrkesskoleavdelning.

(85 platser)
(Lövsta)

Nuvarande och föreslagen personalplan framgå av följande uppställning.

Nuvarande personalplan		Org.n:s förslag		Soc.styr:s förslag	
Befattning	Antal	Befattning	Antal	Befattning	Antal
chef, tillika läkare.....	1		1		1
avdelningsföreståndare, tillika redogörare.....	1		1	}avdelningsföreståndare	2
avdelningsföreståndare, tillika lärare.....	1		1		
folkskollärare.....	2		2		
—	—		—	bokhållare	1
lärare i yrkesämne.....	1	yrkeslärare	1	yrkeslärare	1
tillsyningsman.....	1		1		1
husmoder, tillika biträ- dande lärare.....	1	husmoder	1	husföreståndare	1
—	—	biträdande hus- moder	1	husföreståndare	1
trädgårdsmästare.....	1		1		1
rättare.....	1		1	jordbruksföreståndare	1
arbetsledare, tillika vår- dare.....	1	arbetsledare	1	—	—
avdelningssköterska.....	1		1	översköterska	1
vårdare.....	5		6	biträdande husförestån- dare	6
kameraltbiträde.....	1		1	kanslibitråde	1
skötare.....	6		6	vårdare	11
gårdskarlar.....	1		1	hantverkare	1
ladugårdsförman.....	1		1		1
tvättföreståndare.....	1		1	—	—
kokerska.....	1		1	ekonomibitråde	2
kvinnligt biträde.....	8	ekonomibitråde ¹	10	ekonomibitråde	10
jordbruksarbetare.....	1		1		1

Anm. ¹ Härav ett manligt. Därjämte ett deltidsanställt kvinnligt biträde.

Under innevarande budgetår har för medel, avsedda för arbetstidsbe-
gränsande åtgärder, anställts en extra husmoder.

Socialstyrelsens förslag innebär i förhållande till organisationsnämndens
anställande av en bokhållare och en folkskollärare för övertagande av av-
delningsföreståndarnas respektive redogörare- och lärarefunktioner, av-
skaffande av arbetsledare- och tvättföreståndarebefattningarna, anställande
av ytterligare fem befattningshavare med nattvaktsuppgifter samt ytter-
ligare en kokerska.

Vad beträffar de föreslagna bokhållare- och folkskollärarebefattningarna
samt avskaffandet av arbetsledaretjänsten torde jag beträffande styrelsens
motivering få hänvisa till vad jag därom i det föregående anført. Vad be-

träffar tvättföreståndaretjänsten är det att märka, att dess innehavare i själva verket anställts såsom kokerska, ehuru uppgifterna överflyttats från köket till tvättinrättningen. Styrelsens förslag om anställande av ytterligare en kokerska utöver vad nämnden föreslagit innebär sålunda allenast en återgång till tidigare ordning. Enligt vad jag inhämtat torde ifrågavarande befattningshavare för övrigt komma att alltfort ha sin tjänstgöring i övervägande grad förlagd till tvättinrättningen.

Vad beträffar förstärkningen av de för nattvaktsuppgifter avsedda befattningshavarna erinrar styrelsen, att riksdagens revisorer i berättelse till innevarande års riksdag framfört anmärkningar gentemot rymningsfrekvensen vid Lövstaskolan samt att styrelsen i anledning därav yttrat, att en förbättring i nämnda hänseende endast kunde åstadkommas genom en sådan utökning av antalet befattningshavare att vakande nattvakt kunde införas vid skolan. Sådan tjänstgöring borde, anför styrelsen nu, anordnas dels på den slutna avdelningen och dels i form av patrullerande nattvakt över hela anläggningen. För sådana nattvakter måste tjänstgöringen räknas såsom full arbetstid, varför för förslaget genomförande erfordrades ytterligare fyra befattningshavare (enligt socialstyrelsens benämning vårdare). Anställandet av ytterligare en befattningshavare med nattvaktsuppgifter motiverades enligt styrelsens mening av att organisationsplanen för denna personal vore i vissa avseenden olämplig. Vad styrelsen i sistnämnda avseende anfört har godtagits av organisationsnämnden.

I övrigt föranleder nämndens förslag ingen annan erinran från styrelsens sida än att timlärare även i fortsättningen borde kunna utnyttjas (speciallärare i musik) samt att deltidsanställd kontorshjälp borde få anställas för läkarens skrivgöromål intill dess viss av nämnden i rationaliseringssyfte verkställd ombyggnad kunnat ske av kontorslokalerna.

Avdelningssköterskan skall i enlighet med innevarande års riksdags beslut (skr. nr 56) benämnas översköterska. Kameralbiträdet bör enligt socialstyrelsens och de *lönesakkunnigas* förslag benämnas kanslibitråde.

I en sammanfattande redogörelse för sitt förslag anför *socialstyrelsen*.

Antalet elevplatser vid statens ungdomsvårdsskolor uppgår för närvarande till 760, fördelade på 17 skolor. Vid dessa finnas, inräknat jordbruks- och trädgårdspersonal, heltidsanställda 244 befattningshavare. Med full beläggning skulle relationstalet befattningshavare—elever bli 1 : 3,1. Styrelsens nu framlagda förslag innebär, att platsantalet skulle utökas till 790 och de heltidsanställda befattningshavarna till 302, vilket ger relationstalet 1 : 2,6. Frånräknas jordbruks- och trädgårdspersonal, inalles 45 befattningshavare, vilket bör ske, då dessa verksamhetsgrenar torde giva tillräckliga intäkter för att betala sin egen personal, blir relationstalet 1 : 3,6. Vill man komma fram till relationstalet för den egentliga vårdpersonalen, bör ytterligare frändragas de 52 folkskol- och yrkeslärarna. Med visst fog kan ju framhållas, att även ute i det fria samhället lärare fått eller åtminstone

bort avdelas för dessa barn och ungdomar. Relationstalet blir då 1 : 3,9 för den egentliga vårdpersonalen.

Enligt styrelsens mening blir antalet befattningshavare efter en reform i enlighet med styrelsens förslag ej stort i förhållande till vad som gäller inom andra jämförbara områden. Anstaltsvården är alltid dyrbar, om drägliga arbetsvillkor skola skapas för de anställda. Kostnaderna måste emellertid tagas, då det naturligtvis ej kan vara rimligt, att de anställdas arbetsvillkor skola göras beroende av vad som kan uppskattas som en acceptabel vårdkostnad. Löne- och arbetsförhållanden måste regleras efter vanliga skälighetsvillkor. Syftet att förbilliga anstaltsvården får i stället eftersträvas genom inriktande av ansträngningarna på att dylik vård ej skall komma till användning annat än då den framstår såsom oundgängligen nödvändig.

Statskontoret, som ansett sig i stort sett sakna möjlighet att bedöma organisationsförslaget, uttalar, att den personalökning, som socialstyrelsen föreslagit utöver vad organisationsnämnden ansett erforderligt, icke alltid blivit tillräckligt motiverad. Enligt ämbetsverkets mening borde man i tveksamma fall stanna vid ett lägre antal befattningshavare och sedermera anställa ytterligare personal, i den mån erfarenheten gåve vid handen, att behov därav förelåge.

Beträffande de nya personalplanernas tillämpning lämnar *socialstyrelsen* vissa anvisningar samt anför i huvudsak följande.

Ljungaskog, Forsane, Sundbo. Personalplanerna kunna tillämpas under budgetåret 1947/48. Vissa bostadsbyggen äro emellertid aktuella.

Johannisberg bör under nästa budgetår avvecklas som skolhem. Omställningen till yrkesskola får sedan ske efter hand. Om rektorns och assistentens bostäder, som äro inrymda i elevförläggningarna, under året förändras till elevlokaler, kan även elevantalet ökas. Ett antal befattningshavarebostäder måste byggas. Under förutsättning att så kan ske i nödig utsträckning, bör personalplanen kunna tillämpas i full utsträckning mot slutet av budgetåret 1947/48.

Långanäs väntas få sin isoleringsavdelning samt den öppna avdelningen färdiga mot slutet av år 1947. Huvudavdelningen blir ej fullt iordningställd förrän mot sommaren 1948. Då det föreligger ett trängande behov av platser för det besvärligare klientelet, bör personalplanen genomföras så snart möjlighet bjudes att, om också tillfälligt, ordna personalbostäder.

Sonestorp. Personalplanen kan icke i full utsträckning tillämpas förrän omläggning av skolans verksamhet genomförts. Detta innebär först och främst, att verksamheten vid den i särskilt hus inrymda hemskoleavdelningen nedlägges. Så kan icke ske, innan den tilltänkta nya, för hela landets behov avsedda hemskolan uppförts. Under förutsättning av riksdagens bifall och att byggnadsmarknadens förhållanden icke lägga hinder i vägen torde den nya anläggningen kunna tagas i bruk från och med budgetåret 1949/50. Till dess måste alltså *Sonestorps* hemskoleavdelning fungera. Ökning av elevplatsantalet kan emellertid inträda redan under nästkommande budgetår, eller så snart de särskilda lärarbostäderna bliva färdiga och medgiva frigörande för elever av i elevhemmen inrymda lärarbostäder. Socialstyrelsen bör erhålla möjlighet att i syfte att åstadkomma nödig arbetstids-

reglering redan under nästa budgetår anställa erforderlig i den nya personalplanen upptagen personal.

Hornö. Vid denna skola kan den nedlagda hemskoleavdelningen, inrymd i en särskild byggnad, genast tagas i bruk för en ökning av elevantalet. Detta förutsätter självfallet att personalen ökas. Kunna lärarbostäder uppföras under det kommande budgetåret, bli bostäderna i elevförläggningarna lediga för den ytterligare utökning av elevantalet som erfordras för att skolan skall erhålla avsedd kapacitet. Socialstyrelsen bör även här erhålla möjlighet att under nästa budgetår efter hand anställa erforderlig personal för att åstadkomma arbetstidsreglering.

Brättegården. Den nya personalplanen kan omedelbart tillämpas. Bostäder för personalen böra byggas under det kommande budgetåret.

Hammargården bör under nästa budgetår taga upp sitt jordbruk. Trädgårdsskötseln är redan under god utveckling. Ett antal befattningshavarebostäder måste byggas. Detta bör kunna ske under hösten 1947. Möjligen kunna folkskollärarna hyra bostad i skolans närhet. Den nya personalplanen bör träda i tillämpning från och med budgetårets ingång.

Östra Spång väntas bli färdigutbyggt i början av år 1948. Ytterligare några personalbostäder måste uppföras. Den nya personalplanen kan träda i kraft efter nyår 1948.

Vemyra. Vid denna anstalt bör hel omställning till enbart skolhem ej ske förrän från budgetåret 1948/49. För att möta de svårigheter, som kunna uppstå genom att, såsom tidigare anmälts, skolan under nästa budgetår bör dels kvarhålla yrkesskoleelever i viss omfattning och dels mottaga folkskoleelever från Johannisberg och Engesberg samt för att kunna genomföra arbetstidsregleringen, torde socialstyrelsen böra erhålla möjlighet att i nödig utsträckning medgiva anställande jämväl under budgetåret 1947/48 av erforderlig i den nya personalplanen upptagen personal. För de nytillkommande folkskollärarna torde bostadsfrågan kunna åtminstone temporärt lösas i Sollefteå. För vårdpersonalens del erfordras dock nybygge vid skolan.

Folåsa, Gräskärr. Något hinder att redan från den 1 juli 1947 tillämpa den nya personalplanen synes icke föreligga. Visserligen saknas på båda skolorna en del personalbostäder men det torde vara möjligt att bereda åtminstone folkskollärarna bostäder i den angränsande trakten. Vid Folåsa böra dock ett par befattningshavarebostäder tillkomma under sommaren.

Broby. Skolans tillstånd kräver en total ombyggnad. Den nya personalplanen kan, tack vare möjligheten att tillfälligt ordna bostäder i Söderköping, tillämpas omedelbart från och med det nya budgetårets ingång.

Lövsta. Den nya personalplanen kan i sin helhet ej tillämpas förrän behövliga bostadsbyggen utförts. Redan för den nuvarande personalen saknas bostäder i tillräcklig utsträckning. Det är på grund av förhållandena vid skolan och behovet av platser för psykopatklielet ytterst nödvändigt, att personalökningen genomföres med det snaraste. Under det kommande budgetåret böra den nya folkskolläretjänsten och bokhållarebefattningen tillsättas, vidare bör den husföreståndarebefattning inrättas som skall ersätta den nuvarande biträdande husmodern och slutligen synes den nya befattningen såsom biträdande husföreståndare få tillsättas. Vårdare- och ekonomibitrådestjänster böra tillkomma så snart och i den utsträckning som bostäder bliva tillgängliga. I möjligaste mån böra bostadsfrågorna lösas med tillfälliga anordningar. Det är styrelsens förhoppning, att redan i början av nästa budgetår kunna införa vakande nattvakt.

Föredraganden.

I det föregående har jag inledningsvis lämnat en redogörelse för socialstyrelsens synpunkter på frågan om ungdomsvårdsskolornas allmänna funktioner. Innan jag övergår till att närmare granska de föreslagna personalplanerna vill jag klargöra min egen inställning till denna fråga, vilken synes vara av grundläggande betydelse för ungdomsvårdsskoleorganisationens utformning såväl i dess helhet som i fråga om detaljerna.

Ungdomsvårdsskolorna emottaga till behandling ett klientel, som genom kriminalitet eller annan asocialitet visat sig icke kunna på ett normalt sätt anpassa sig till samhällslivet. Detta klientel befinner sig i den formbara åldern, något som innebär, att det kan formas i såväl social som asocial riktning. Det åvilar därför ungdomsvårdsskolorna ett stort ansvar, då det här gäller att med lämpliga behandlingsmetoder påverka elevmaterialet i en ur samhällets synpunkt lämplig riktning.

En stor del av eleverna uppvisar mentala rubbningar. En undersökning av elevernas intelligensnivå den 1 juli 1946 visade, att omkring 40 procent av dessa voro begåvningssvaga. Det har tillika visats, att icke mindre än 25—30 procent av eleverna voro psykiskt abnorma, känsliga och besvärliga. Nervösa rubbningar av olika slag förekommo i betydande grad. Det sammanhang mellan ungdomskriminalitet och psykiska defekter, som dessa uppgifter visa, är värt att uppmärksammas. Beträffande denna del av elevmaterialet torde det utan vidare stå klart, att särskild sakkunskap erfordras för behandlingen. Men även i fråga om elever, som huvudsakligen äro miljöskadade, måste behandlingen bedrivas efter moderna medicinsk-pedagogiska riktlinjer. Risk föreligger eljest, att eleverna förbliva asociala och därigenom bilda återfall.

En uppläggnings av behandlingen vid ungdomsvårdsskolorna efter dessa linjer återverkar i flera avseenden på skolornas inre organisation. Jag torde här få erinra, att jag med denna utgångspunkt i det föregående funnit mig böra förorda, att jordbruk av terapeutiska skäl bibehålles vid vissa ungdomsvårdsskolor, vid vilka denna verksamhetsgren enligt organisationsnämndens av ekonomiska skäl förestavade förslag borde nedläggas. Den läkepedagogiska behandlingslinjen återverkar emellertid framför allt på personalens sammansättning. Skolornas ledning måste således utgöras av befattningshavare, vilka äga en tillfredsställande skolning i allmän psykologi och framför allt i läkepedagogik. Därjämte böra skolorna inom icke alltför snäva gränser äga tillgång till rådgivande psykiater. Vad beträffar den övriga personal, som tager direkt vård om klientelet, torde man visserligen knappast kunna på densamma ställa krav på psykologisk och pedagogisk skolning men det synes angeläget att i görligaste mån söka inom organisationens ram bibringa även dessa befattningshavare sådana insikter i nämnda hänseenden, som erfordras för ett rätt handhavande av klientelet vid skolorna.

Jag torde nu få övergå till att behandla frågan om personalplanernas utformning. Till en början vill jag erinra, att huvudsyftet med den genomförda organisationsundersökningen varit att åstadkomma en godtagbar arbetstidsreglering för personalen vid ungdomsvårdsskolorna. Den vid en sådan målsättning enda framkomliga vägen synes vara att, såsom organisationsnämnden gjort, beräkna erforderligt antal befattningshavare av olika kategorier genom att i relation till arbetskraftsbehovet för olika uppgifter vid varje skoltyp ställa vissa såsom skäliga ansedda normalarbetstider. De av nämnden beräknade normalarbetstiderna äro enligt min mening av beskaffenhet att — även vid bifall till av mig i det följande förordade särbestämmelser för folkskollärarnas del — kunna läggas till grund för uppgörandet av personalplaner. Jag utgår därför ifrån att de av nämnden framlagda personalplanerna innefatta det minimum i fråga om antalet befattningshavare, som måste finnas inom ungdomsvårdsskoleorganisationen. I anslutning till vad som anförts av socialstyrelsen förordar jag emellertid i det följande vissa avvikelser från nämndens förslag.

Organisationsnämnden har föreslagit, att vid yrkesskolorna för kvinnliga elever anställas assistenter, vid skolhem för flickor gymnastikdirektörer och vid pojkskolhem fritidsledare. I likhet med socialstyrelsen är jag av den uppfattningen, att samtliga dessa nya tjänster böra utformas såsom assistenttjänster. Genom att dylika tjänster inrättas erhålles icke endast särskild personal för att omhänderhava ledningen av elevernas fritidssysselsättningar — en uppgift, som nämnden i första hand avsett för personalen i fråga — utan något som är än viktigare, nämligen en välbehöfvig förstärkning av mera kvalificerad personal vid dessa skolor. Då sålunda enligt min mening samtliga statliga ungdomsvårdsskolor utom Lövstaskolan böra erhålla assistenter, kan jag icke finna rimligt, att avdelningsföreståndarna vid Lövstaskolan fortfarande skulle, till hinder för deras uppgifter såsom fritidsledare och läkepedagoger, vara bundna vid de avsevärda arbetsuppgifter, som redogörare- och lärargöromålen innefatta. Då därtill kommer dels att redogörarensysslan ostridigt synes kräva en för densamma särskilt avdelad arbetskraft och dels att folkskollärarna enligt vad jag i det följande kommer att föreslå böra erhålla samma tjänstgöringsförhållanden, som de vilka gälla för folkskollärare inom det allmänna folkskoleväsendet, förordar jag, att avdelningsföreståndarnas redogörare- respektive läraruppgifter vid denna skola överföras på en bokhållare respektive en folkskollärare. Personalplanen för Lövstaskolan torde således få ökas med två befattningshavare av sistnämnda båda kategorier.

Socialstyrelsens och de lönesakkunnigas förslag, att folkskolläraren vid Brättegården skall erhålla tjänstebenämningen ämneslärare, biträdades av mig. Till folkskollärarnas och ämneslärarens tjänstgöringsförhållanden torde jag få återkomma vid behandlingen av lönefrågan.

Avdelningsföreståndaren och biträdande avdelnings-

föreståndaren vid Sonestorps mödraavdelning torde böra kvarstå å personalplanen tills beslut fattats om avdelningens nedläggande.

Vad därefter beträffar yrkesutbildningen vid de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna synes denna böra uppläggas efter av socialstyrelsen förordade linjer. Vid envar av Sonestorp och Hornö böra sålunda anställas en skolkökslärarinna, en lantushållslärarinna, en slöjdlärarinna samt en lärarinna i det av organisationsnämnden föreslagna nya yrket, vartill kommer för Sonestorps del en lärarinna i tvätt och för Hornös vidkommande en sömnadslärarinna. I fråga om den föreslagna nya yrkesgrenen har jag under hand erfärit, att socialstyrelsen har för avsikt att anordna bageriundervisning vid Sonestorp. För Hornös del föreligger emellertid icke förslag i fråga om den nya yrkesgrenens art. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma de erforderliga kompetenskraven för de yrkeslärarinnor, vilka komma att anställas för undervisning i det nya yrket, och då i nuvarande läge möjligheter ej heller föreligga att bedöma den skäligen lönegradsplaceringen av ifrågavarande befattningshavare, torde beslut icke böra för nästa budgetår fattas om inrättande av tjänster för nu berört ändamål. Jag beräknar således det vid Sonestorp och Hornö för budgetåret erforderliga antalet yrkeslärarinnor till 4 för vardera skolan. — Vid Brättegården torde få anställas en slöjdlärarinna, en lantushållslärarinna och en skolkökslärarinna. — Vid Broby bör yrkesundervisningen fortfarande handhas av en lärarinna i hushållsgöromål och en lärarinna i kvinnlig slöjd. — Av lönetekniska skäl böra tillvidare de hittillsvarande tjänstebestämmelserna bibehållas. Jag har därför såsom hittills sammanfört skolköks- och lantushållslärarinnor under beteckningen lärarinnor i hushållsgöromål samt slöjd- och sömnadslärarinnor under beteckningen lärarinnor i kvinnlig slöjd. Den befattningshavare, vilken skall handhava tvättundervisningen, bör benämnas lärarinna i tvätt.

I likhet med socialstyrelsen anser jag, att endast två lärare i yrkesämne tillvidare erfordras vid Långanäs. Lärarna i yrkesämne böra i överensstämmelse med de lönesakkunnigas förslag benämnas yrkeslärare.

Socialstyrelsen har föreslagit, att vid varje för kvinnliga elever avsedd ungdomsvårdsskola skall anställas en hemvårdslärare med uppgift att fungera såsom avbytare för yrkeslärarinnorna. Vid Hornö, Brättegården och Broby skulle hemvårdsläraren jämväl svara för hushållstvädden. Då jag finner mig övertygad om att behov föreligger vid nu nämnda skolor av befattningshavare med de uppgifter, som enligt styrelsens förslag skola åvila hemvårdslärarna, anser jag mig böra biträda styrelsens förslag.

Organisationsnämnden anser, att endast en husmoder bör vara anställd vid varje dubbelskolhem för pojkar. Häremot ha såväl socialstyrelsen som företrädare för skolor och personal erinrat att pojkar i de åldersgrupper, varom här vore fråga, vore i behov av sådan omvårdnad, att två husmodrar erfordrades för varje dubbelskolhem. Jag torde få erinra, att då fråga om uppförande av ett dubbelskolhem för första gången förelades riksdagen (prop.

1943: 281) riksdagen uttalade, att densamma icke kunnat undgå att hysa en viss tvekan om lämpligheten ur vårdsynpunkt av ett skolhem av den storlek, som det i propositionen åsyftade (skr. 1943: 397). I anledning av riksdagens berörda uttalande yttrade föredragande departementschefen, statsrådet Möller, då förslag angående utbyggnad av Östra Spång till dubbelskolhem förelades 1944 års riksdag (prop. nr 266), att riskerna för att hemkaraktären skulle gå förlorad vid ett skolhem med så stort platsantal som 60 vore föga framträdande, därest skolhemmet anordnades med två från varandra helt skilda elevförläggningar med, bland annat, var sin husmoder. De tre dubbelskolhem för manliga elever, vilka enligt mitt förslag skola ingå i ungdomsvårdsskoleorganisationen, nämligen Hammargården, Östra Spång och Vemyra, äro eller skola genom redan fattade beslut vara försedda med två från varandra fristående elevbyggnader. Med hänsyn härtill och då jag delar den från skilda håll uttalade uppfattningen, att vid varje avdelning vid dessa skolhem bör finnas en husmoder, biträder jag socialstyrelsens förslag. Styrelsens och de lönesakkunnigas uppdelning av husmoderspersonalen på h u s f ö r e s t å n d a r e och b i t r ä d a n d e h u s f ö r e s t å n d a r e, i vilken senare grupp jämväl skulle ingå de nuvarande vårdarna vid Lövsta, anser jag mig böra godtaga såväl i sak som vad angår tjänstebestämmningarna.

Vad därefter beträffar tjänsterna som a r b e t s l e d a r e och a r b e t s l e d a r e, t i l l i k a v å r d a r e, delar jag socialstyrelsens åsikt, att dessa böra utgå ur personalplanerna. Slöjdundervisningen bör därefter överföras på folkskollärarna. Arbetsledarnas biträde vid undervisningen i gymnastik med lek och idrott torde icke erfordras, sedan assistenter anställts vid pojkskolhemmen. Övriga arbetsledarna åvilande arbetsuppgifter, nämligen trädgårdsskötsel, gårdskarlsarbete samt nattvakts- och fritidstjänstgöring, synas böra övertagas av andra befattningshavare vid vederbörande skola.

Organisationsnämnden har föreslagit, att nattvakts- och gårdskarlsgörö-målen vid de för manliga elever avsedda skolorna sammanföras på en befattningshavarekategori, vaktmästarna, varigenom de nuvarande skötarna, nattvakterna och gårdskarlarna skulle utgå ur personalplanerna. Socialstyrelsen och de lönesakkunniga uttala å andra sidan, att nattvaktsarbetet och gårdskarlsysslan med hänsyn till den bestämda artskillnaden mellan dessa båda uppgifter icke syntes böra förenas på samma hand, och föreslå, att för de människovårdande uppgifterna anställas vårdare och för underhållstjänsten hantverkare. Enligt min mening äro de sålunda framförda invändningarna mot nämndens förslag befogade. De uppgifter, som åvila de nuvarande skötarna och nattvakterna, innefatta icke endast nattvaktstjänstgöring utan även handhavande av eleverna under deras fritid. Framför allt den sistnämnda uppgiften ställer krav på befattningshavarens förmåga såsom fostrare. Gårdskarlsarbetet är av helt annan art. För att rätt kunna fylla sina uppgifter måste gårdskarlarna besitta en avsevärd yrkesskicklighet såsom reparatörer, snickare, elektriker o. s. v. Det torde knappast kunna

förväntas, att samma person skall besitta såväl förmåga att fostra ett klientel av den art, varom här är fråga, som erforderlig kompetens för handhavande av de sysslor, vilka nu skötas av gårdskarlarna. Jag föreslår därför, att de båda nu berörda typerna av arbetsuppgifter fortfarande skola vara fördelade på två skilda befattningshavaregrupper. De befattningshavare, vilka skola omhändervä de förstnämnda uppgifterna, böra i överensstämmelse med sakkunnigförslaget benämnas *vårdare*, medan de befattningshavare, som ersätta de nuvarande gårdskarlarna, enligt min mening böra erhålla tjänstebenenämningen *vaktmästare*. Vad beträffar antalet befattningar av dessa båda kategorier och deras fördelning på de olika skolorna ansluter jag mig till socialstyrelsens därutinnan avgivna förslag med i det följande angivna undantag.

Socialstyrelsen har förordat, att — utöver vad organisationsnämnden avsett — bland annat 8 vårdare skola anställas vid Långanäs och Lövsta för att möjliggöra vakande nattvakt vid dessa skolor. Jag anser mig icke för närvarande kunna biträda styrelsens ifrågavarande förslag.

Skäl torde tala för att, såsom socialstyrelsen förordat, öka antalet vårdare vid de för kvinnliga elever avsedda ungdomsvårdsskolorna. Den ledande personalen skulle härigenom befrias från nattvaktstjänstgöring. Jag anser dock, att de till den ledande personalen hörande befattningshavarna böra ombesörja nattvaktstjänstgöring, så länge de bebo lägenheter i anstaltsbyggnaderna. Då särskilda personalbostäder för dessa befattningshavare alltjämt saknas, finner jag mig därför icke nu böra föreslå inrättande av vårdartjänster vid de nu nämnda skolorna.

Socialstyrelsens förslag, att tjänstgöring såsom vilande nattvakt skall få beräknas till mera än 50 procent av full arbetstid, kan jag icke biträda, enär denna fråga jämväl berör avsevärda tjänstemannagrupper inom andra områden av den statliga förvaltningen och sålunda synes böra lösas i ett större sammanhang.

Vad därefter beträffar vaktmästarna, synas dylika icke vara behövlige vid de för kvinnligt klientel avsedda yrkesskolorna, enär därstädes jordbrukspersonalen torde kunna utföra erforderliga på vaktmästarna vid ungdomsvårdsskolorna eljest ankommande göromål, eventuellt med biträde av tillfälligt anställd arbetskraft. Jag upptager sålunda icke vaktmästare i personalplanerna för dessa skolor.

I det föregående har jag föreslagit, att jordbruksdriften bibehålles vid samtliga ungdomsvårdsskolor. Jordbrukspersonal torde vid bifall till detta förslag böra beräknas jämväl för de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna och för pojkskolhemmen.

De av de lönesakkunniga föreslagna tjänstebenenämningarna, vilka förestavats huvudsakligen av lönetekniska skäl, finner jag mig kunna godtaga. Jag utgår alltså i det följande ifrån att de nuvarande rättarna skola benämnas jordbruksföreståndare vid yrkesskolorna för manliga elever och jordbruks-

förmän vid övriga skolor samt att de befattningshavare, vilka nu betecknas såsom ladugårdsföreståndare, skola vid de förra skolorna bibehålla denna benämning och vid de övriga kallas ladugårdsskötare.

I fråga om jordbrukspersonalen vid de för manligt klientel avsedda yrkes-skolorna och vid Lövsta sammanfalla organisationsnämndens och socialstyrelsens förslag utom i det avseendet att styrelsen i motsats till nämnden föreslår, att en jordbruksarbetare skall vara anställd vid Ljungaskog, vilket för närvarande icke är fallet och ej heller avsetts av nämnden. Jag ansluter mig till nämndens mening beträffande jordbrukspersonalens omfattning vid dessa skolor.

Vid Hornö och Broby finnas för närvarande rättare, medan vid Sonestorp och Brättegården det manliga biträdet fullgör rättarsysslor. Vid envar av dessa fyra anstalter torde böra anställas en jordbruksförmän.

Till socialstyrelsens förslag att en jordbruksförmän skall finnas vid varje skolhem för pojkar ansluter jag mig, dock att sådan befattningshavare icke bör få anställas vid Hammargården förrän denna skola återupptagit sitt jordbruk och således i vart fall ej under nästa budgetår. Förslaget om anställande av ladugårdsskötare vid dubbelskolhemmen kan jag däremot icke biträda, enär hela jordbrukskomplexet därstädes synes kunna omhänderhavas av jordbruksförmännen, eventuellt med biträde av tillfälligt anställd arbetskraft. Vid Vemyra finnes för närvarande en ladugårdsförmän, som är anställd å extra ordinarie stat. Befattningshavaren i fråga torde tillsvi vidare få kvarstå i sin befattning tills klarhet vunnits, huruvida en överflyttning till annan anstalt låter sig göra. Vad däremot beträffar de nuvarande enkelskolhemmen för pojkar — Folåsa och Gräskärr — synas ladugårdsskötare därstädes vara erforderliga med hänsyn till jordbrukens större omfattning vid dessa skolor i förhållande till dubbelskolhemmen.

I arbetstidshänseende torde jordbrukspersonalen böra följa lantarbetstidslagens bestämmelser, dock att den genomsnittliga arbetstiden för jordbruksföreståndare, jordbruksförmän, ladugårdsförmän och ladugårdsskötare synes böra begränsas till 48 veckotimmar, därest så låter sig göra i det enskilda fallet.

Trädgårdsmästare böra i enlighet med socialstyrelsens förslag få anställas vid samtliga skolor för manligt klientel utom vid enkelskolhemmen, dock att sådan befattningshavare icke bör avses för Hammargårdens vidkommande förrän trädgårdsdriften därstädes återupptagits.

Ett heltidstjänstgörande kontorsbiträde torde få anställas vid envar av yrkesskolorna för manliga elever. Vid de övriga skolorna erfordras allenast deltidсанställd kontorshjälp.

I fråga om kokerskor och kvinnliga biträden — av mig i enlighet med de lönesakkunnigas förslag betecknade med den gemensamma tjänstebeneningen ekonomibitraden — skiljer sig socialstyrelsens förslag från organisationsnämndens endast såtillvida, att styrelsen anser, att vid dubbel-

skolhemmen för pojkar ett kvinnligt biträde bör utbytas mot en kokerska samt att vid Lövsta den nuvarande tvättföreståndaretjänsten bör utgå mot att ytterligare en kokerska uppföres å personalplanen. Vad styrelsen härutinnan föreslagit finner jag mig böra biträda.

Vad beträffar tidpunkten för de nya personalplanernas tillämpning synas dessa med iakttagande av de av mig förordade tillfälliga modifikationerna kunna omedelbart från och med nästa budgetårs ingång genomföras vid Ljungaskog, Forsane, Sundbo, Brättegården, Hammargården, Folåsa, Gräskärr och Broby. Under loppet av budgetåret torde personalplanerna kunna efter hand träda i kraft vid Östra Spång, Johannisberg, Långanäs och Lövsta. För genomförandet av den föreslagna personalutvidgningen vid de tre sistnämnda anstalterna erfordras dock, att de av mig i det följande vid behandlingen av byggnadsanslaget förordade bostadsbyggena under nästa budgetår komma till utförande. Mera tveksamt är i vad mån en personalförstärkning under budgetåret kan ske vid Hornö, Sonestorp och Vemyra. Vad Hornö beträffar är personalplanens tillämpning beroende av tillgången på bostäder för personalen. Jag kommer emellertid icke att föreslå någon bostadsbyggnadsverksamhet vid denna skola för nästa budgetår. Samma förhållande gäller för Sonestorps del, där frågan ytterligare kompliceras av att skolan tillsvidare skall behålla sin nuvarande organisation med en mödraavdelning. Vad slutligen beträffar Vemyra finnas där visserligen möjligheter att bereda de nytillkommande befattningshavarna bostäder, men å andra sidan skall denna skola under nästa budgetår bibehålla sin nuvarande kombination av skolhem och yrkesskola. Vid dessa tre ungdomsvårdsskolor bör dock socialstyrelsen enligt min mening erhålla möjligheter att för åstadkommande av den avsedda arbetstidsregleringen redan under nästa budgetår anställa erforderlig personal.

Personalens löneställning.

Framlagda förslag jämte yttranden.

Ungdomsvårdsskolornas personal.

Den nuvarande löneställningen för befattningshavarna vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården kvarstår i huvudsak oförändrad efter den i anslutning till 1936 års skyddshemsreform år 1938 genomförda löneregleringen.

Redan vid de diskussioner, som föregingo 1936 års reform, och sedermera vid statsmakternas behandling av lönefrågan underströks nödvändigheten av att erhålla kvalificerade krafter till arbetet inom ungdomsvårdsskolorna. Skyddshemssakkunniga uttalade sålunda i senare delen av sitt betänkande och förslag rörande verksamheten vid skyddshemmen m. m. (SOU 1935: 64, s. 17).

Det torde vara få arbetsuppgifter, där det rent personliga betyder så mycket som vid fostran och utbildning av brottslig och vanartad ungdom. Erfarenheten visar, att där en person lyckas utomordentligt väl kan en annan nästan helt misslyckas, utan att den senare vare sig såsom människa eller yrkesman direkt behöver vara den förre underlägsen. Men han saknar det mänskliga kännande och den förmåga att förstå och komma till tals med de unga, som är en absolut nödvändig förutsättning för framgång i skyddshemsarbetet. Valet av innehavare till skyddshemmens olika befattningar är därför av oerhörd vikt och kräver den största uppmärksamhet och omsikt.

I överensstämmelse härmed funno statsmakterna angeläget, att personalens avlöning utmättes på sådant sätt, att ett säkert urval av kvalificerade krafter kunde stå till förfogande för arbetet vid ungdomsvårdsskolorna.

Beträffande nuvarande rekryteringsläge anföra de lönesakkunniga i huvudsak följande.

Tämligen snart efter genomförandet av 1936 års reform fann man, att den då fastställda lönesättningen icke medfört en tillfredsställande rekrytering på området. Svårigheterna i detta avseende ha otvivelaktigt under de sedan dess tilländalupna åren gjort sig gällande i allt större grad. Detta förhållande torde till väsentlig del vara att tillskriva de alltför knappt tillmätta löneförmåner, vilka erbjudas för detta ömtåliga och påfrestande arbete.

De sakkunniga anställa till en början en granskning av de allmänna faktorer, vilka kunna tänkas inverka på lönegradsplaceringen av ungdomsvårdsskolornas personal, och anföra härutinnan i huvudsak följande.

Då syftet med organisationsundersökningen är att reglera arbetstiden även inom detta område kunna arbetstidsförhållandena icke längre åberopas som stöd för en högre löneställning. De sakkunniga vilja emellertid understryka, att oavsett den reglering av arbetstiden, som nu torde komma till stånd, verksamheten vid ungdomsvårdsskolorna ändock alltid måste vara av sådan art, att den skapar större bundenhet för flertalet befattningshavare än vad som är fallet inom övriga grenar av undervisningsväsendet. I praktiken nödgas sålunda personalen under hela dygnet vara beredd att ingripa vid mer eller mindre oförutsedda händelser, oro bland eleverna, rymningar, olycks- eller sjukdomsfall eller dylikt. Att härutinnan åstadkomma lindring i arbetsförhållandena är av naturliga skäl icke möjligt, då man, för att åstadkomma tillfredsställande uppfostringsresultat, måste låta klientelet ständigt känna det bakomliggande stödet från den personal, som för dem trätt i föräldrarnas ställe.

Förutom den säregna karaktär, som arbetstid och arbetsförhållanden sålunda erhålla vid ungdomsvårdsskolorna och vilken otvivelaktigt måste utgöra ett i viss mån avskräckande moment för dem, som överväga anställning inom organisationen, tillkommer, att personalen måste räkna med att bosätta sig i eller invid vederbörande skola. För den gifta personalen böra särskilda familjebostäder stå till buds i från anstaltsbyggnaderna skilda bostadshus. Så bör givetvis helst även vara fallet för den ogifta personalen. I nuvarande läge förslår emellertid icke byggnadsbeståndet för detta ändamål. Åtskilliga familjer bo därför i direkt anslutning till elevförläggningar, och så är i än större utsträckning fallet med de ogifta befattningshavarna. Dylika bostadsförhållanden måste från personalens sida betraktas såsom

mindre tillfredsställande och innebära direkta och av erfarenheten för övrigt klart ådagalagda vådor för deras familjer, i synnerhet barnen.

I det följande torde jag få för varje särskild befattningshavarekategori redovisa vad de lönesakkunniga ävensom remissinstanserna anfört beträffande löneställningen. Jag utgår härvid från de av de sakkunniga och socialstyrelsen föreslagna tjänstebenämningarna och angiver deras nuvarande motsvarigheter inom parentes. Då jag i det föregående utförligt redogjort för de skilda befattningshavarnas arbetsuppgifter, arbetstid och övriga tjänstgöringsförhållanden, torde jag här få lämna en generell hänvisning i dessa frågor till vad därom tidigare anförts. Det torde böra anmärkas, att de sakkunniga vid bedömandet av denna fråga utgått ifrån, att organisationen skall vara så utformad, som socialstyrelsen föreslagit. *Socialstyrelsen* har godtagit de sakkunnigas löneförslag i dess helhet.

C h e f, t i l l i k a l ä k a r e.

Denne befattningshavare, som är chef för Lövstaskolan, är placerad i lönegrad A 28 och åtnjuter därjämte fri bostad med bränsle och elektrisk belysning. Vid bestämmandet av vikariatsersättning och vikariatslön skall befattningen anses tillhöra lönegrad A 29. Förslag har icke väckts om ändring av denna löneställning.

R e k t o r.

Rektorerna vid de för kvinnliga elever avsedda skolorna äro placerade i lönegrad A 19. Av de manliga rektorerna äro de, som tjänstgöra vid de större skolorna (utom Johannisberg), placerade i lönegrad Eo 25 medan rektorerna vid de mindre skolorna och vid Johannisberg placerats i lönegrad Eo 23. Bestämmande för de manliga rektorernas nuvarande löneställning var den synnerliga vikten av att vid skyddshemsreformens genomförande löneställningen för dessa lika krävande som ansvarsfulla tjänster utmättes på ett sådant sätt, att för desamma kunde vinnas verkligt kvalificerade ledare av arbetet (prop. 1938: 151). Av statskontoret och undervisningsväsendets lönenämnd föreslagen löneställning — 24 respektive 22 lönegraden — ansågs därför vara för låg. Då frågan dock borde underkastas ytterligare utredning genom 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga, förordade föredragande departementschefen för budgetåret 1938/39 en löneplacering i 25 respektive 23 lönegraden, efter en såsom rimlig ansedd löneskillnad i förhållande till assistenterna och folkskollärarna (19 lönegraden) av minst fyra lönegrader och en inbördes löneskillnad av två lönegrader (prop. 1937: 177). Samtidigt förordade departementschefen, att tjänsterna placerades å extra stat. Sedan tjänsteförteckningssakkunniga avgivit förslag i ämnet, funno cheferna för social- och finansdepartementen (1942 års statsverksproposition, V ht, s. 104), att ifrågavarande rektorer, vilka senare överförts på extra ordinarie stat, i avbidan på närmare erfarenhet rörande den

lämpligaste formen för ungdomsvårdsskolornas organisation, borde bibehållas vid sin extra ordinarie anställning.

Rektorerna vid skolhem samt vid kombinerade skolhem och yrkesskolor skola ha avlagt folkskolläroexamen eller äga därmed jämförlig pedagogisk utbildning. Rektorerna vid yrkesskolor skola ha avlagt student- eller folkskolläroexamen eller äga motsvarande allmänbildning samt därjämte äga god utbildning i psykologi och pedagogik, exempelvis förvärvat genom deltagande i inom ungdomsvårdsskoleorganisationen anordnade fortbildningskurser. För båda kategorierna krävas därjämte vissa personliga kvalifikationer samt insikter i bokföring och erfarenhet av den statliga förvaltningen.

Beträffande de manliga rektorerna anföras de lönesakkunniga i huvudsak följande.

Klart uttalade jämförelseobjekt inom andra delar av statsförvaltningen torde saknas för bedömning av lönefrågan liksom även i övrigt är fallet beträffande den ledande personalen vid dessa skolor. En av personalorganisationerna framförd jämförelse med dövstumskolorna — vid vilka rektorerna placerats i lönegraderna E 2—E 4, motsvarande löneklasserna 29—31 i civila ordinarie reglementet — anse sig de sakkunniga icke kunna godtaga. Det synes då lämpligare att i detta speciella sammanhang — utan jämförelse i övrigt — draga parallellen med fångvårdsanstalterna. De direktörsbefattningar, vilka äro placerade i lönegrad A 26 vid dessa anstalter, äro knutna till de fångvårdsanstalter, vilka tidigare benämndes centralfängelser. Klientelefs omfattning vid dessa anstalter är visserligen betydligt större än vid ungdomsvårdsskolor av den större typen, växlande mellan ett hundratal och över 200 intagna (om man bortser från Långholmsanstalten, vars chef är placerad i 28 lönegraden) mot 60 vid nämnda skolor. Det bör emellertid understrykas, att tjänsten såsom rektor vid sådan skola ställer osedvanligt stora krav på sin innehavare på grund av klientelefs art, skolans uppfostrande ändamål och dess karaktär av öppet internat. En sådan befattningshavare måste sålunda i realiteten räkna med att ägna alla sina krafter åt de omhändertagnas vård och uppfostran. Dessa omständigheter torde väl uppväga skillnaden i fråga om beläggningstal vid jämförelse med fångvårdsanstalter av nyss nämnd kategori. Av nu anförda skäl synas rektorerna vid de större skolorna böra placeras i 26 lönegraden, medan rektorerna vid de mindre skolorna böra placeras i 24 lönegraden. De sakkunniga förutsätta emellertid, att kompetensfordringarna samtidigt skärpas att jämväl omfatta genom akademiska studier förvärvade insikter i allmän psykologi och speciellt i de praktiskt psykologiska behandlingsmetoder, vilka åsatts benämningen läkepedagogik.

Enligt de sakkunnigas mening synes — sedan numera ungdomsvårdsskoleorganisationen efter 1936 års reform antagit så fasta former, som överhuvud är möjligt på detta område — tiden vara inne att placera även de manliga rektorerna å ordinarie stat.

Rektorstjänsterna torde böra tillsättas av Kungl. Maj:t. Nu tjänstgörande rektorer synas böra kvarstå i nuvarande löneställning å extra ordinarie löneplan tills de styrkt sig hava förvärvat sådan kompetens, som utgör en förutsättning för den föreslagna högre löneställningen. Kompetensfrågan torde böra från fall till fall avgöras av Kungl. Maj:t efter socialstyrelsens hörande.

Den dispens, som därvid bör kunna medgivas i fråga om utbildningskravet, bör regelmässigt avse endast sättet för den erforderliga kompetensens förvärvande men icke innefatta någon eftergift beträffande kunskapsmättet.

I fråga om de kvinnliga rektorerna framhålla de sakkunniga den påfallande stora skillnaden i lönegradsplacering mellan dessa och deras manliga kollegor. De sakkunniga funne icke skäl för ett bibehållande av denna skillnad. Ett i och för sig föga rimligt förhållande vore därjämte, att vid flickskolorna endast en lönegrad skilde rektor från hennes närmast underordnade tjänsteman. Då vidare arbetsuppgifter, arbetsbörda och kompetenskrav sammanföle med vad som gällde för de manliga rektorerna ansåge de sakkunniga, att de kvinnliga rektorerna borde i lönehänseende jämställas med sina manliga kollegor. Vad de sakkunniga för de manliga rektorernas del anfört rörande sättet för tjänsternas tillsättande, villkor för överförande till högre lönegrad och skärpta kompetenskrav borde gälla jämväl för de kvinnliga rektorerna.

Allmänna lönenämnden vill icke framställa erinran mot att rektorerna placeras i de av de lönesakkunniga föreslagna lönegraderna samt understryker, att löneskillnaden mellan de manliga och kvinnliga rektorerna borde upphävas. En *reservant* inom nämnden (ledamoten J. Andersson) anser nuvarande lönegradsplacering tillfyllest.

Statskontoret anser sig böra biträda förslaget, att manliga och kvinnliga rektorer jämställas i lönehänseende men anser sig icke finna tillräckliga skäl anförda för den föreslagna lönegradsuppflyttningen. Även om en skärpning av kompetensfordringarna skulle vidtagas, syntes, uttalar ämbetsverket, en inplacering i 25 respektive 23 lönegraderna innebära en i förhållande till andra grupper av befattningshavare skälig löneställning.

Rektorsföreningen anser, att rektorerna borde erhålla en löneställning, motsvarande vad som gällde för dövstumskolornas rektorer. *Tjänstemannaföreningen* anknuter likaledes till dövstumskolorektorernas löneställning men anser en placering i 27 respektive 25 lönegraden tillfyllest.

Avdelningsföreståndare (avdelningsföreståndare, tillika redogörare, avdelningsföreståndare, tillika lärare).

För dessa befattningshavare föreskrivna kompetenskrav och arbetsuppgifter sammanfalla i stort sett med vad som gäller för rektorerna. Dessa avdelningsföreståndare äro för närvarande placerade i lönegrad A 20.

De *lönesakkunniga* framhålla, att ifrågavarande tjänster utgöra ett mellanstadium i befodringshänseende mellan assistent och rektor. Då de sakkunniga föreslagit, att rektorerna placerades i lägst 24 lönegraden och assistenterna, till vilka jag i det följande återkommer, i 20 lönegraden, syntes det enligt de sakkunnigas mening lämpligt att placera avdelningsföreståndarna i 22 lönegraden. Härigenom erhöles den åtskillnad av minst två lönegrader, som enligt de sakkunnigas mening borde iakttagas vid lönegra-

dering av tjänster inom samma befordringsgång. De sakkunniga understryka, att den föreslagna löneplaceringen borde tillämpas även om avdelningsföreståndarna befriades från redogörar- respektive lärargöromålen. Vad av de sakkunniga anförts rörande ökade insikter i allmän psykologi och läkepedagogik för rektorernas del syntes i tillämpliga delar böra gälla jämväl dessa avdelningsföreståndare.

Statskontoret har med hänsyn till Lövstaskolans säregna karaktär intet att erinra mot de lönesakkunnigas förslag beträffande avdelningsföreståndarnas löneställning.

Tjänstemannaföreningen, som enligt vad jag nyss nämnt förordat rektorernas placering i 27 respektive 25 lönegraden, anser, med tillämpning av de lönesakkunnigas graderingsprinciper, att avdelningsföreståndarna vid Lövstaskolan borde placeras i 23 lönegraden.

A s s i s t e n t.

Assistenterna äro placerade i 19 lönegraden. Från de båda assistenterna med folkskolläraryuppgifter torde i det följande böra bortses. För övriga assistenter gäller, att de skola ha avlagt student- eller folkskollärarexamen eller äga motsvarande allmänbildning, ha erforderliga kunskaper i psykologi och pedagogik samt kunna leda gymnastik och idrott.

De lönesakkunniga uttala, att assistenterna med hänsyn till kompetens och arbetsuppgifter syntes i vart fall icke böra hänföras till lägre lönegrad än den de nu innehade. Då slutlönen i nuvarande 19 lönegraden sammanfölle med slutlönen i 20 lönegraden följde med de sakkunnigas utgångspunkt, att assistenttjänsterna borde hänföras till den lönegrad, som i det kommande lönesystemet motsvarade den nuvarande 20 lönegraden. Härigenom iakttoges jämväl i förhållande till avdelningsföreståndaretjänsterna vid Lövstaskolan den i det föregående uttalade principen att vid lönegradering inom en befordringsserie göra en åtskillnad av minst två lönegrader mellan varje befordringsstadium. — Till assistentkategorien hänföra de sakkunniga — såsom tidigare nämnts — jämväl de av organisationsnämnden föreslagna fritidsledarna och gymnastikdirektören vid Broby, enär dessa, såsom socialstyrelsen uttalat, syntes komma att erhålla samma arbetsuppgifter och kompetens som de nuvarande assistenterna.

Statskontoret ansluter sig till de lönesakkunnigas förslag.

Allmänna lönenämnden finner tveksamt, huruvida assistenterna borde komma i åtnjutande av den föreslagna uppflyttningen till 20 lönegraden och erinrar i detta sammanhang, att 1941 års lärarlönesakkunniga i sitt nyligen avgivna betänkande med förslag till lönereglering för övningslärare (SOU 1947: 15) föreslagit, bland annat, att ordinarie lärare i teckning, musik samt gymnastik med lek och idrott vid realskolor, högre kommunala skolor samt folk- och fortsättningsskolor skola placeras i lönegrad A 18. En *reservant* inom nämnden (ledamoten J. Andersson) förordar ett bibehållande i 19 löne-

graden med evalvering till 22 lönegraden i de av 1945 års lönekommitté föreslagna löneplanerna, enär assistenterna eljest komme att erhålla en i förhållande till folkskollärarna alltför gynnad ställning.

Tjänstemannaföreningen anser, att assistenterna borde erhålla en något större löneökning och föreslår fördenskull, att dessa tjänstemän placeras i 21 lönegraden. Härtill ansluta sig *styrelserna för Ljungaskogs yrkesskola* och för *Vemyra skolhem och yrkesskola*.

Folkskollärare, ämneslärare (folkskollärare).

I princip kunna de manliga folkskollärarna sägas vara placerade i 19 och de kvinnliga i 18 lönegraden. Åtskillnaden i lönehänseende mellan folkskollärare av de båda könen torde bero därpå, att statsmakterna vid genomförandet av 1936 års reform utgått ifrån, att folkskollärarnas uppgifter vid de för kvinnlig ungdom avsedda skolhemmen vore av mindre krävande art och omfattning än vid de andra skolhemmen. Vid prövningen av frågan om löneställningen för assistenter och folkskollärare vid skolhem för pojkar anställdes i samband med 1936 års omorganisation jämförelser med arbetsförhållandena inom det allmänna folkskoleväsendet. Föredragande departementschefen (prop. 1938: 151, s. 25) erinrade i detta avseende om de betydande skiljaktigheter, som präglade ungdomsvårdsskolornas arbete i förhållande till folkskolans, och fortsatte.

Det är sålunda icke nog med, att den årliga tjänstgöringstiden vid skyddshemmen sträcker sig över omkring 48 veckor mot högst 39 vid folkskolorna. Tjänstgöringen inbegriper därjämte jämväl fortsättningsskolans undervisning och i vissa fall undervisning i gosslöjd. Därtill kommer som en betydelsefull arbetsuppgift den dagliga tillsynen av eleverna under deras fritid. Föreståndare och lärare vid skyddshem äro sålunda ej blott undervisare utan hava därjämte till åliggande att i stor utsträckning fullgöra de plikter, som ute i livet tillkomma föräldrar. — Beaktas som sig bör dessa omständigheter, kan jag ej finna det försvarligt att för assistentbefattning vid yrkeshemmen och läroretjänster vid skolhem för gossar, för vilka normalt skulle krävas folkskollärarexamen jämte en icke obetydlig kompletterande utbildning vid skyddshem, förorda lägre placering än i lönegraden B 19.

Folkskollärare skall, förutom folkskollärarexamen eller därmed jämförlig pedagogisk utbildning, äga minst 2 års undervisningsvana jämte förmåga att leda gymnastik och idrott.

I yttrande till de lönesakkunniga hade tjänstemannaföreningen och folkskolläraryförbundet framfört vissa önskemål i fråga om arbetstidsförhållanden och löneförmåner.

Tjänstemannaföreningen hade framhållit, hurusom den verkställda lönegradsplaceringen över folkskolans lärare vore helt illusorisk, enär de senare genom extra ersättning för undervisning i slöjd och fortsättningsskola m. m. i regel erhöle en inkomst fullt jämförbar med 19 lönegraden utan att ens under lästerminen komma upp till en tjänstgöringstid av samma omfattning

som den, vilken ålåge folkskollärarna vid ungdomsvårdsskolorna. Därest arbetstiden vid dessa skolor kunde nedbringas till 40 à 42 timmar per vecka, borde folkskollärarna därstädes placeras i 21 lönegraden.

Folkskolläraryförbundet hade hävdad, att undervisningen i likhet med vad som gällde för observationsklass i Stockholm icke borde överstiga 24 timmar per vecka, vartill för lärarnas del borde komma 2 veckotimmar för övervakning av läxläsning och 4 timmar för »administrativa uppgifter». Med denna tjänstgöringsskyldighet borde folkskollärarna placeras i 21 lönegraden. Tjänstgöring utöver vad nu angivits borde honoreras med 3 kronor 50 öre per timme, varjämte högsta tillåtna tjänstgöring borde fastställas till 40 timmar per vecka.

De *lönesakkunniga* uttala till en början, att någon egentlig skillnad i fråga om arbetsuppgifter och tjänstgöringsförhållanden icke förelåge mellan folkskollärarna vid å ena sidan de för manliga elever avsedda skolhemmen och å den andra flickskolhemmen. De sakkunniga förordade därför lika löneställning för såväl manliga som kvinnliga folkskollärare även vid förevarande skolor. De sakkunniga fortsätta i huvudsak såsom följer.

Vid de överväganden, som lett till nuvarande löneställning, synas statsmakterna varit medvetna om nödvändigheten av att kompensera icke allenast för den större svårighetsgraden vid ungdomsvårdsskolorna och det längre tjänstgöringsåret därstädes utan även för bortfallet av de extrainkomster, vilka i regel tillkomma en vanlig folkskollärare. Då nu från folkskolläraryförbundet framförts krav på uppflyttning med två lönegrader och då man samtidigt velat minska tjänstgöringstiden till 30 veckotimmar, kunna de sakkunniga icke underlåta att framhålla, att folkskollärarna vid ungdomsvårdsskolorna inplacerats i ett helt annat lönesystem än som skett med övriga folkskollärare. Tjänstgöringsförhållandena för de båda lärarkategorierna äro för övrigt så artsilda, att någon direkt jämförelse dem emellan svårligen låter sig göra. I vart fall får det anses uteslutet att till 21 lönegraden hänföra folkskollärare med så begränsad tjänstgöringstid, som den, folkskolläraryförbundet föreslagit. Med hänsyn till rekryteringssvårigheterna torde det emellertid vara lämpligast att söka för ungdomsvårdsskolornas del så långt möjligt åstadkomma likställighet med förhållandena vid den vanliga folkskolan i fråga om arbetstid och löneställning, dock givetvis med vederbörlig hänsyn tagen till elevmaterialets svårare beskaffenhet. Konsekvensen borde då bjuda att jämväl här tillämpa folkskolans avlöningsreglemente. Då det emellertid av såväl principiella som lönetekniska skäl bedömts mindre lämpligt att för befattningshavare inom samma förvaltningsområde tillämpa skilda avlöningsreglementen, som vart och ett utformats från helt olika utgångspunkter, hava de sakkunniga icke ansett en dylik lösning praktiskt genomförbar och därför avstått från att framlägga förslag i nu nämnd riktning. I stället torde man böra söka inom civila avlöningsreglementets ram åstadkomma en lösning av lärarlönefrågan i den angivna riktningen. Med utgångspunkt härifrån förordade de sakkunniga följande arbetstid och löneförmåner för folkskollärarna vid ungdomsvårdsskolorna.

Undervisningsskyldigheten bör i likhet med vad som gäller för normalklass inom den vanliga folkskolan fastställas till högst 30 veckotimmar och läsåret till 39 arbetsveckor. Under den del av året, som icke ingår i läsåret,

bör folkskollärare äga åtnjuta ferier. Vid tillämpning av det nu förordade systemet kan folkskollärarnas arbetstid per vecka med hänsyn till den ytterligare tid, som åtgår till lektionsförberedelser, i regel minst 7 timmar, och till slöjdundervisning, 4 timmar, uppskattas till 41 timmar. Vidare komma de folkskollärare, vilka anlitas såsom lärare i fortsättningsskola, att under ferierna tagas i anspråk för denna uppgift under omkring 180 timmar. I den mån ett utbyte av arbetsuppgifterna under de av folkskolläraryrket för »administrativt arbete» avsedda 6 timmarna mot undervisning under lika många timmar av folkskollärarna uppfattas såsom en extra börda torde denna kunna anses kompenseras av den avlöningsförstärkning, som de sakkunniga i det följande komma att föreslå för folkskollärarnas del.

Folkskollärarna vid ungdomsvårdsskolorna böra i likhet med sina kollegor inom det allmänna folkskoleväsendet vara placerade i 17 lönegraden samt erhålla ersättning för undervisning i slöjd och fortsättningsskola. Dylik ersättning vid den allmänna folkskolan utgår i regel med i vederbörande kungörelser den 30 juni 1920, nr 572, och den 30 december 1932, nr 587, fastställda minimibelopp, 2 respektive 3 kronor. Utöver nu angivna ersättningar synas folkskollärarna vid ungdomsvårdsskolorna böra, med hänsyn till den större svårighetsgrad, som är utmärkande för arbetet vid dessa skolor på grund av elevernas asociala tendenser och beteenderubbningar, tillerkännas en särskild avlöningsförstärkning. Vid diskussioner rörande den skäligen storleken av denna extraersättning har från folkskolläraryrket och folkskolläraryrket förbundens sida yrkats, att avlöningsförstärkningen skulle utgå med minst 1 000 kronor. Såsom skäl har härvid framhållits den på grund av lönegradsnedflyttningen inträdda minskningen av pensionsunderlaget, vilken minskning enligt förbundens mening borde kompenseras. De sakkunniga anse för sin del, att avlöningsförstärkningen skäligen bör utgå med 600 kronor för år.

De sakkunniga kunna således icke — fränsett den särskilda ersättningen för undervisning i slöjd och fortsättningsskola — tillmötesgå kravet på särskild ersättning för tid, under vilken folkskollärarna komma att anlitas utöver den egentliga undervisningen. De sakkunniga vilja emellertid kraftigt understryka de goda möjligheter, som vid ungdomsvårdsskolorna i motsats till den allmänna folkskolan föreligga att vinna befordran till högre tjänster. Dessa gynnsammare befordringsutsikter torde utgöra en icke oväsentlig faktor för att intressera lämpliga folkskollärare att söka sig in vid ungdomsvårdsskolorna.

De sakkunniga upptaga till särskild prövning frågan om löneställningen för folkskolläraryrket vid Brättegården, av de sakkunniga benämnd ämneslärare. Av undervisningens karaktär vid denna skola följer enligt de sakkunnigas mening, att på denna befattningshavare måste ställas krav på akademisk utbildning och behörighet för undervisning i folkhögskola. De sakkunniga föreslå därför, att befattningen i fråga placeras i 20 lönegraden.

Allmänna lönenämnden finner ej anledning till annan erinran mot de lönesakkunnigas förslag än att nämnden ifrågasätter, huruvida icke den föreslagna avlöningsförstärkningen borde bliva föremål för någon uppräkningsreservanter inom nämnden (ledamöterna J. Andersson, K. G. Rosberg och

Ruth Linder) föreslå, att avlöningsförstärkningen bestämmes till 1 000 kronor.

Folkskolläraryförbundet hävdar, att ett genomförande av de lönesakkunnigas förslag i realiteten skulle innebära en löneminskning, enär skillnaden mellan nu utgående lön enligt 19 lönegraden, 19 löneklassen å A-ort inklusive samtliga tillägg och med pensionsavdraget frånräknat samt motsvarande belopp enligt 17 lönegraden, 17 löneklassen vore 802 kronor medan de lönesakkunniga beräknat avlöningsförstärkningen till 600 kronor. Vad beträffade extrainkomsterna för undervisning i slöjd och fortsättningsskola utgjorde dessa ingen kompensation, då läraren för detta arbete nödgades avstå extra tid. Jämväl förbundet anser fördenskull, att avlöningsförstärkningen, därest folkskollärarna placerades i 17 lönegraden, borde bestämmas till 1 000 kronor, vilket i realiteten skulle innebära en enligt förbundets mening rimlig löneökning av omkring 200 kronor. Vidare borde, i likhet med vad som ägde rum inom folkskoleväsendet, all tjänstgöring utöver 30 timmar per vecka särskilt arvoderas. Vad beträffade den beräknade arbetstiden ville förbundet framhålla, att läxläsning icke borde få sammankopplas med lektionsförberedelser, såsom organisationsnämnden och de lönesakkunniga syntes hava förutsatt. Därest så ej heller skedde, innebure detta en ökning av tjänstgöringstiden utöver vad som gällde inom folkskoleväsendet. Slutligen borde, enligt förbundets mening, för enkelhetens skull folkskolans avlöningsreglemente tillämpas å förevarande befattningshavare. Till folkskolläraryförbundets yttrande ansluter sig *folkskollärarynneförbundet*.

Ett antal remissinstanser har uttalat sig för ett bibehållande av nuvarande löne- och arbetstidssystem.

Sålunda anför *statskontoret* följande.

Statskontoret måste för sin del finna det mindre tillfredsställande att för en viss grupp av befattningshavare vid ungdomsvårdsskolorna föreskriva löne- och anställningsvillkor efter helt andra principer än vad som gäller för övriga befattningshavare vid dessa skolor. Då statskontoret icke kan finna tillräckliga skäl föreligga för en dylik avvikelse från hittills tillämpade grunder, anser ämbetsverket, att folkskollärarna alltjämt skola vara inplacerade i lönegrad utan rätt att utöver lönen i denna åtnjuta särskild ersättning för vissa arbetsuppgifter. — Statskontoret vill i detta sammanhang erinra, att assistenter och folkskollärare ansetts böra åtnjuta samma löneförmåner. Båda grupperna tillhöra nu 19 lönegraden. Enligt ämbetsverkets mening förefinnes icke heller anledning att vidtaga annan ändring härutinnan, än att de uppflyttas från 19 till 20 lönegraden, varvid samtliga böra i personalförteckningen benämnas assistenter.

Skolöverstyrelsen anser den differentiering mellan assistenter och folkskollärare, som de lönesakkunnigas förslag innebure, mindre lämplig både av pedagogiska och lönetekniska skäl samt anför härutinnan i huvudsak följande.

Visserligen bör huvuduppgiften för folkskolläraren vara undervisning och för assistenten fritidsledning, men båda befattningshavarna böra i någon ut-

sträckning ha tillfälle att gripa in på varandras arbetsfält för att kunna få en såvitt möjligt allsidig uppfattning av den enskilde eleven och därigenom bli i stånd att mera effektivt arbeta på hans karaktärsfostran. Om förslaget oförändrat genomföres på denna punkt, torde det vidare bli svårt att få vikarier för assistenterna vid sjukdomsfall och semester, särskilt under den tid, då folkskollärarna skulle åtnjuta ferier. Överhuvud förefaller det olämpligt att inom samma anstalt ha olika bestämmelser för lönesättning och arbetstid beträffande personalgrupper med likartad kompetens och likartat arbete. Rekryteringssvårigheterna beträffande folkskollärarna torde icke komma att förbättras genom de föreslagna bestämmelserna. Överstyrelsen föreslår därför, att folkskollärarna placeras i samma lönegrad som assistenterna, d. v. s. 20 lönegraden, utan särbestämmelser i avlöningsreglementet men med en genom särskilda stadgebestämmelser till 42 timmar i veckan begränsad arbetstid.

Sex skolstyrelser företräda synpunkter, liknande dem, skolöverstyrelsen uttalat, och understryka särskilt sina farhågor, att folkskollärarna, efter ett genomförande av de lönesakkunnigas förslag, skulle fjärmas från det egentliga arbetet vid skolorna och endast kvarstå såsom skollärare. Enligt dessa skolstyrelser vore det sålunda att föredraga, att folkskollärarna icke erhöles arbetstid och arbetsår reglerade i överensstämmelse med den allmänna folkskolans bestämmelser. En viss löneförhöjning borde i så fall medgivas, antingen till 20 eller 21 lönegraderna eller genom att bibehålla nuvarande lönegradsplacering och utöver lönen tillerkänna vederbörande särskild ersättning för undervisning i slöjd och fortsättningsskola. *Styrelsen för Lövsta skolhem och yrkeshem* uttalar, att på grund av klienteletts art vid denna skola ett genomförande av de lönesakkunnigas förslag skulle medföra betydande pedagogiska och administrativa olägenheter, enär den vid skolundervisningen grundlagda kontakten med detta klientel vore av så stor betydelse i fostringsarbetet, att den borde utnyttjas även utanför skolan.

Styrelsen för Gräskärns skolhem anför beträffande ersättningarna för slöjd- och fortsättningsskoleundervisning, att kommunala tillägg i regel utginge å de i vederbörande kungörelser angivna minimibeloppen med i regel minst 50 öre per timme. Då därjämte hänsyn vid bestämmandet av dessa extraersättningar borde tagas till de särskilda svårigheterna vid ungdomsvårdsskolorna på grund av klienteletts sammansättning, vilken faktor jämväl inverkade på förevarande arbetsuppgifter, borde ersättningarna för undervisning i slöjd och fortsättningsskola bestämmas till minst 2 kronor 50 öre respektive 3 kronor 50 öre för timme.

Beträffande den för ämnesläraren vid Brättegården föreslagna löneställningen uttalar *tjänstemannaföreningen*, att denna befattningshavare borde placeras något högre än assistent. Med utgångspunkt från den av föreningen föreslagna assistentplaceringen, 21 lönegraden, föreslås för ämnesläraren en placering i 22 lönegraden.

Bokhållare.

Den av socialstyrelsen föreslagna bokhållaren vid Lövstaskolan bör enligt de lönesakkunnigas mening placeras i 17 lönegraden.

Lantbruksstyrelsen erinrar, att bokhållarbefattningen vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut genom beslut av 1946 års riksdag placerats i lönegrad Eo 15. Visserligen syntes bokhållarbefattningen vid Lövstaskolan med de av socialstyrelsen angivna arbetsuppgifterna innefatta något mera självständiga och krävande uppgifter än befattningen vid Alnarp, men lantbruksstyrelsen ansågo dock en placering i 16 lönegraden tillfyllest.

Avdelningsföreståndare.

Den vid Sonestorps hemskoleavdelning tjänstgörande avdelningsföreståndaren, som placerats i 17 lönegraden, skall ha genomgått centralskolan för utbildning av barnsjuksköterskor eller jämte sjuksköterskeutbildning ha ett års specialutbildning i praktisk barnavård vid fackskolan för huslig ekonomi eller äga därmed jämförlig utbildning.

De lönesakkunniga uttala, att ifrågavarande befattning kommit att erhålla en avsevärt högre lönegradsplacering än som gällde för jämförliga tjänster inom andra förvaltningsområden. En omprövning av löneställningen borde därför resultera i en sänkning av den för tjänsten hittills tillämpade placeringen. Då emellertid hemskoleavdelningen vid Sonestorp komme att ersättas med en ny hemskola på ännu icke bestämd plats, syntes frågan om avdelningsföreståndarens löneställning böra vila, intill dess avgörande i sistnämnda hänseende fattats. I samband därmed borde jämväl få prövas, huruvida den nuvarande extra ordinarie innehavaren av befattningen borde beredas tillfälle att övergå till en nyinrättad befattning av motsvarande slag.

Styrelsen för Sonestorps yrkes- och hemskola anser sig med hänsyn till avdelningsföreståndarens kvalifikationer och arbetsuppgifter icke kunna finna, att denna befattningshavares lönegradsplacering vore för hög.

Yrkeslärare (lärare i yrkesämne).

Dessa äro placerade i 12 lönegraden. För att erhålla anställning såsom lärare i yrkesämne erfordras, förutom vissa personliga egenskaper, att äga grundlig insikt och färdighet i det eller de ämnen, varuti undervisning skall meddelas, att genom praktisk verksamhet ha styrkt sig vara skicklig yrkesman och vara kunnig i yrkesritning, att ha genomgått pedagogisk utbildningskurs för lärare i yrkesämne samt att ha minst två års undervisningsvana.

De lönesakkunniga anställa till en början vissa jämförelser mellan befattningarna såsom yrkeslärare vid å ena sidan ungdomsvårdsskolorna och å den andra de centrala verkstadsskolorna.

I fråga om arbetstidsförhållanden och löneställning för de båda yrkeslärarkategorierna anföra de sakkunniga i huvudsak följande.

Under 35 veckor av arbetsåret omfattar arbetstiden vid de centrala verkstadsskolorna dels 37 timmars undervisning i yrkesarbete och dels viss undervisning i teoretiska ämnen, huvudsakligen varierande mellan 5 och 8 timmar per vecka. Under återstoden av arbetsåret — vilket i sin helhet omfattar 46 veckor — utgör antalet undervisningstimmar i yrkesarbete minst 45. Under sistnämnda tid pågår icke teoretisk undervisning. Några bestämmelser om de individuella lönerna ha icke utfärdats, utan ligger det i huvudmännens befogenhet att avpassa lönebeloppen efter omständigheterna. Ersättning utgår dels med ett fast belopp för den praktiska undervisningen och dels för varje veckotimmes teoriundervisning. Lönernas storlek kommer därför att bliva tämligen varierande allt efter antalet teoritimmar. I regel utgå begynnelselöner med belopp, motsvarande ett löneläge mellan 15 och 16 löneklasserna enligt den statliga löneskalan, dock att, där teoriundervisningen omfattar uppåt 8 veckotimmar, de sammanlagda löneförmånerna i vissa fall överskrida löneläget enligt 16 löneklassen. Enligt det av överstyrelsen för yrkesutbildning framlagda löneförslaget skola yrkeslärarna placeras i 16 lönegraden med en tjänstgöringsskyldighet å grundlönen av 37 veckotimmars undervisning i yrkesarbete och 2 veckotimmars teoriundervisning under 35 veckor samt 45 veckotimmars undervisning i yrkesarbete under resten av arbetsåret. De skola därjämte erhålla särskild ersättning för teoriundervisning utöver de i grundlönen ingående två veckotimmarna.

Här torde böra erinras, att arbetstiden för ungdomsvårdsskolornas lärare i yrkesämne av organisationsnämnden satts till $46\frac{3}{4}$ timmar och av socialstyrelsen till 46 timmar.

Beträffande kompetensvillkoren för de båda berörda lärarkategorierna erinra de sakkunniga, att några bestämmelser härutinnan ännu icke utfärdats för de centrala verkstadsskolornas del, men att kompetensfrågan vore under övertvägande. De kompetenskrav, som i praktiken tillämpades vid dessa skolor, överensstämde emellertid helt med de för ungdomsvårdsskolornas yrkeslärare fastställda. De sakkunniga förutsatte, att även i fortsättningen enahanda fordringar i detta avseende skulle gälla för de båda skolkategoriernas yrkeslärare.

Undervisningens art och omfattning vore enligt de sakkunnigas uppfattning i huvudsak likvärdig vid de båda skolformerna.

I fråga om klienteletts art och omfattning borde, uttala de sakkunniga vidare, observeras, att undervisningsgrupperna vore av mindre omfattning vid ungdomsvårdsskolorna än vid de centrala verkstadsskolorna. Vid de förra hade läraren att undervisa högst 10—12 elever och vid de senare ett 15-tal elever. Å andra sidan gällde för ungdomsvårdsskolornas del givetvis även beträffande yrkeslärarna vad de sakkunniga inledningsvis anförde rörande de speciella, av klienteletts beskaffenhet orsakade svårigheterna.

De sakkunniga uttala, att de icke kunnat undgå att finna långt gående överensstämmelser mellan vad i olika hänseenden gällde för yrkeslärarna vid de båda nu nämnda skolkategorierna samt anföra vidare i huvudsak följande.

Personalföreningarna ha hemställt, att yrkeslärarna vid ungdomsvårdsskolorna placeras två lönegrader över sina kollegor vid de centrala verkstadsskolorna i likhet med vad som hittills skett för folkskollärarna i förhållande till motsvarande befattningshavare inom det allmänna folkskolväsendet. Inom yrkesundervisningsområdet synas för ungdomsvårdsskolornas del skiljaktigheterna gentemot de centrala verkstadsskolorna vara betydligt mindre utpräglade än vad som är fallet mellan de båda folkskollärargrupperna. Bland annat synes man vara berättigad anse att de av klientelens beskaffenhet vid ungdomsvårdsskolorna härrörande särskilda svårigheterna i undervisningen vid en jämförelse med de centrala verkstadsskolorna i viss mån uppväges av det förhållandet, att yrkeslärarna vid de förra skolorna handhava mindre elevgrupper än yrkeslärarna vid de senare skolorna.

Däremot anse sig de sakkunniga icke kunna undgå att med hänsyn till de långt gående överensstämmelserna mellan de båda yrkesskoltyperna föreslå, att yrkeslärarna vid ungdomsvårdsskolorna placeras i samma lönegrad som motsvarande befattningshavare vid de centrala verkstadsskolorna.

Man torde icke böra föregripa det beslut, som kan komma att fattas beträffande löneställningen vid de senare skolorna. De sakkunniga förorda emellertid, med hänsyn till att den för ungdomsvårdsskolornas yrkeslärare nu gällande lönegradsplaceringen synes uppenbart för låg, att sistnämnda lärare redan i samband med den generella löneregleringen för ungdomsvårdsskolornas personal erhålla viss lönegradsuppflyttning. I avvaktan på ett slutligt ställningstagande till frågan om löneställningen för de centrala verkstadsskolornas yrkeslärare föreslå därför de sakkunniga, att ungdomsvårdsskolornas yrkeslärare tills vidare placeras i 15 lönegraden.

Socialstyrelsen förutsätter, att, när arbets- och löneförhållandena för yrkeslärarna inom det allmänna undervisningsväsendet stabiliserats, ungdomsvårdsskolornas yrkeslärare skola tillerkännas likartad ställning, så att deras arbetsförhållanden bli desamma och att till dem utgå dels motsvarande löner och dels svårighetstillägg.

Allmänna lönenämnden medgiver, att den nuvarande löneställningen för ungdomsvårdsskolornas manliga yrkeslärare vore väl låg, men anser, att dessa befattningar borde placeras i 13 lönegraden i avvaktan på närmare erfarenheter rörande de kompetenskrav, som kunde komma att ställas å befattningarna i fråga. En *reservant* inom nämnden (ledamoten J. Andersson) anser sig icke kunna godtaga den av de lönesakkunniga gjorda jämförelsen med de centrala verkstadsskolorna.

Statskontoret vill icke tillstyrka en lönegradsuppflyttning förrän spörsmålet lösts rörande löneställningen för yrkeslärarna vid de centrala verkstadsskolorna.

Överstyrelsen för yrkesutbildning anför, att, även om den mera fullständiga yrkesutbildning, som förekomme vid de centrala verkstadsskolorna, syntes ställa större krav på därvarande lärares yrkeskunnighet och yrkeserfarenhet, yrkeslärarna vid ungdomsvårdsskolorna lämpligen borde placeras i samma lönegrad som motsvarande befattningshavare vid de centrala verkstadsskolorna med hänsyn till de speciella förhållanden, under vilka de

arbetade. Överstyrelsen ville icke motsätta sig en provisorisk placering i 15 lönegraden.

Slöjd- och yrkesläraarnas riksförbund anför, att, då yrkesläraarnas begynnelöner vid de centrala verkstadsskolorna motsvarade löneläget enligt 16 löneklassen, yrkesläraarna vid ungdomsvårdsskolorna redan nu borde placeras i 16 lönegraden i avvaktan på löneregleringen för yrkesläraarna vid de förra skolorna. Enligt riksförbundets mening borde vidare jämväl till yrkesläraarna vid de senare skolorna utgå samma avlöningsförstärkning som de lönesakkunniga avsett för folkskolläraarnas del. *Tjänstemannaföreningen*, som likaledes anser, att yrkesläraarna borde provisoriskt placeras i 16 lönegraden, föreslår, att dessa befattningshavare, sedan lönefrågan lösts för de centrala verkstadsskolornas del, placeras två lönegrader över den, som kan komma att gälla för yrkesläraarna vid de senare skolorna, eller med andra ord att samma kompenationssystem skall tillämpas på yrkesläraarna som med nuvarande lönesystem sker för folkskolläraarnas del. Nu nämnda båda organisationer vilja som sin åsikt särskilt framhålla, att svårigheten vid skolorna icke kompenserades av det lägre elevantalet. *Fångvårdsmannaförbundet* inskränker sig till att hemställa, att yrkesläraarna provisoriskt placeras i 16 lönegraden, men yrkar ingen särskild löneförhöjning i förhållande till yrkesläraarna vid de centrala verkstadsskolorna.

Yrkesläraarinnor, hemvårdslärare.

För erhållande av anställning såsom lärarinna i hushållsgörö-mål eller lärarinna i kvinnlig slöjd, vilka befattningshavare placerats i 15 lönegraden, erfordras att ha minst två års undervisningsvana samt att äga god förmåga att meddela undervisning. I fråga om fackutbildning gäller för den förra, att hon skall ha genomgått skolköksläraarinnekurs vid statens skolköksseminarium eller fackskolans för huslig ekonomi A- eller C-kurs eller läraarinnekurs vid Atheneums skolköksseminarium eller Fredrika Bremerförbundets lantushållsseminarium i de fall, då betyget bland huvudämnena upptager ämnesgruppen huslig ekonomi. För slöjdläraarinnorna fordras att ha genomgått seminariekursen vid föreningen handarbetets vänners och Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium eller högre kurs för sömnadsyrket, högre kurs i sömnad eller kurs för utbildande av väv-läraarinnor vid Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium och skola för kvinnlig yrkesutbildning, eller äga därmed jämförliga kunskaper.

Den utbildning i tvätt, som meddelas vid Sonestorp, Brättegården och Hornö, handhaves av tvättföreståndarinnor, placerade vid Sonestorp i lönegrad A 2 och vid de övriga skolorna i lönegrad V 2. I det föregående har jag anslutit mig till ett av socialstyrelsen avgivet förslag om den yrkesbetonade tvättundervisningens koncentrerande till Sonestorp under ledning av en lärarinna i tvätt. Vidare har jag föreslagit, att vid Sonestorp och

Hornö skola anställas lärarinnor för undervisning inom ett yrkesområde, som ännu icke är representerat vid skolorna i fråga, av mig tills vidare be- tecknade såsom lärarinnor i »nytt yrke».

Slutligen torde få erinras, att enligt socialstyrelsens av mig biträdda fram- ställning hemvårdslärare skola anställas vid envar av de för kvinn- liga elever avsedda skolorna med uppgifter, som av mig i det föregående angivits.

De lönesakkunniga, vilka sammanfört nu angivna lärarinnor — med und- dantag för hemvårdsläraren — till en med de manliga yrkeslärarna gemen- sam grupp, benämnd yrkeslärare, anföra i huvudsak följande.

En hemvårdslärare av den angivna typen synes böra placeras i 9 löne- graden. I fråga om kompetenskrav torde hon komma att jämföras med bi- trädande husföreståndare. Vad därefter angår det nya yrke, som organisa- tionsnämnden föreslagit skola ingå i undervisningen vid Sonestorp och Hornö, föreligga visserligen inga uppgifter om arten därav, men man torde med hänsyn till de yrkesområden, som kunna tänkas ifrågakomma vid dessa skolor, kunna förutsätta, att dess företrädare måste ställas i paritet med hushålls- och slöjdlärarinnorna. Detta synes böra ske jämväl i fråga om den lärarinna i tvätt, som kan komma att anställas vid Sonestorp. I fråga om dessa fyra kategorier av kvinnliga yrkeslärare torde man icke kunna undgå att tillämpa likalönsprincipen. De sakkunniga förorda därför, att dessa, sedan frågan om löneställningen för yrkeslärare vid de centrala verkstadsskolorna blivit löst, placeras i samma lönegrad som den, i vilken ungdomsvårdsskolornas yrkeslärare kunna komma att placeras.

Allmänna lönenämnden framhåller, att 1941 års lärarlönesakkunniga i sitt i det föregående omnämnda förslag jämväl behandlat lönefrågan för lärare i hushållsgöromål och i kvinnlig slöjd. I avvaktan på att detta förslag blivit slutligt prövat borde tills vidare anstå med ett ställningstagande till frågan om dessa kvinnliga yrkeslärares lönegradsplacering. Med beaktande härav borde de befattningar, vilka äro placerade i 15 lönegraden, tills vidare bibe- hållas i sagda lönegrad, medan för nyinrättade befattningar av detta slag en provisorisk placering i 13 lönegraden syntes vara tillfyllest. För lärarin- nan i tvätt kunde en lägre lönegradsplacering ifrågakomma.

Statskontoret anser sig, med hänsyn till att uppgifter icke föreläge beträf- fande arten av den undervisning, som skulle bedrivas av lärarinnan i »nytt yrke», icke kunna ingå på bedömande av denna befattningshavares löne- gradsplacering. En placering av tvättlärarinnan i 15 lönegraden ville stats- kontoret avstyrka, då den föreslagna löneställningen med hänsyn till under- visningens art vore alltför hög. Såvitt ämbetsverket kunde finna, borde tvättundervisningen, därest hushållslärarinnan lämnade ledning och tillsyn, kunna tillfredsställande utövas av en befattningshavare i 3 lönegraden eller den lönegrad, i vilken biträdande tvättföreståndare vid sinnessjukhusen placerats.

Vad tjänstemannaföreningen i fråga om löneställningen anført beträf- fande de manliga yrkeslärarna avses gälla jämväl de kvinnliga.

Vad beträffar hemvårdslärarens löneställning uttala *allmänna lönenämnden* och *statskontoret* att svårigheter förelåge att bedöma den rimliga löneställningen men att en placering i 9 lönegraden syntes väl hög. *Skolöverstyrelsen*, *lantbruksstyrelsen* och *styrelsen för Hornö yrkesskola* ifrågasätta om icke såväl kompetenskrav som löneställning borde höjas beträffande hemvårdslärarna. De allsidiga kunskaper som denna befattningshavare måste besitta för att kunna fungera såsom avlösare för alla övriga yrkeslärarinnor ansåges i själva verket fordra utbildade lärarinnor i samma lönegrad som de övriga lärarinnorna. Sistnämnda skolstyrelse inlägger en bestämd erinran mot att de hemvårdslärare, som enligt socialstyrelsens förslag skulle handhava hushållstvätt, placeras i 9 lönegraden, enär även i detta fall krävdes såväl yrkeskunnighet som pedagogisk skicklighet.

Tillsyningsman.

Den ende nu anställde befattningshavaren av denna kategori, tillsyningsmannen vid Lövstaskolan, är placerad i 12 lönegraden. Förutom viss allmänbildning erfordras för erhållande av denna tjänst att kunna leda gymnastik och idrott samt att ha erfarenhet av och fallenhet för arbete bland barn och ungdom med karaktärsabnormiteter.

Enligt de *lönesakkunnigas* uppfattning syntes de för tillsyningsmannen i fråga gällande uppgifterna och kompetenskraven motivera hans kvarstående i 12 lönegraden. Jämväl den av organisationsnämnden och socialstyrelsen förordade tillsyningsmannabefattningen vid Långanäs borde enligt de sakkunnigas mening placeras i nämnda lönegrad.

Styrelsen för Lövsta skolhem och yrkesskola anser, att tillsyningsmannatjänsten vid Lövstaskolan bör placeras lägst i 15 lönegraden.

Jordbrukspersonal, trädgårdsmästare.

Rättarna och ladugårdsförmännen äro antingen anställda såsom extra ordinarie tjänstemän i 10 respektive 5 lönegraden eller uppförda å jordbruksstaten med lön motsvarande nämnda lönegrader. Vid Broby är rättaren dock anställd å jordbruksstaten med lön motsvarande 5 lönegraden. Övrig jordbrukspersonal utgöres av jordbruksförmän och jordbruksarbetare. Jordbruksförmännen äro avlönade med visst månadsarvode och jordbruksarbetarna antingen med månadsarvode eller enligt lantarbetaravtalet.

I fråga om fackutbildning gäller för rättaren, att han skall ha genomgått tvåårig lantbruksskola eller eljest visat sig äga grundlig insikt och färdighet i ämnen, varuti undervisning skall meddelas, medan ladugårdsförmännen skall ha genomgått ettårig ladugårdsförmanskurs eller eljest visat sig äga grundlig insikt och färdighet i yrket.

Vid yrkesskolorna för manliga elever innefatta rättarens arbetsuppgifter såväl praktisk som teoretisk undervisning. Ladugårdsförmännen vid dessa

skolor ansvara för arbetet i ladugården, undervisa elever i praktiskt ladugårdsarbete samt ha tillsyn över djuren.

Vid skolhemmen tjänar, såsom tidigare anförts, jordbruket icke något undervisningssyfte. Förutom skötseln av jordbruket åligger det därför ifrågavarande befattningshavare endast att å vissa tider, framför allt under sommaren, tillse och handleda eleverna vid jordbruksarbete.

Vad slutligen beträffar de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna meddelas lantbrukshållsundervisningen därstädes huvudsakligen av en av yrkeslärarinnorna, varför jordbrukspersonalen vid dessa skolor närmast kan likställas med motsvarande personal vid skolhemmen.

Trädgårdsmästarna äro för närvarande placerade i 10 lönegraden. För erhållande av anställning såsom trädgårdsmästare erfordras i fråga om fackutbildning att ha avlagt trädgårdsmästarexamen.

De lönesakkunniga anföra i huvudsak följande.

Nuvarande löneställning för rättare och ladugårdsförmän vid de för manliga elever avsedda yrkesskolorna synes icke giva full rättvisa åt dessa befattningshavare med tanke på deras undervisande funktioner. Vissa skäl synas tala för att i vart fall rättarna erhöles samma löneställning som yrkeslärarna. Ett lösande av löneproblemet i denna riktning torde emellertid böra ske i ett större, den allmänna lönepolitiken på jordbruksområdet berörande sammanhang. De sakkunniga föreslå därför, att vid dessa skolor rättaren placeras i 12 och ladugårdsförmannen i 10 lönegraden. Rättaren synes böra benämnas jordbruksföreståndare.

För skolhemmens och de för flickor avsedda yrkesskolornas del hava de sakkunniga icke funnit skäl föreligga för annan lönegradsplacering än den, som nu tillämpas. Rättaren synes här böra erhålla tjänstebenenämningen jordbruksförmän. Vad beträffar ladugårdsförmannen vid dessa skolor synes denne böra i likhet med ladugårdsförmän vid veterinärhögskolan och vid veterinärrättningen i Skara placeras i 7 lönegraden med tjänstebenenämningen ladugårdsskötare.

Jordbruksföreståndare, jordbruksförmän och ladugårdsskötare böra, i den mån de avlönas över jordbrukets stat, överföras till vederbörligt avlöningsreglemente.

Övrig erforderlig jordbrukspersonal torde böra anställas enligt kollektivavtal.

Trädgårdsmästarna vid yrkesskolor för manlig ungdom böra placeras i samma lönegrad som jordbruksföreståndarna, d. v. s. 12 lönegraden. Därest trädgårdsmästare anses erforderliga jämväl vid skolhemmen synas de böra placeras i 10 lönegraden.

Allmänna lönenämnden och statskontoret anse sig icke kunna tillstyrka högre löneställning för ladugårdsförmännen och ladugårdsskötarna än i 8 respektive 6 lönegraderna. En reservant inom lönenämnden (ledamoten J. Andersson) biträder de lönesakkunnigas förslag.

Lantbruksstyrelsen anför i huvudsak följande.

Enligt styrelsens mening synas jordbruksföreståndare, ladugårdsförmän och kanske framför allt trädgårdsmästare ha en grundligare yrkesutbild-

ning än flertalet övriga yrkeslärare. Före genomgången av tvåårig lantbruksskola måste eleven ha lång och meriterande praktik. För inträde vid trädgårdsskola fordras tre års praktik, men då konkurrensen om elevplatserna är stor, uppgår elevpraktiken före inträdet vid dylik skola till i medeltal sex år. Det synes skäligt att jordbruksföreståndare och trädgårdsmästare placeras i samma lönegrad som övriga yrkeslärare. Att löneställningen på vissa håll inom jordbruket torde vara lägre för liknande befattningar synes icke böra påverka lönegradsplaceringen i berörda fall. Även ladugårdsförmannen, vilken torde fullgöra en arbetsuppgift motsvarande en yrkeslärares, synes böra placeras i 15 lönegraden.

Jämväl *tjänstemannaföreningen, fångvårdsmannaförbundet* samt *styrelserna för Forsane, Sundbo, Ljungaskogs och Långanäs yrkesskolor, Hamrargårdens, Folåsa och Gräskärns skolhem, Johannisbergs skolhem och yrkesskola* samt *Lövsta skolhem och yrkesskola* uttala, att jordbruksföreståndarna och trädgårdsmästarna vid yrkesskolorna för manlig ungdom borde helt likställas med yrkeslärarna i lönehänseende. Beträffande motsvarande befattningshavare vid de övriga skolorna ha olika uppfattningar härvid gjort sig gällande. Vissa skolstyrelser förorda, att denna personal placeras i samma lönegrad som vid nyssnämnda yrkesskolor, på vissa håll ifrågasättes en placering i 12 lönegraden. I regel framhålles härvid vikten av att ifrågavarande befattningshavare vid skolhemmen och de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna icke endast äro skickliga yrkesmän utan också äga personlig lämplighet att handleda ungdom med karaktärsrubbingar. Man synes för övrigt vara benägen att betrakta jordbrukspersonalens arbetsuppgifter vid skolhemmen såsom undervisningsmässiga. Styrelsen för Hamrargårdens skolhem framhåller, att den av de sakkunniga för skolhemmen föreslagna placeringen i 10 lönegraden av jordbruksförmän och trädgårdsmästare ungefärligen motsvarade lönesättningen enligt i fria marknaden gällande kollektiva avtal. Det oaktat förordar styrelsen en placering i 12 lönegraden med hänsyn till ungdomsvårdsskolornas svårigheter att konkurrera med denna marknad i fråga om kvalificerad arbetskraft.

Husföreståndare, biträdande husföreståndare (husmoder, tillika biträdande lärare, vårdare, husmoder).

Husmoder, tillika biträdande lärare, är placerad i 11 lönegraden och skall — förutom vad avser lärarkompetensen — ha genomgått kurs för ekonomiföreståndarinnor eller äga därmed jämförlig utbildning i husligt arbete. För husmödrarna, vilka äro placerade i 6 lönegraden, gälla i stort sett samma kompetenskrav. Vårdarna, vilka placerats i 8 lönegraden, skola dels ha genomgått småskoleseminarium eller kurs för ekonomiföreståndarinnor eller Slagsta seminarium eller Ericastiftelsens läkepedagogiska seminarium eller äga därmed jämförlig pedagogisk utbildning, dels äga kunskaper i hushållsgöromål och dels ha fallenhet för arbete bland barn med karaktärsabnormiteter.

De lönesakkunniga anföra beträffande löneställningen i huvudsak följande.

Husmoderns arbetsuppgifter ompänna ett vidsträckt område. Hon har icke allenast att svara för hushållningen, d. v. s. att förestå inköp och köksarbete, utan hon skall också svara för att skolan kan skänka sina elever ett trivsamt och omvårdat hem, en uppgift, som vid ett hem av förevarande slag kräver ett levande intresse och en aldrig svikande energi. Det gäller härvidlag icke endast att tillse, att lokalerna äro städade, rena och hemtrevliga. Husmoderns främsta uppgift kan sägas vara att taga personlig omvårdnad om eleverna, sköta deras kläder, hjälpa dem vid smärre olycksfall och över huvud taga hand om dem vid tillfällen, då de känna behov av kvinnlig omvårdnad. Den gärning, som husmödrarna på detta sätt utföra, kan sägas vara av grundläggande betydelse för elevernas karaktärsdaning. — Vårdarnas uppgifter äro av samma karaktär som husmödrarnas, dock att de icke omhänderhava den ekonomiska skötseln av hushållet. En väsentlig skillnad mellan dem och husmödrarna föreligger vidare givetvis i fråga om å ena sidan elevantalet och å den andra elevmaterialet.

Av det anförda torde med all tydlighet framgå, att befattningshavarna av nu ifrågavarande kategorier hava vidsträckta funktioner utöver dem, som regelmässigt tillkomma personal av typen köksföreståndare. Sistnämnda befattningshavare äro för närvarande placerade i 6—10 lönegraderna. De sakkunniga föreslå med hänsyn härtill och i anslutning till den i det föregående gjorda kategoriindelningen följande lönegradsplacering av ifrågavarande personal, nämligen

1. husföreståndare, 13 lönegraden,
2. husföreståndare, 11 lönegraden, samt
3. biträdande husföreståndare, 9 lönegraden.

Beträffande de lönesakkunnigas kategoriindelning torde få hänvisas till vad därom tidigare anförts.¹

Statskontoret finner sig icke övertygat om att vederbörandes arbetsuppgifter motsvara de göromål, som pläga anförtras åt befattningshavare i de av de lönesakkunniga angivna lönegraderna. Ämbetsverket erinrar, att husmodernsbefattningar blivit inplacerade vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar i lönegraden A 6 och vid läroanstalterna för blinda i A 7 samt att avdelningssköterskor vid statens sjukhus av innevarande års riksdag hänförts till 8 lönegraden. Statskontoret kunde således icke tillstyrka förslaget i denna del.

Däremot anser sig *allmänna lönenämnden* kunna godtaga de lönesakkunnigas förslag, dock att nämnden funne det tveksamt, huruvida de nuvarande vårdarna vid Lövstaskolan borde uppflyttas från 8 till 9 lönegraden. En *reservant* inom nämnden (ledamoten J. Andersson) anser att en lönegradsuppflyttning för husföreståndarna icke bör ske i detta isolerade fall samt föreslår därjämte att de nuvarande vårdarna vid Lövstaskolan placeras i 7 lönegraden, enär deras arbetsuppgifter syntes svara mot vad som gäller för manliga befattningshavare i 7 lönegraden vid sinnessjukhus och fångvård.

Skolöverstyrelsen anför i huvudsak följande.

¹ Sidan 30.

De föreslagna lönegradsplaceringarna förefalla låga med hänsyn till de kompetenskrav, vilka ställts å dessa befattningshavare. Vid anstalter, sorterande under landstingen, äro ekonomiföreståndarinnor placerade i 15 lönegraden, då antalet vårdplatser är minst 200, och i 13 lönegraden, då antalet platser understiger 200. Om lönegradsplaceringarna för här nämnda befattningshavare ej bliva högre än vad de sakkunniga föreslagit, kan det komma att bli svårt att erhålla kvalificerad personal. Överstyrelsen föreslår därför 15 lönegraden för husföreståndaren vid Lövstaskolan och någon höjning av den föreslagna placeringen för annan husföreståndare och biträdande husföreståndare.

Tjänstemannaföreningen anser, att de av de lönesakkunniga föreslagna lönegradsplaceringarna vore de lägsta, som kunde tänkas ifrågakomma för att kunna rekrytera tjänsterna med lämpliga befattningshavare och giva deras innehavare en något så när skälig ersättning för deras enligt föreningens mening sällsynt betydelsefulla och ansvarsfulla arbete. *Skolstyrelserna* uttala sig allmänt för en lönegradsplacering i enlighet med sakkunnigförslaget, dock att ett par skolstyrelser velat gå än högre och ända upp till 16 lönegraden för husföreståndarna.

Översköterska (avdelningssköterska).

Befattningen torde i detta sammanhang kunna förbigås under erinran, att årets riksdag funnit densamma böra kvarstå i nuvarande löneställning, 8 lönegraden, under beteckningen översköterska (skr. nr 56).

Kanslibiträde (kameralliträde).

Befattningen, som är placerad i 7 lönegraden, anses av de lönesakkunniga icke böra bliva föremål för omplacering i lönehänseende.

Vårdare (skötare, nattvakt).

Skötarna, vilka placerats i 6 lönegraden, skola bland annat ha genomgått kurs för skötare vid sinnessjukhus eller ock vid Lövstaskolan anordnad kurs i psykologi eller ha annan därmed jämförlig utbildning. För **nattvakter**, vilka placerats i 5 lönegraden, ha inga särskilda kompetensföreskrifter utfärdats.

De lönesakkunniga, som utgått från att förevarande befattningshavaregrupper skola sammanslås till en enhetlig grupp, uttala, att större vikt borde fästas vid deras uppgifter av fostrande karaktär än som syntes hava skett vid fastställandet av de nuvarande löneförmånerna. De sakkunniga förorda därför, att ifrågavarande befattningshavare placeras i 8 lönegraden.

Allmänna lönenämnden och *statskontoret* hålla före, att vårdarna borde placeras i samma lönegrad som skötarna vid sinnessjukhusen, d. v. s. 7 lönegraden (skr. 1947: 56).

Tjänstemannaföreningen anser för sin del, att den av de lönesakkunniga föreslagna lönegradsplaceringen vore den lägsta, som kunde erbjudas för

att säkra rekryteringen. *Styrelsen för Sonestorps yrkes- och hemskola* be-
tvivlar, att rekryteringen komme att vara tillfredsställande med lägre löne-
ställning än i 9 lönegraden.

V a k t m ä s t a r e (gårdskarlar, manligt biträde).

Gårdskarlar och manliga biträden äro för närvarande placerade i 5 löne-
graden. Beträffande organisationsnämndens förslag i fråga om gårdskarls-
uppgifternas samordnande med nattvaktssysslorna torde få hänvisas till vad
därom i det föregående anförts, likaså beträffande socialstyrelsens och de
lönesakkunnigas organisationsförslag i detta avseende. Jag torde här allenast
få erinra, att de lönesakkunniga föreslagit, att de förstnämnda uppgifterna
skola omhänderhavas av en befattningshavaregrupp med tjänstebenämningen
hantverkare.

I fråga om löneställningen för de av socialstyrelsen och de lönesakkun-
niga föreslagna hantverkarna anför de *lönesakkunniga* i huvudsak följande.

Vid en granskning av deras arbetsuppgifter och arbetsförhållanden hava
de sakkunniga icke kunnat undgå att frapperas av den mångsidiga yrkes-
kunskap, som gårdskarlarerna måste besitta för att kunna rätt fylla sina upp-
gifter. I själva verket torde beteckningen gårdskarlar illa svara mot göromå-
lens beskaffenhet och kraven på befattningshavaren; en mera adekvat be-
nämning är enligt de sakkunnigas mening hantverkare. Vid bedömandet av
löneställningen torde man vidare ej kunna förbise, att dessa befattnings-
havare i allmänhet hava att ensamma ombesörja de reparationer, som kunna
vara av nöden, enär det med hänsyn till skolornas belägenhet och kommuni-
kationsförhållandena i många fall kan vara omöjligt att inom rimlig tid
erhålla hjälp från privata yrkesmän. Man torde för övrigt ej heller böra
underskatta betydelsen av de besparingar, som kunna åvägbringas genom
tillgång till en duglig hantverkare. Med hänsyn till vad nu sagts och fram-
för allt till de stora materiella värden, som hantverkarna skola bevaka, bör
det vara angeläget för statsmakterna att placera dessa befattningshavare i
så hög lönegrad, att man kan tillförsäkra sig personal med goda kvalifika-
tioner. De sakkunniga föreslå därför, att hantverkarna placeras i 8 löne-
graden vid de större och i 6 lönegraden vid de mindre ungdomsvårds-
skolorna.

Statskontoret föreslår, att förevarande tjänster bibehållas under benäm-
ningen gårdskarlar och — i likhet med vad som skett t. ex. vid lantbruks-
högskolan — inplaceras i 5 lönegraden. I den mån vid de större skolorna
kunde föreligga behov av särskild yrkesutbildning för utförande av de av-
sedda sysslorna, syntes gårdskarlstjänsterna enligt ämbetsverkets mening
böra utbytas mot hantverkarbefattningar i 6 lönegraden.

Allmänna lönenämnden anser sig däremot kunna godtaga de lönesakkun-
nigas förslag, dock att endast för mera kvalificerade arbetsuppgifter avsedda
befattningar borde placeras i 8 lönegraden. De högre befattningarna borde,
i likhet med närmast motsvarande befattningar vid sinnessjukhusen, er-
hålla tjänstebenämningen hantverksföreståndare.

Tjänstemannaföreningen och styrelsen för Gräskärns skolhem anse, att samtliga nu ifrågavarande befattningshavare borde placeras i 8 lönegraden. Härvid framhålles dels att man knappast kunde säkerställa rekryteringen, därest löneställningen vore lägre, och dels att vid yrkesskolorna för pojkar hantverkarna kunde räkna med bistånd från eleverna i arbetet medan så icke kunde ske vid de övriga skolorna.

Ekonomibiträde (kokerska, kvinnligt biträde).

Kokerskorna äro placerade i lönegrad V 1 och de kvinnliga biträdena i lönegrad V d. Beträffande denna personal torde allenast få erinras, att årets riksdag (skr. nr 56) fastställt bottenlöneläget för densamma till lönegraden Ce 2 i den av 1945 års lönekommitté föreslagna löneplanen nr 1.

Kontorspersonal.

De *lönesakkunniga* förutsätta, att, därest heltidsanställda biträden med skriv- och kontorsgöromål anses böra anställas, nämnda befattningshavare inplaceras å löneplan i enlighet med principerna för den reglerade beföringsgången.

Biträdande lärare, arbetsledare, tillika vårdare, arbetsledare.

De *lönesakkunniga*, vilka förutsatt att förevarande personalkategorier skola utgå ur personalförteckningen, hava ansett sig sakna anledning uttala sig rörande dessa befattningshavares löneställning.

Vad angår sättet för löneregleringens genomförande framhåller *socialstyrelsen*, att vid en så genomgripande omorganisation som den ifrågasatta automatiska lönegradsuppflyttningar icke borde äga rum över hela linjen. I stället syntes i de enskilda fallen en omprövning av behörigheten böra företagas. Icke kompetenta befattningshavare borde beredas tillfälle att förstärka sin kompetens, där så kunde ske. Befattningshavare med lång tjänstgöring, vilka ej kunde styrka sin behörighet, borde kvarstå i den tidigare löneställningen. Vid behörighetsprövningen för yrkeslärare samt jordbruks- och trädgårdspersonal vore det lämpligt att vederbörande fackämbetsverk medverkade. I konsekvens härmed föreslår styrelsen, vars organisationsförslag — med bortseende från avdelningsföreståndaren vid Sonestorp och biträdande avdelningsföreståndaren därstädes — omfattar sammanlagt 292 lönegradsplacerade befattningshavare, varav 152 å ordinarie stat, att å övergångsstat upplagas ej endast de ordinarie befattningshavare, vilkas tjänster skola indragas, utan även i av styrelsen angiven omfattning ordinarie tjänstemän, vilkas behörighet till av dem innehavda befattningar icke till fullo styrkts.

De lönesakkunnigas förslag sammanfattas i följande tablå.

Nuvarande		De sakkunnigas förslag	
Befattning	Löne- grads- placering	Befattning	Löne- grads- placering
Chef, tillika läkare	28	Chef, tillika läkare	28
Rektor	25	Rektor	{ 26 24
"	23		
"	19		
Avdelningsföreståndare, tillika re- dogörare	20	Avdelningsföreståndare	22
Avdelningsföreståndare, tillika lärare	20		
Avdelningsföreståndare, tillika lärare (Hammargården)	20	—	—
Assistent	19	Assistent	20
—	—	Bokhållare	17
Folkskollärare	19	{ Ämneslärare	20
Avdelningsföreståndare	17	{ Folkskollärare	17 ¹
Lärlarinna i kvinnlig slöjd	15	Yrkeslärare ³	15 ⁴
Lärlarinna i hushållsgöromål	15		
Lärare i yrkesämne	12	Tillsyningsman	12
Tillsyningsman	12	—	—
Biträdande lärare	11	Husföreståndare	13 ⁵
Husmoder, tillika biträdande lärare	11	—	—
Arbetsledare, tillika vårdare	10	—	—
Arbetsledare	10	Trädgårdsmästare	{ 12 10
Trädgårdsmästare	10	{ Jordbruksföreståndare	12
Rättare	10	{ Jordbruksförman	10
—	—	Hemvårdslärare	9
Avdelningssköterska	8	Biträdande husföreståndare	9
Vårdare	8		
Kameralbiträde	7	Kanslibitråde	7
Husmoder	6	{ Husföreståndare	11
Skötare	6	{ Biträdande husföreståndare	9
Nattvakt	5	Vårdare	8
Gårdskarll	5	Hantverkare	{ 8 6
Manligt biträde	5		
Ladugårdsförman	5	{ Ladugårdsförman	10
Tvättföreståndare	2	{ Ladugårdsskötare	7
Kokerska	V 1	—	—
Kvinnligt biträde	V d	—	—

¹ Härtill kommer avlöningsförstärkning samt ersättning för undervisning i slöjd och fortsättningsskola.

² Lönefrågans lösning föreslås uppskjuten.

³ Här i inräknas befattningarna såsom yrkeslärare i tvätt vid Sonestorp och såsom yrkeslärare i »nytt yrke» enligt organisationsnämndens förslag.

⁴ Provisorium i avvaktan på lösningen av lönefrågan för yrkeslärare vid de centrala verkstadsskolorna.

⁵ Endast vid Lövsta.

⁶ Med hänsyn till av riksdagen fattat beslut hava de sakkunniga icke avgivit förslag i detta avseende.

Eftervårdskonsulenterna.

Här torde slutligen böra upptagas till bedömande frågan om eftervårdskonsulenternas löneställning. Dessa befattningshavare skola jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 16 augusti 1946 anställas mot arvode med belopp motsvarande 21 lönegraden, 20 löneklassen eller — därest till konsulent förordnas avdelningsföreståndare, assistent eller folkskollärare vid ungdomsvårdsskola, vilken befattningshavare i denna egenskap äger åtnjuta lön enligt 20 löneklassen eller högre löneklass — löneklassen närmast över den, vilken befattningshavaren tillhör.

Socialstyrelsen uttalar, att eftervårdskonsulenternas avlöning även i fortsättningen borde utgå med ett belopp motsvarande två lönegrader över vad som gäller för assistenterna. Konsulenterna böra vidare enligt styrelsens mening överföras på extra ordinarie stat. Med hänsyn till styrelsens och de lönesakkunnigas förslag, enligt vilka assistenterna skulle uppflyttas i 20 lönegraden, förordar styrelsen, att konsulenterna placeras i lönegrad Eo 22.

Statskontoret och *allmänna lönenämnden* anse, att konsulenterna böra placeras i lönegrad Eo 21. Nämnden erinrar, att befattningarna i fråga ansetts nära jämförliga med skyddskonsulenttjänsterna, vilka placerats i lönegrad Eo 21 (prop. 1946: 187, s. 21—22, 26—27 och 30).

Föredraganden.

Vid tillämpning av de av mig i det föregående förordade personalplanerna kommer varje ungdomsvårdsskola att i toppen av den ledande personalen förfoga över en grupp av befattningshavare med speciell utbildning såsom anstaltspsykologer, nämligen vid Lövsta chef, tillika läkare, och avdelningsföreståndare samt vid de övriga skolorna rektorer och assistenter. Av dessa befattningshavare kunna rektorer, avdelningsföreståndare och assistenter betraktas såsom en i befodringshänseende sammanhörande grupp. Även om det i och för sig icke bör möta hinder att till avdelningsföreståndare eller rektor befodra en välmeriterad befattningshavare från en annan tjänstemannagrupp, exempelvis en folkskollärare, förutsatt att vederbörande förvärvat de för den högre befattningen erforderliga insikterna i psykologi och läkepedagogik, torde såsom regel en befodran inom psykologgruppen böra taga sin början med anställning såsom assistent. Nu angivna förhållanden böra beaktas vid lönegradsplacering dels av befattningshavare inom psykologgruppen sinsemellan och dels av folkskollärarna i förhållande till psykologgruppen.

De lönesakkunnigas förslag i fråga om lönegradsplaceringen för rektorer, avdelningsföreståndare och assistenter finner jag mig kunna godtaga.

Bärande skäl synas sålunda föreligga för att rektorerna från och med nästa budgetårs ingång placeras å ordinarie stat. I fråga om rektorerna innebär förslaget vidare, att den nuvarande lönemässiga skillnaden mellan

kvinnliga och manliga tjänstemän avskaffas. Förslag i denna riktning har tidigare framlagts av socialstyrelsen i skrivelse rörande anslagsbehovet för ungdomsvårdsskolorna under innevarande budgetår. Såsom framgår av propositionen 1946:187, fann jag mig inför 1946 års riksdag föranledd uttala, att med ett ställningstagande till förevarande fråga borde anstå med hänsyn till den då förestående personalorganisationsutredningen. I anledning av motioner i riksdagen angående tillämpande av likalöneprincipen å rektorerna erinrade statsutskottet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 255) anhållit om utredning av likalönefrågan inom statsförvaltningen, samt uttalade, att utskottet ansett sig förhindrat tillstyrka, att likalönefrågan bleve föremål för särskilt avgörande i avseende å nu förevarande skolor, innan den av riksdagen begärda utredningen kommit till stånd.

Enligt min mening torde i betraktande av de särskilda förhållanden, som råda inom ungdomsvårdsskoleorganisationen, hinder icke böra möta att upptaga frågan om en lönereglering för de kvinnliga rektorerna vid dessa skolor till särskild behandling. Med hänsyn till innebörden av den lönereglering för övrig personal inom ifrågavarande organisation, varom förslag nu framlägges, synes det heller icke rimligt att lämna de kvinnliga rektorerna utanför löneregleringen. I anslutning till lönesakkunnigas förslag förordar jag, att rektorerna vid de för manliga elever avsedda yrkesskolorna och dubbelskolhemmen samt vid Sonestorp och Hornö placeras i 26 lönegraden och rektorerna vid de övriga ungdomsvårdsskolorna i 24 lönegraden.

Vidare finner jag mig böra tillstyrka, att avdelningsföreståndarna placeras i 22 och assistenterna i 20 lönegraden.

Rektorerna böra hädanefter tillsättas av Kungl. Maj:t. För erhållande av ordinarie rektorstjänst i någon av de föreslagna nya lönegraderna torde sökanden böra styrka sig hava förvärvat sådan vidgad insikt i psykologi och läkepedagogik, som socialstyrelsen anser sig böra föreskriva. Från socialstyrelsen har jag inhämtat, att överläggningar skett med de nuvarande rektorerna om dessas deltagande i vissa utbildningskurser för förvärvande av sådan kompetens.

Beträffande folkskollärarna ha de lönesakkunniga föreslagit, att desamma placeras i 17 lönegraden och tilldelas dels avlöningsförstärkning med 600 kronor för år och dels särskild ersättning för undervisning i slöjd och fortsättningsskola med 2 respektive 3 kronor i timmen, att arbetsåret för befattningshavarna skall sammanfalla med läsåret med rätt för befattningshavarna att under återstoden av kalenderåret åtnjuta ferier, samt att den folkskollärarna åliggande undervisningsskyldigheten under läsåret begränsas till 30 veckotimmar. Ehuru jag finner det tveksamt, huruvida för en viss grupp av befattningshavare vid ungdomsvårdsskolorna böra föreskrivas anställningsvillkor efter andra principer än de för övriga befattningshavare gällande, anser jag mig likväl på de av de sakkunniga anförda skälen böra tillstyrka det av dem framlagda förslaget.

De lönesakkunnigas förslag rörande den för Brättegården avsedda

ämnesläraren, synes med hänsyn till undervisningens art vid denna skola böra godtagas. Jag förordar således, att ämneslärarebefattningen uppföres i 20 lönegraden. I fråga om arbetstidsförhållanden synes ämnesläraren böra i allo likställas med folkskollärarna.

Befattningen såsom avdelningsföreståndare vid Sonestorps mödraavdelning bör utgå ur personalförteckningen. Nuvarande avdelningsföreståndaren, som är anställd å extra ordinarie stat, torde få kvarstå i 17 lönegraden intill dess frågan om inrättande av en ny hemskola avgjorts.

De sakkunniga hava anställt jämförelser mellan yrkeslärarna vid ungdomsvårdsskolorna och motsvarande befattningshavare vid de centrala verkstadsskolorna. Vad de sakkunniga i detta sammanhang anfört, har övertygat mig om att dessa båda kategorier av yrkeslärare böra vara likställda i lönehänseende. Med hänsyn till att lönefrågan ännu icke lösts för yrkeslärarna vid de centrala verkstadsskolorna anser jag försiktigheten bjuda att tills vidare placera yrkeslärarna vid ungdomsvårdsskolorna i 15 lönegraden. Därest sedermera yrkeslärarna vid de centrala verkstadsskolorna komma att placeras i annan lönegrad än den 15, torde jag få återkomma med förslag om överförande av ungdomsvårdsskolornas yrkeslärare till den lönegrad, som fastställts för de förra yrkeslärarna. Av slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund gjord framställning, att till ungdomsvårdsskolornas yrkeslärare skall utgå avlöningsförstärkning med samma belopp som det, vilket av mig förordats för folkskollärarnas del, är jag icke för närvarande beredd att tillstyrka.

Yrkeslärarinnorna ha av de lönesakkunniga sammanförts med yrkeslärarna till en grupp med gemensam tjänstebenenämning. Liksom yrkeslärarna skola yrkeslärarinnorna enligt sakkunnigförslaget provisoriskt placeras i 15 lönegraden för att sedermera överföras till den lönegrad, vari yrkeslärarna vid de centrala verkstadsskolorna kunna komma att placeras. De sakkunnigas förslag har motiverats av likalöneskäl.

Vad först beträffar lärarinnan i tvätt vid Sonestorp är jag icke beredd att nu tillstyrka, att denna befattningshavare i lönehänseende jämställs med lärarinnorna i hushållsgöromål och i kvinnlig slöjd. Tjänliga jämförelseobjekt för bedömandet av den för denna lärarinna skäliga löneställningen saknas inom övriga delar av statsförvaltningen. I förhandenvarande läge har jag funnit mig böra förordna, att ifrågavarande befattningshavare placeras i 10 lönegraden.

Frågan om lönegradsplaceringen av de föreslagna lärarinnorna i »nytt yrke» synes kunna förbigås av skäl, för vilka jag tidigare redogjort.

Av yrkeslärarinnorna återstå härefter endast lärarinnorna i hushållsgöromål och i kvinnlig slöjd. För egen del kan jag icke finna lämpligt att i förevarande sammanhang lösa likalönefrågan för dessa yrkeslärarinnors vidkommande. I likhet med allmänna lönenämnden anser jag, att i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till avgivet förslag rörande övningss-

lärarnas löneställning nya tjänster för yrkeslärarinnor av dessa båda kategorier böra placeras i 13 lönegraden medan redan inrättade tjänster böra kvarstå i nuvarande löneställning.

Vad därefter beträffar trädgårdsmästare och jordbrukspersonal biträder jag de sakkunnigas förslag, att trädgårdsmästare vid yrkeskolor för manlig ungdom och jordbruksföreståndare skola placeras i 12 lönegraden samt trädgårdsmästare vid skolhem och jordbruksförmän i 10 lönegraden. Ladugårdsförmän och ladugårdsskötare böra enligt min mening placeras i 9 respektive 7 lönegraden.

De sakkunnigas förslag rörande lönegradsplaceringen av husföreståndare och biträdande husföreståndare biträdades av mig. Jag förordar sålunda, att husföreståndaren vid Lövsta placeras i 13 och övriga husföreståndare samt biträdande husföreståndare i 11 respektive 9 lönegraden.

Översköterskan upptager jag i enlighet med riksdagens beslut i 8 lönegraden.

I fråga om vårdarnas löneställning ansluter jag mig till vad allmänna lönenämnden och statskontoret därom anfört och förordar således, att dessa befattningshavare hänföras till 7 lönegraden.

Den av mig föreslagna gruppen vaktmästare, vilken av de lönesakkunniga åsatts benämningen hantverkare, har av nämnda sakkunniga i lönehänseende uppdelats på två grupper, vilka föreslagits fördelade på 8 respektive 6 lönegraden alltefter placering vid större eller mindre ungdomsvårdsskolor. För egen del anser jag, att en enhetlig löneplacering bör ifrågakomma för samtliga här avsedda befattningshavare, och föreslår, att hela vaktmästargruppen placeras i 7 lönegraden.

Ekonomibitradernas och kontorsbitradernas löneställning bör bestämmas med tillämpning av de grunder, vilka godkänts av årets riksdag i skrivelsen nr 56. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att verkställa avsett överförande av ekonomibitradena från löneplan V till de föreslagna nya löneplanerna.

Till de sakkunnigas förslag rörande löneställningen för bokhållare, tillsyningsman och hemvårdslärare ansluter jag mig och förordar således, att nämnda befattningshavare placeras i 17, 12 respektive 9 lönegraderna. Kanslibitradet torde böra kvarstå i nuvarande löneställning.

Vad slutligen beträffar eftervårdskonsulenterna synas dessa böra, såsom socialstyrelsen föreslagit, uppföras å extra ordinarie stat. Där emot kan jag icke dela styrelsens mening, att en uppflyttning av assistenterna till 20 lönegraden bör medföra en uppflyttning av konsulenterna till 22 lönegraden. Jag förordar således, att de sistnämnda befattningshavarna placeras i lönegrad Eo 21.

Socialstyrelsens organisationsförslag omfattar — med bortseende från avdelningsföreståndaren vid Sonestorp och biträdande avdelningsförestån-

daren därstädes samt eftervårdskonsulenterna — sammanlagt 292 befattningar, att upptagas på löneplan. Av dessa böra enligt styrelsens mening 152 uppföras på ordinarie och 140 på icke-ordinarie stat. Efter av mig förordade personalbegränsningar och med frånräknande av de befattningar, vilkas upptagande å personalplanerna av mig förordats under förbehåll att de tillsvidare icke skola få besättas, skulle den ifrågavarande personalen omfatta 266 befattningar. Av dessa böra enligt min mening på ordinarie stat uppföras 121 och på icke-ordinarie 145 befattningar.

I samband med omorganisationen böra vissa tjänstemän överföras till övergångsstat.

Så torde i första hand böra ske med innehavare av ordinarie tjänster, vilka i samband med omorganisationen skola indragas. Härav beröras 1 biträdande lärare (A 11), 5 arbetsledare (A 10), 1 arbetsledare, tillika vårdare (A 10) och 1 tvättföreståndare (A 2).

På övergångsstat böra vidare uppföras samtliga ordinarie folkskollärare — i lönegraderna A 19 och A 18 — med undantag av folkskolläraren vid Brättegården, vilken sistnämnda befattningshavare avses uppflyttad till ämneslärare i lönegrad A 20. De i 19 lönegraden placerade folkskollärarna torde vid tillämpning av det av riksdagen i princip godkända nya lönesystemet hänföras till den lönegrad, som kommer att motsvara nuvarande 18 lönegraden. För folkskollärarna förordade arbetstidsbestämmelser böra komma jämväl de till övergångsstat överförda folkskollärarna till godo.

Socialstyrelsen har på grund av rådande brist på arbetskraft i vissa fall varit nödsakad att eftergiva uppställda kompetensfordringar på personalen. I likhet med styrelsen anser jag, att lönegradsuppflyttning eller ordinariesättning i sådana fall icke bör få ske förrän vederbörande befattningshavare styrkt sig besitta föreskriven kompetens. Ordinarie tjänstemän, vilka med hänsyn till vad nu sagts icke redan vid ingången av budgetåret 1947/48 böra tillgodonjuta beslutad förbättring av löneställningen, torde tills vidare få upptagas på övergångsstat. I enlighet härmed förordar jag, att följande befattningshavare överföras till övergångsstat, nämligen 11 lärare i yrkesämne (A 12), 2 trädgårdsmästare (A 10) och 6 husmödrar (A 6).

Jag har tidigare biträtt av de lönesakkunniga avgivet förslag, att kraven på rektorernas och avdelningsföreståndarnas vid Lövsta insikter i psykologi och läkepedagogik skulle skärpas, samt att för dessa befattningshavare föreslagna lönegradsuppflyttningar icke skulle få utnyttjas förrän vederbörande styrkt sig hava förvärvat dessa vidgade insikter. I avvaktan på att så sker böra de manliga rektorerna kvarstå å extra ordinarie stat samt avdelningsföreståndarna och de tre ordinarie kvinnliga rektorerna upptagas på övergångsstat. Sistnämnda rektorer, vilka nu äro placerade i lönegrad A 19, torde härvid i det nya lönesystemet böra hänföras till den lönegrad, som kommer att motsvara den nuvarande lönegraden A 20. Rektorn vid Hornö, vilken befattningshavare är anställd på extra stat, torde övergångsvis böra upptagas på extra ordinarie stat i 20 lönegraden.

I enlighet med det anförda skulle personalförteckningen få följande utseende.

Tjänstemän å ordinarie stat:

1 chef, tillika läkare	A 28
10 rektorer	A 26
4 rektorer	A 24
2 avdelningsföreståndare	A 22
14 assistenter	A 20
1 ämneslärare	A 20
2 folkskollärare	A 17
12 yrkeslärare	A 15
4 lärarinnor i hushållsgöromål	A 15
4 lärarinnor i kvinnlig slöjd	A 15
1 husföreståndare	A 13
2 tillsyningsmän	A 12
5 trädgårdsmästare	A 12
6 jordbruksföreståndare	A 12
11 husföreståndare	A 11
2 trädgårdsmästare	A 10
4 biträdande husföreståndare	A 9
6 ladugårdsförmän	A 9
1 översköterska	A 8
20 vårdare	A 7
9 vaktmästare	A 7

Tjänstemän å övergångsstat:

2 avdelningsföreståndare	A 20
3 rektorer	A 20
6 folkskollärare	A 18
11 lärare i yrkesämne	A 12
1 biträdande lärare	A 11
5 arbetsledare	A 10
1 arbetsledare, tillika vårdare	A 10
2 trädgårdsmästare	A 10
6 husmödrar	A 6
1 tvättföreståndare	A 2

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 21:

2 rektorer	Eo 23
------------------	-------

De extra ordinarie rektorsbefattningarna äro avsedda för Åkerby och Engesberg.

Härjämte bör anmärkas, att i stället för 10 rektorer i lönegrad A 26 och 4 rektorer i lönegrad A 24 böra tills vidare under budgetåret 1947/48 — förutom dels å övergångsstat uppförda 3 rektorer i lönegrad A 20 och dels 1 rektor i lönegrad Eo 20 — enligt Kungl. Maj:ts bestämmande vara anställda 7 rektorer i lönegrad Eo 25 och 3 rektorer i lönegrad Eo 23.

III. Kostnaderna för vård i ungdomsvårdsskolor.

Genom 1936 års skyddshemsreform övertog staten visserligen principiellt det ekonomiska ansvaret för skyddshemsverksamheten och landstingen befriades i enlighet härmed från bidragsskyldighet, men barnavårdsnämndernas avgifter ansågos dock böra bibehållas i viss omfattning. För varje elev, som vårdas i ungdomsvårdsskola, erlägges av barnavårdsnämnden en årlig skolavgift av 300 kronor och för villkorligt utskrivna elever lämnas ersättning — eftervårdsavgift — motsvarande ungdomsvårdsskolans kostnader, dock med högst 75 kronor årligen. Dessutom betalar vederbörande nämnd för varje i ungdomsvårdsskola nyintagen elev en engångsavgift av 200 kronor som bidrag till elevens beklädnad. För personer, som omhändertagits jämlikt 22 § d) barnavårdslagen, erlägges dock icke någon som helst avgift, utan bekostas deras vård helt av statsmedel.

Ett av 1942 års skyddshemsutredning i dess betänkande och förslag rörande effektivisering av skyddshemselevernas eftervård m. m. (SOU 1945: 10) avgivet förslag om överförande på statsverket av barnavårdsnämndernas samtliga kostnader för ungdomsvårdsskolevården upptogs av mig till behandling i propositionen 1946: 187. Beträffande vad från olika håll i detta sammanhang anfördes torde få hänvisas till nämnda proposition, s. 36—40. För egen del framhöll jag, att de barnavårdsnämnderna åvilande avgifterna knappast kunde anses vara särskilt betungande för kommunerna. Av sådan anledning ansåg jag tillräckliga skäl icke föreligga att för det dåvarande tillstyrka skyddshemsutredningens förslag. Jag uttalade emellertid, att slopandet av avgifterna kunde komma att ingå såsom ett led i frågan om överförande överhuvud på statsverket av vissa smärre utgifter för sociala ändamål, som åvilade kommunerna. Frågan härom syntes böra avgöras i annat sammanhang. Vad beträffade vissa andra med ungdomsvårdsskolevården sammanhängande kostnader uttalade jag, att jag ansågo, att dessa borde åvila barnavårdsnämnderna, dock med det undantaget, att jag föreslog sådan ändring av stadgan för skolor tillhörande barna- och ungdomsvården att kostnader för inställelse inför rätta på grund av åtal för brott, som begåtts efter intagningen å ungdomsvårdsskola, finge bestridas av statsmedel.

1946 års riksdag anförde (skr. nr 345), att skyddshemsutredningen anfört vägande skäl för sitt förslag om slopande av de avgifter, som barnavårdsnämnderna hade att erlägga till skolorna för därstädes omhändertagna ungdom. Riksdagen förutsatte, att åtgärder vidtoges för avgifternas upphö-

rande men ansåge sig icke böra för budgetåret 1946/47 besluta ändring i Kungl. Maj:ts förslag.

Socialstyrelsen utgår, i anledning av vad riksdagen sålunda uttalat, ifrån att kommunernas ifrågavarande kostnader från och med den 1 juli 1947 komme att överföras på statsverket. Ett ytterligare skäl för en dylik åtgärd syntes — uttalar styrelsen — ligga i det väntade beslutet om tvångsuppfostningsinstitutets avskaffande, varigenom ett klientel, för vilket statsverket burit kostnaderna, komme att överföras till ungdomsvårdsskolorna.

Styrelsen anser, att barnavårdsnämnderna i fortsättningen endast borde bestrida kostnaderna för elevs inställelse vid skolan, medan statsverket borde påföras alla övriga kostnader, jämväl för sjukvård och tandvård. Be-träffande sistnämnda kostnader kunde visserligen skäl åberopas för att de skulle bestridas av nämnderna, men då kostnaderna i fråga vore relativt obetydliga, funne styrelsen att de principiella skälen borde vika för de praktiska, vilka talade för jämväl dessa utgifters överförande på statsverket.

Vidare föreslår styrelsen, att jämväl de eftervårdsavgifter, som belöpa å tiden 1 juli 1946—30 juni 1947, överflyttas å statsverket, samt anför härutinnan i huvudsak följande.

Eftervårdsavgifterna skola erläggas i efterskott den 30 juni eller den 31 december efter förloppet av varje påbörjad period av tolv månader av den villkorliga utskrivningen. De eftervårdsavgifter, vilka kommunerna ha att utgiva för tiden 1 juli 1946—30 juni 1947, skola således gäldas först den 31 december 1947 och den 30 juni 1948. Styrelsen får vidare erinra om svårigheten att åstadkomma en rättvis fördelning av eftervårdskostnaderna mellan staten och kommunerna särskilt i sådana fall, då elever villkorligt utskrivits före den 1 juli 1947 men tolv månadersperioden ännu icke gått till ända och kostnaderna varit stora just under den första tiden av den villkorliga utskrivningen.

För de statliga skolornas del räknar styrelsen med följande minskning av intäkterna under budgetåret 1947/48 vid bifall till styrelsens förslag, nämligen i skolavgifter 199 000 kronor, beklädnadsbidrag 48 000 kronor, eftervårdsavgifter 22 000 kronor och sjukvårdskostnader m. m. 1 000 kronor eller tillhoppa 270 000 kronor. Inkomstminskningen för de icke statliga skolorna beräknas till följande belopp, nämligen i skolavgifter 170 000 kronor, beklädnadsbidrag 44 000 kronor, eftervårdsavgifter 20 000 kronor och sjukvårdskostnader m. m. 1 000 kronor eller tillhoppa 235 000 kronor. För denna inkomstminskning borde de icke statliga skolorna enligt styrelsens mening erhålla kompensation av statsmedel. Den sammanlagda kostnadsökningen för statsverket skulle således uppgå till i runt tal 500 000 kronor.

Statskontoret erinrar allenast, att ämbetsverket i sitt i propositionen 1946: 187, s. 38—40, refererade utlåtande på däri anförda skäl motsatt sig då föreliggande förslag i förevarande riktning i vidare mån än att kostnaderna för den, som kvarstode såsom ungdomsvårdsskoleelev efter fyllda 21 år, borde i sin helhet bestridas av statsverket.

Föredraganden.

I överensstämmelse med vad 1946 års riksdag uttalat i förevarande fråga förordar jag, att, på sätt socialstyrelsen föreslagit, kommunernas kostnader för ungdomsvårdsskolevården från och med nästa budgetår överflyttas på statsverket. Vid bifall till detta förslag skulle den å riksstatsens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet upptagna posten till inkomster vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården komma att nedgå med omkring 270 000 kronor. Den för de icke statliga skolornas del uppkommande inkomstminskningen uppskattar jag i enlighet med socialstyrelsens beräkningar till 235 000 kronor. Skolorna böra härför erhålla kompensation av statsmedel, för vilket ändamål jag under anslaget till bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården kommer att beräkna erforderliga medel. Av förevarande förslag påkallad ändring av 67 § barnavårdslagen kommer jag att i annat sammanhang denna dag anmäla.

IV. Anslagsbehovet för budgetåret 1947/48.**1:o) Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar, förslagsanslag.**

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1945/46	770 000	824 386
1946/47	919 000	—
1947/48 (förslag)	1 677 000	—

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1946 fastställt personalförteckning för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården (statsliggaren s. 256). Samtidigt har Kungl. Maj:t fastställt följande avlöningsstat, att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1946/47:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	227 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	9 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	578 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	104 100
	<hr/>
	Summa kronor 919 000

Den i avlöningsstaten upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, vilken tidigare varit maximerad, har från och med budgetåret 1944/45 uppförts med förslagsvis angivet belopp, som icke utan Kungl. Maj:ts medgivande må överskridas. Anledningarna härtill äro dels att det ansetts lämpligt, att lärare och assistenter vid ungdomsvårdsskolorna under något eller några års prövotid förordnas såsom extra tjänstemän, utan hinder av att en ordinarie tjänst står obesatt under tiden, samt att ett

sådant system medfört behov av större rörlighet i fråga om utgifterna under förevarande anslagspost än som tidigare förelegat dels ock att beslutad utbyggnad av Östra Spång förutsatts kunna komma att medföra visst ytterligare personalbehov, som dock icke ansetts kunna specificeras vid budgetbehandlingen. Det har förutsatts, att medgivande att överskrida anslagsposten icke skulle lämnas annat än av nu nämnda anledningar eller enligt eljest av riksdagen lämnad fullmakt att överskrida sådan anslagspost som är maximerad.

I sin i det föregående berörda skrivelse den 1 mars 1947 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår.

Med avseende å beräkningen av de särskilda anslagsposterna uppger styrelsen, att utgifterna under anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän under budgetåret 1945/46 uppgått till 242 296 kronor. På grund av de av styrelsen föreslagna övergångsbestämmelserna i samband med löneregleringen komme, uttalar styrelsen vidare, svårigheter att uppstå att för det kommande budgetåret beräkna det erforderliga anslagsbeloppets storlek. Vid bifall till de av de lönesakkunniga föreslagna lönegradsuppflyttningarna komme de flesta befattningshavare, som ej kunde räkna så många tjänstår att de befunde sig i någon av de högsta löneklasserna inom respektive lönegrad, att placeras i den nya lönegradens lägsta löneklass. För enkelhetens skull hade styrelsen räknat med att varje befattningshavare komme att placeras i lägsta löneklassen av den nya lönegraden. Vid tillämpning av en sådan beräkningsgrund borde förevarande anslagspost för nästa budgetår upptagas till 592 000 kronor. Då övergången till de nya ordinarie tjänsterna från förutvarande ordinarie och icke-ordinarie befattningar blott kunde ske efter hand, syntes dock en nedräkning böra ske av detta belopp med omkring 50 procent, varför slutbeloppet under anslagsposten av styrelsen upptoges till 296 000 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, föreslås uppräknad från 9 000 kronor till 24 000 kronor, varav skulle avses dels ett belopp av 9 000 kronor för arvoden till skolstyrelsernas verkställande ledamöter och dels ett förslagsvis beräknat belopp av 15 000 kronor för arvoden åt rådgivande psykiater vid skolorna. Arvoden av sistnämnda slag skola under innevarande budgetår för de statliga ungdomsvårdsskolornas del utgå av den i omkostnadsstaten för dessa skolor under anslagsposten till övriga utgifter ingående delposten till hälso- och sjukvård. Enahanda arvoden ha för de icke statliga ungdomsvårdsskolornas del beräknats under vederbörande driftbidragsanslag. Styrelsen har ansett sig böra följa en av statskontoret i dess yttrande över nästföregående års förslag till anslagsäskanden lämnad anvisning, att ifrågavarande arvoden borde för de statliga skolornas vidkommande redovisas å avlöningsanslaget och bestridas från en särskild förslagsvis upptagen del-

post under förevarande anslagspost. Styrelsen erinrar, att ersättningen till psykiater uppdelats i flera poster, däribland besöksarvode. Besöksarvode finge ej utgå för flera besök än högst sex för år och skola, dock med undantag för dels Långanäs, vid vilken skola arvode utginge för det antal besök, som av omständigheterna befundes påkallat, även om detta antal skulle överstiga sex, och dels de icke statliga skolorna Margretelund, Bistaborg, Sjötorp och Håkanstorp, vid vilka antalet besök finge uppgå till högst tolv för år och skola räknat. Styrelsen hemställer, att spärregeln för besöksarvodena måtte slopas, samt anför härutinnan i huvudsak följande.

Från såväl skolstyrelserna som psykiaterna ha enträgna framställningar gjorts i denna riktning. Det har framhållits, att en psykiater under vissa perioder kan nödgas göra flera besök än de medgivna. Att läkaren därvid icke skall utfå besöksarvode har syntts otillfredsställande. Det har vidare särskilt från läkarhåll betonats, att tätare besök måste medgivas, om aktiv psykoterapeutisk behandling skall bedrivas.

Särskilt mot bakgrunden av vad som vid den tidigare nämnda undersökningen av klientelet per den 1 juni 1946 upprullats rörande elevernas psyko-neurotiska symtom har styrelsen icke kunnat undgå att taga intryck av de framförda erinringarna. Det förefaller klart ådagalagt, att läkarens medverkan vid elevbehandlingen måste erhålla en centralare ställning och att besöksspärregeln icke bör upprätthållas. Godtages förslaget, anser sig styrelsen dock ha anledning förutsätta, att besöksantalet ej skall — alla skolor tagna över ett — stiga i väsentlig grad. Ena året kommer det att befinnas nödvändigt för läkaren att göra besök varje månad, ett annat år kan det räcka med varannan. Om så synes nödvändigt kan skolbyråchefen åläggas övervaka, att besöken ej ske oftare än som synes av behovet påkallat.

Utgifterna under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ha, enligt vad styrelsen upplyser, under budgetåret 1945/46 uppgått till 473 887 kronor. Vid beräkningen för nästa budgetår av denna post ha, uttalar styrelsen, på grund av den anförda osäkerheten vid övergången till de nya lönegradsplaceringarna samma svårigheter gjort sig gällande som vid beräkningen av ordinarieanslaget. Med tillämpning av de i sistnämnda sammanhang använda beräkningsgrunderna erfordrades under förevarande anslag i första hand ett belopp av 371 000 kronor. Härtill komme ett belopp av 30 000 kronor för fyra eftervårdskonsulenter. Vidare borde liksom för innevarande budgetår beräknas till praktikanter 3 700 kronor och till ersättning åt vikarier 10 000 kronor. Slutligen uppskattade styrelsen medelsbehovet för kontorshjälp vid de skolor, för vilka heltidsanställda kontorsbiträden icke föreslagits, till sammanlagt 10 000 kronor. Anslagsposten borde således upptagas till $(371\ 000 + 30\ 000 + 3\ 700 + 10\ 000)$ 424 700 kronor. En uppräkningsberäkning borde emellertid ske med hänsyn till att åtskilliga befattningshavare, som nu vore icke-ordinarie, ej omedelbart kunde vinna anställning i de nya ordinarie lönegraderna. Styrelsen beräknade den erforderliga uppjusteringen till 296 000 kronor, varför det sammanlagda slutbeloppet kunde beräknas till 720 700 kronor. I

detta belopp hade jämväl inräknats lön till en avdelningsföreståndare i lönegraden Eo 17 och en biträdande avdelningsföreståndare i lönegraden Eo 15, båda vid Sonestorps mödraavdelning. Anslagsposten syntes böra upptagas med ett förslagsvis beräknat belopp.

Anslagsposten till rörligt tillägg, slutligen, beräknar styrelsen till 152 300 kronor.

Styrelsen har alltså föreslagit, att förevarande anslag för nästa budgetår upptages med ett belopp av $(296\ 000 + 24\ 000 + 720\ 700 + 152\ 300)$ 1 193 000 kronor.

Över socialstyrelsens framställning har utlåtande avgivits av *statskontoret*, som allenast uttalat, att, därest behov av större antal besök av rådgivande psykiater skulle visa sig föreligga än vad för innevarande budgetår medgivits, detta närmast borde avhjälpas med en utökning, eventuellt efter av skolbyråchefen för varje särskilt fall lämnat medgivande, av antalet för vederbörande skola medgivna besök. Ämbetsverket kunde däremot icke tillstyrka, att arvoden finge utgå för obegränsat antal besök.

Föredraganden.

Jag har vid överbägandet av organisationsfrågan utgått ifrån att vid åtskilliga skolor den avsedda personalutökningen av skilda skäl kommer att kunna ske allenast successivt under loppet av nästa budgetår och vid några skolor endast i begränsad omfattning. Detta medför givetvis, att uppskattningen av anslagsbehovet för avlöningar måste bli i någon mån osäker. Då personalplanerna icke avse någon mera avsevärd ökning av totalantalet befattningshavare, torde emellertid medelsberäkningen böra ske med utgångspunkt från att all angiven personal kommer att vara anställd under hela budgetåret. Det är vidare förenat med svårigheter att i förväg bedöma i vilken omfattning de nya ordinarie tjänster, vilka skola ersätta nu förefintliga icke ordinarie befattningar, komma att bli besatta. Av denna anledning är det icke möjligt att exakt beräkna, huru lönekostnaderna komma att fördela sig på ordinarie- och icke-ordinarieposterna. Jag anser mig härvid böra följa socialstyrelsens metod att upptaga ordinarieposten med endast hälften av det belopp, som skulle erfordras, om samtliga ordinarie tjänster vore besatta, och uppräknat icke-ordinarieposten med det belopp, varmed den förra anslagsposten nedsatts. Icke-ordinarieposten torde i likhet med vad som är fallet under löpande budgetår böra uppföras med förslagsvis beräknat belopp, som icke må utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas. För sådant medgivande böra gälla samma förutsättningar som för innevarande budgetår men därutöver torde Kungl. Maj:t böra äga medgiva överskridande, där så erfordras för de nya personalplanernas genomförande.

Jag övergår nu till att beräkna medelsbehovet under de särskilda anslagsposterna.

Därest samtliga å de nya personalplanerna uppförda ordinarie tjänster skulle vara besatta under hela nästa budgetår, skulle medelsbehovet till avlöningar till ordinarie tjänstemän uppgå till i runt tal 500 000 kronor. Med tillämpning av förut angivna beräkningsgrunder föreslår jag, att posten upptages till 250 000 kronor. Den allmänna löneregleringen föranleder, att posten bör uppräknas med 140 000 kronor till 390 000 kronor.

Från anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, böra under nästa budgetår bestridas arvoden till dels skolstyrelsernas verkställande ledamöter och dels rådgivande psykiater vid skolorna. Mot socialstyrelsens beräkningar av de för dessa ändamål erforderliga beloppen, 9 000 respektive 15 000 kronor, har jag intet att erinra. Anslagsposten torde på grund av överförandet till densamma av psykiaterarvodena böra upptagas förslagsvis.

Vad därefter beträffar anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal beräknar jag medelsbehovet för den å löneplan uppförda anstaltspersonalen till i runt tal 390 000 kronor. Detta belopp bör av skäl, för vilka jag tidigare redogjort, ökas med 250 000 kronor. Jag beräknar vidare i överensstämmelse med socialstyrelsens förslag 30 000 kronor för avlöningar åt fyra eftervårdskonsulenter, 3 700 kronor för praktikantarvoden, 10 000 kronor för vikariatsersättningar samt likaledes 10 000 kronor för deltidanställd kontorshjälp. Det sammanlagda medelsbehovet under anslagsposten uppskattar jag sålunda till (390 000 + 250 000 + 30 000 + 3 700 + 10 000 + 10 000) 693 700 eller i runt tal 690 000 kronor. Inom detta belopp torde jämväl kunna rymmas från denna anslagspost utgående lönekostnader för avdelningsföreståndaren och biträdande avdelningsföreståndaren vid Sonestorp. Av den allmänna löneregleringen påkallas en höjning av posten med 480 000 kronor till 1 170 000 kronor.

För rörligt tillägg torde få avses ett belopp av 93 000 kronor.

Sammanlagt uppskattar jag alltså medelsbehovet för de statliga ungdomsvårdsskolornas avlöningar till (390 000 + 24 000 + 1 170 000 + 93 000) 1 677 000 kronor.

2:o) Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader, förslagsanslag.

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1944/45	918 000	1 166 505
1945/46	1 000 000	1 185 488
1946/47	1 090 500	—
1947/48 (förslag)	1 216 000	—

För användningen av det för innevarande budgetår anvisade anslaget har Kungl. Maj:t den 28 juni 1946 fastställt omkostnadsstat, upptagande följande huvudposter:

1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare, <i>förslagsvis</i>	kronor	3 500
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	40 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	226 000
4. Övriga utgifter, <i>förslagsvis</i>	»	821 000
		Summa kronor 1 090 500

Av det för expenser upptagna beloppet ha 200 000 kronor avsetts för bränsle, lyse och vatten samt 26 000 kronor för övriga expenser.

Anslagsposten till övriga utgifter har uppdelats på ett flertal delposter (statsliggaren s. 257).

I sin skrivelse den 1 mars 1947 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår, därvid styrelsen erinrat, att 45 vårdplatser komme att frångå organisationen genom nedläggandet av Åkerby och Engesberg men att i stället genom utbyggandet av Långanäs och Östra Spång 70 vårdplatser tillkomme.

Vissa ändringar i kontobeteckningarna ha, såsom av det följande framgår, föreslagits av *socialstyrelsen*, som i denna sak samrått med riksräkenskapsverket.

Posten till sjukvård m. m. åt befattningshavare föreslår styrelsen med hänsyn dels till belastningen under budgetåret 1945/46 — 6 135 kronor — och dels till den föreslagna utökningen av personalstyrkan uppräknad med 1 500 kronor till 5 000 kronor.

Vad beträffar medelsbehovet till reseersättningar erinrar styrelsen, att rese- och traktamentsersättningar till rådgivande psykiater under innevarande budgetår utgå av den under posten till övriga utgifter ingående delposten till hälso- och sjukvård. Med hänsyn till ett av statskontoret i utlåtande över styrelsens förslag till anslagsäskanden för innevarande budgetår avgivet förslag (prop. 1946: 187, s. 62) föreslår styrelsen, att ifrågavarande kostnader överföras till förevarande anslagspost. Kostnaderna kunde beräknas till 6 000 kronor. — Kostnaderna för eftervårdskonsulenternas resor borde beräknas till 22 000 kronor medan skolornas egna resekostnader kunde uppskattas till 37 000 kronor mot för innevarande år beräknade 5 000 respektive 35 000 kronor. I sistnämnda avseende framhåller styrelsen, att utgifterna under anslagsposten under budgetåret 1945/46, då konsulentorganisationen icke funnits till, uppgått till 39 695 kronor. Det totala medelsbehovet under anslagsposten har alltså av styrelsen beräknats till (6 000 + 22 000 + 37 000) 65 000 kronor.

Utgifterna för bränsle, lyse och vatten, vilka för senast förflutna budgetår uppgått till 220 951 kronor, hava på grund av under budgetåret

1947/48 tillkommande elevförläggningar, bostadshus och andra byggnader beräknats till 220 000 kronor. Anslaget för övriga expenser bör enligt styrelsens mening höjas till 33 000 kronor dels på grund av ökning av antalet telefonapparater vid skolorna och dels för att möjliggöra anskaffande av utav organisationsnämnden rekommenderade kontorstekniska hjälpmedel för förenkling och rationalisering av kontorsarbetet, såsom additionsmaskiner m. m. Sammanlagt har alltså medelsbehovet till expenser uppskattats till (220 000 + 33 000) 253 000 kronor.

Posten till övriga utgifter beräknar styrelsen till 907 000 kronor. Härvid har höjning eller sänkning med större eller mindre belopp föreslagits beträffande samtliga under posten ingående delposter med undantag av delposterna till *underhåll av byggnader m. m.* (nu underhåll av byggnader), *inventarier m. m.* (nu inköp och underhåll av inventarier), *tvätt och renhållning* (nu renhållning) samt *diverse*, vilka delposter upptagits till oförändrade belopp, 75 000, 35 000, 30 000 respektive 17 000 kronor.

Delposten till *utspisning*, varå belastningen under budgetåret 1945/46 uppgick till 390 175 kronor, föreslås uppräknad med 45 000 kronor till 400 000 kronor. Höjningen motiveras dels därav att statens institut för folkhälsan med anledning av vissa inspektionsrapporter ifrågasatt, huruvida icke en allmän höjning borde ske av kostens standard vid ungdomsvårdsskolorna, och dels med att vid en tillämpning av de nya personalplanerna ett större antal befattningshavare än tidigare komme att delta i utspisningen.

I fråga om delposten till *beklädnad* erinrar styrelsen, att kostnaderna för elevernas utrustning vid villkorlig utskrivning bestridas från denna delpost. Den effektiviserade eftervården möjliggjorde — anför styrelsen — snabbare utskrivningstakt vid skolorna än tidigare. Redan härav följde, att utrustningskostnaderna stege i höjden. Därtill komme, att varubristen tvingat skolorna att vända sig till detaljhandlarna för inköp av beklädnadsartiklar styckevis, vilket givetvis höjde anskaffningskostnaderna. Styrelsen föreslår därför, att förevarande delpost, å vilken belastningen under budgetåret 1945/46 uppgått till 199 380 kronor, uppräknas med 25 000 kronor till 200 000 kronor.

Delposten till *hälso- och sjukvård* kan enligt styrelsens mening, sedan kostnaderna för rådgivande psykiater överflyttats till andra anslagsposter, nedskäras med 10 000 kronor till 25 000 kronor.

Vad beträffar delposten till *undervisning, lek och idrott* (nu undervisning samt kostnader för idrotts- och lekmateriel) föreslås denna höjd med 5 000 kronor till 30 000 kronor för att möjliggöra nyanskaffning och komplettering av undervisnings-, lek- och idrottsmateriel.

Delposten till *eleobelöning* har ansetts böra ökas med 15 000 kronor till 45 000 kronor för att bereda skolorna möjlighet att dels i större omfattning än hittills bekosta permissionsresor för eleverna och dels något höja elevernas flitpenningar och avlöningar.

Vad slutligen angår delposten till *eftervård och utackordering* uttalar styrelsen, att kostnaderna under denna delpost visade en stigande tendens, bland annat på grund av den snabbare utskrivningstakten. Styrelsen hemställer om en uppräknig med 6 000 kronor till 50 000 kronor.

Styrelsen har alltså hemställt, att omkostnadsanslaget i sin helhet beräknas till (5 000 + 65 000 + 253 000 + 907 000) 1 230 000 kronor.

Över socialstyrelsens förslag har utlåtande avgivits av *statskontoret*, som lämnat förslaget utan erinran.

Föredraganden.

Posten till sjukvård m. m. åt befattningshavare torde med hänsyn till belastningen under budgetåret 1945/46 samt den utökning av personalstyrkan, som i det föregående föreslagits, böra upptagas till av socialstyrelsen föreslaget belopp, 5 000 kronor.

En viss uppräknig av anslagsposten till *reseersättningar* synes betingad redan av de per den 1 januari 1947 genomförda ändringarna i allmänna resereglementet. Vad beträffar det för skolornas egna resekostnader avsedda beloppet må erinras, att antalet ledamöter i skolornas styrelser utökats dels genom bestämmelserna i 4 § stadgan för skolor tillhörande barna- och ungdomsvården (SFS 582/1946) och dels genom att staten i slutet av budgetåret 1945/46 övertagit Hornöanstalten. Det torde därför vara erforderligt att något höja det för detta ändamål avsedda beloppet. Jag biträder sålunda socialstyrelsens förslag, att för skolornas egna resor avses ett belopp av 37 000 kronor, innebärande en ökning i förhållande till det för innevarande budgetår avsedda beloppet med 2 000 kronor. Kostnaderna för de två nu anställda eftervårdskonsulenternas resor ha för innevarande budgetår beräknats till 5 000 kronor. Detta belopp har visat sig alltför knappt tilltaget, varför Kungl. Maj:t genom beslut tidigare denna dag funnit sig föranlåten medgiva postens överskridande med visst belopp, varav å konsulenterna belöpt 1 500 kronor. Med hänsyn till vad nu anförts anser jag att vid en utökning av antalet konsulenter till fyra det för deras reseverksamhet avsedda beloppet bör beräknas till 12 000 kronor. Vad slutligen angår rese- och traktamentsersättningarna till rådgivande psykiater torde dessa från och med nästa budgetår böra utgå från förevarande anslagspost. Härför uppkommande medelsbehov torde böra uppskattas till 5 000 kronor. De under förevarande anslagspost erforderliga medlen beräknar jag således till (37 000 + 12 000 + 5 000) 54 000 kronor.

Utgifterna för bränsle, lyse och vatten torde på grund av belastningen under budgetåret 1945/46 och med hänsyn till under nästa budgetår tillkommande nybyggnader böra beräknas till 220 000 kronor. En viss uppräknig av delposten till övriga expenser synes böra ske på av socialstyrelsen anförda skäl, dock icke till mera än 30 000 kronor. Enligt mina beräkningar

skulle således medelsbehovet under anslagsposten till *expenser* kunna uppskattas till (220 000 + 30 000) 250 000 kronor.

De av socialstyrelsen föreslagna terminologiska ändringarna under anslagsposten till *övriga utgifter* finner jag mig kunna godtaga och utgår sålunda i fortsättningen från dessa nya benämningar å de olika delposterna. I enlighet med styrelsens förslag torde delposterna till underhåll av byggnader m. m., till inventarier m. m., till tvätt och renhållning samt till diverse böra upptagas till oförändrade belopp, respektive 75 000, 35 000, 30 000 och 17 000 kronor. Delposten till utspisning torde med hänsyn till belastningen under budgetåret 1945/46 och på av socialstyrelsen anförda skäl böra uppräknas till 400 000 kronor. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att ett avsevärt antal av befattningshavarna vid ungdomsvårdsskolorna utspisas genom skolornas försorg, antingen i samband med övervakningstjänstgöring i elevmatsalarna eller i särskilda matsalar i anslutning till dessa, samt att ersättning härför utgår till statsverket med något högre belopp än portionspriset för vederbörande anstalt. Den genom eftervårdens effektivisering möjliggjorda snabbare utskrivningstakten vid skolorna torde motivera en uppräknning av delposten till beklädnad, vilket jämväl synes betingat av belastningssiffran å denna delpost under budgetåret 1945/46. Jag föreslår därför att för detta ändamål avses ett belopp av 200 000 kronor. Delposten till hälso- och sjukvård, som för innevarande budgetår innefattar medel till arvoden och reseersättningar åt rådgivande psykiater, torde, sedan sistnämnda kostnader överflyttats till avlöningsanslaget respektive annan delpost under förevarande anslagspost, kunna nedräknas till 25 000 kronor. Mot vad styrelsen föreslagit beträffande delposterna till undervisning, lek och idrott, till elevbelöning samt till eftervård och utackordering har jag intet att erinra. Jag beräknar således dessa delposter till 30 000, 45 000 respektive 50 000 kronor. Medelsbehovet under anslagsposten till *övriga utgifter* uppskattar jag i enlighet härmed till (75 000 + 35 000 + 30 000 + 17 000 + 400 000 + 200 000 + 25 000 + 30 000 + 45 000 + 50 000) 907 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet under omkostnadsstaten för de statliga ungdomsvårdsskolorna har jag sålunda beräknat till (5 000 + 54 000 + 250 000 + 907 000) 1 216 000 kronor.

3:o) **Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m., reservationsanslag.** Under denna rubrik torde jag få anmäla uppkomna frågor om *dels* förstärkning av anslagen till vissa tidigare beslutade byggnadsarbeten m. m., *dels* förbättring av vattenförsörjningen vid Lövsta skolhem och yrkesskola, *dels* utbyggnad av Broby skolhem, *dels* uppförande av vissa bostadshus och *dels* utrustning och omdisposition av skolornas ekonomiavdelningar, för vilka arbeten socialstyrelsen beräknat ett sammanlagt belopp av 3 849 541 kronor.

Socialstyrelsens förslag.**Förstärkning av anslagen till vissa tidigare beslutade byggnadsarbeten m. m.**

På förslag av Kungl. Maj:t anvisade 1945 och 1946 års riksdagar medel till vissa byggnadsarbeten vid de statliga ungdomsvårdsskolorna (prop. 1945: 266 och 1946: 187, rd skr. 1945: 432 och 1946: 345).

I skrivelse den 20 februari 1947 har *socialstyrelsen* anmält, att kostnaderna för ett flertal av dessa byggnadsarbeten komme att överskrida vad för varje särskilt fall anvisats. Styrelsen uppger såsom förklaring, att den rådande bristen på arbetskraft och materiel medfört svårigheter att erhålla konkurrensanbud. Vad beträffar de i det följande under 1.—4. upptagna byggnadsarbetena hade kostnadsstegringarna därjämte orsakats av de allmänna prisstegringarna på byggnadsmarknaden sedan kostnadsberäkningarna slutförts år 1944. Styrelsen har med anledning av vad sålunda förekommit hemställt, att ytterligare medel måtte anvisas för byggnadsarbetena. Samtidigt har styrelsen gjort framställning om medelsanvisning för vissa nytillkommande arbeten och installationer.

1. Utbyggnad av Långanäs yrkesskola.

1945 års riksdag anvisade, bland annat, till utbyggnad av Långanäs yrkesskola vad angår själva byggnadsarbetena ett belopp av 727 000 kronor.

Socialstyrelsen har anmält, att de redan beslutade byggnadsarbetena kunde beräknas draga en kostnad av 214 054 kronor utöver vad riksdagen anvisat för ändamålet, samt hemställt om förstärkning av anslaget med detta belopp. Kostnadsstegringen förklaras, förutom genom vad därom nyss anförts, på följande sätt.

Genom den planerade överflyttningen av klientel från Bonaanstalten, som avses bli nedlagd, till Långanäs yrkesskola, ha vissa rätt kostnadskrävande omdispositioner av lokalerna blivit nödvändiga, framför allt vid den slutna avdelningen. På grund av det väntade klientelet torde det vara lämpligt att utföra hela denna byggnad i betong. Även inom huvudbyggnaden ha kompletteringsarbeten tillkommit. Dessa arbeten ha icke medtagits i de ursprungliga kostnadsberäkningarna.

Vidare hemställer styrelsen, att till elektrifiering och modernisering av köket anvisas ett belopp av 35 165 kronor enligt förslag, som av statens institut för folkhälsan avgivits, sedan institutet inspekterat skolan.

För nybyggnad av en körbro på uppfartsvägen till skolan anhålles om ett belopp av 7 725 kronor. Den nu befintliga körbron är uppförd av trä och 19 år gammal. På grund av de tunga materieltransporterna i anledning av byggnadsarbetena har bron, enligt styrelsens uppgift, under det senaste året blivit trafikosäker. Den nya bron skulle icke draga någon kostnad för arbetskraft, enär den enligt erbjudande kunde uppföras av Göta ingenjörskår såsom övningsarbete.

För anordnande av friluftsbad och idrottsplats föreslår styrelsen anvisande av 7 000 respektive 3 000 kronor. Skolledningen har, uttalar styrelsen, under särskild hänvisning till de härutinnan utmärkta förhållandena vid Bonaanstalten, framhållit nödvändigheten av att genast åstadkomma bättre anordningar för elevernas fysiska fostran och fritidssysselsättning. Arbetet skulle utföras av eleverna själva.

Till radioanläggning i skolans tre avdelningar beräknar styrelsen ett belopp av 4 897 kronor.

För ordnande av lokaltelefon, bestående av en 12 linjers växel med telefonapparater och ledningar hemställer styrelsen slutligen om ett anslag å 7 500 kronor, motiverat av behovet med hänsyn till klienteletts art av att snabbt kunna påkalla hjälp inom anstaltsområdet.

De sammanlagda ytterligare kostnaderna för Långanäsanstaltens utbyggnad har styrelsen sålunda uppskattat till (214 054 + 35 165 + 7 725 + 7 000 + 3 000 + 4 897 + 7 500) 279 341 kronor.

2. Utbyggnad av Östra Spångs skolhem.

För utbyggnad av Östra Spångs skolhem till skolhem av dubbeltyp anvisade 1945 års riksdag vad avsåg själva byggnadsarbetena ett belopp av 1 148 000 kronor.

Socialstyrelsen har anmält, att kostnaderna för de redan beslutade byggnadsarbetena vad beträffade den numera genomförda första byggnadsetappen komme att av i det föregående angivna orsaker överstiga det anvisade beloppet med 86 856 kronor. Vid beräkningen av sistnämnda belopp ha jämväl medtagits kostnaderna för en i de ursprungliga kostnadsberäkningarna icke ingående men likväl ofrånkomlig transformatorstation för ett belopp av 6 000 kronor. För de i de senare byggnadstyperna ingående arbetena beräknas kostnaderna stanna vid det ursprungligen avsedda beloppet.

Styrelsen anmäler vidare viss merkostnad för köksanläggningen vid skolan. Härutinnan erinrar styrelsen, att av Kungl. Maj:t ifrågasatt anordning med endast en köksanläggning vid skolan föranlett riksdagen att uttala en viss tvekan. Sedan styrelsen erhållit uttalande från statens institut för folkhälsan, vilket utmynnat i att två enhetskök borde anordnas på grund av de båda förläggningarnas långa avstånd sinsemellan, hade styrelsens arkitekt beräknat, att för inrättande av två kök komme att erfordras ett belopp av 19 400 kronor mot för ett centralkök beräknade 16 900 kronor. Styrelsen föreslår, att skillnaden mellan dessa båda belopp, 2 500 kronor, anvisas för genomförande av institutets förslag.

De sammanlagda merkostnaderna för den beslutade utbyggnaden av Östra Spång ha således av styrelsen beräknats till (86 856 + 2 500) 89 356 kronor, vilket belopp styrelsen föreslår avrundat till 90 000 kronor.

3. Uppförande av personalbostadshus vid Vemyra skolhem och yrkesskola.

Till uppförande av ett personalbostadshus vid förevarande ungdomsvårdsskola anvisade 1945 års riksdag ett belopp av 45 000 kronor.

Socialstyrelsen har anmält, att, sedan byggnadsarbetena utlysts på entreprenad, lägsta anbudssumman uppgått till 51 527 kronor och sålunda överskridit det anvisade beloppet med 6 527 kronor. Härtill komme kostnaderna för administration, arvoden och oförutsedda utgifter, beräknade till 1 472 kronor. Styrelsen anför.

De anbudsgivare, som lämnat de lägsta anbudena, hade förklarat anbudena bindande till den 15 juni 1946. Då risk förelåg att kostnaderna ytterligare skulle öka om uppförandet av personalbostadshuset fördröjdes, fann sig skolbyråchefen nödsakad medgiva, att byggnadsarbetet finge igångsättas utan hinder av att de ursprungligen beräknade kostnaderna komme att överskridas.

Enligt styrelsens beräkningar erfordras sålunda för uppförande av det för Vemyraanstalten beslutade personalbostadshuset ett ytterligare belopp av $(6\,527 + 1\,472)$ 7 999 kronor, vilket föreslås avrundat till 8 000 kronor.

4. Vissa underhålls- och kompletteringsarbeten m. m. vid Sundbo yrkesskola.

1945 års riksdag anvisade för förevarande ändamål ett belopp av 50 400 kronor.

Socialstyrelsen har anmält, att de lägsta ingivna anbudena för de mera kostnadsdragande arbetena överstigit vad i vederbörande proposition beräknats. De verkliga kostnaderna kunde enligt styrelsens beräkningar uppskattas till 84 996 kronor, innebärande ett överskridande av det anvisade beloppet med 34 596 kronor. Styrelsen hemställer, att ett ytterligare belopp av i runt tal 35 000 kronor beviljas för arbetenas utförande.

5. Uppförande av personalbostadshus vid Gräskärns skolhem.

För uppförande vid Gräskärns skolhem av ett dubbelhus för befattningshavare och ett bostadshus för arbetsledare anvisade 1946 års riksdag ett belopp av 76 000 kronor.

Socialstyrelsen har anmält, att lägsta anbudssumman för utförande av nämnda arbeten uppgått till 76 300 kronor. Då för arvoden, administration och oförutsedda kostnader borde beräknas ett belopp av 7 700 kronor, hemställer styrelsen, att ett ytterligare belopp av $(300 + 7\,700)$ 8 000 kronor anvisas för uppförande av ifrågavarande bostadshus.

Förbättring av vattenförsörjningen vid Lövsta skolhem och yrkesskola.

I sin förenämnda skrivelse den 20 februari 1947 har *socialstyrelsen* anmält, att styrelsen för Lövsta skolhem och yrkesskola anhållit, att medel måtte anvisas till förbättring av skolans vattenförsörjning. Skolstyrelsen hade anfört i huvudsak följande.

Vattendistributionen vid skolan har alltsedan skolans utbyggnad år 1944 med tre elevhem och tre personalbostäder icke fungerat tillfredsställande. Talrika driftsavbrott ha förekommit, vilka förorsakat dels förseningar på arbetsplatser, dels försämrad hygien för såväl elever som personal.

Vatten erhålles från en grävd och gjuten brunn. Från denna pumpas vattnet till en hydrofor, varifrån det via ett avhärtningsaggregat tryckes ut i systemet. Vattentillförseln i brunnen är ej tillräcklig för att tillgodose skolans behov vid toppbelastning, t. ex. baddagar. Ytterligare två brunnar böra därför grävas.

Pumparna äro två, varav den ena är i drift, den andra i reserv. Efter ytterligare utbyggnad av området kommer hydroforen att bliva otillräcklig. En ny hydrofor måste därför insättas. Avhärtningsaggregat och ledningssystem fungera tillfredsställande. En understation, bestående av en mindre pump och hydrofor, bör inrättas för att avlasta hydroforstationens topptryck. Därav följer mindre slitage och större driftsäkerhet.

Kostnaderna fördela sig enligt inlämnade anbud på följande sätt:

Grävning av 2 nya brunnar	5 000
1 hydrofor med inkoppling i befintlig hydroforstation	3 395
1 hydroforstation (understation)	1 750
Undersökning av vattentillgången	400
Grävning, håltagning och gjutning	275
Elektriska ledningar	80
	<hr/>
	Summa kronor 10 900

Socialstyrelsen finner det nödvändigt, att vattenförsörjningen vid anstalten snarast säkerställs, och tillstyrker, att ett belopp av i runt tal 11 000 kronor anvisas för ändamålet.

Utbyggnad av Broby skolhem.

Socialstyrelsen har tidigare gjort framställningar angående anvisande av medel för vissa ombyggnadsarbeten vid Broby skolhem. Härutinnan torde få hänvisas till propositionen 1944: 281, s. 76 ff. Sålunda hemställde styrelsen i skrivelse den 10 oktober 1942, att 98 000 kronor måtte ställas till förfogande för ombyggnad av huvudbyggnaden, skolbyggnaden och flygelbyggnaden i enlighet med ett av arkitekten Birger Jonson i samråd med skolans styrelse och dåvarande skyddshemsinspektören uppgjort förslag. I utlåtande över denna framställning uttalade *byggnadsstyrelsen*, att den avsedda omändringen av skolbyggnaden vore mycket genomgripande, och ifrågasatte, om det vore ekonomiskt lämpligt att vidtaga så omfattande ändringsarbeten, som föreslagits inom denna byggnad. Styrelsen framhöll vidare, att betydande besparningar av de föreslagna arbetena måste vidtagas, särskilt beträffande skolbyggnaden, därest kostnadssumman 98 000 kronor icke skulle överskridas. Ombyggnadsarbetet i fråga upptogs icke bland de byggnadsarbeten, varom förslag förelades 1943 års riksdag.

Socialstyrelsen förnyade i skrivelse den 31 augusti 1943 sin framställning. Sedan ärendet överlämnats till investeringsutredningen, som lät verkställa

nya kostnadsberäkningar, upptogs Brobyombyggnaden till ett belopp av 114 500 kronor å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 (skr. nr 432).

Sedan styrelsen efter företagen omprövning av frågan funnit sig böra frångå tidigare framlagda förslag, vilka befunnits icke ändamålsenliga och i förhållande till det vunna platsantalet onödigt kostsamma, uppdrog styrelsen åt Jonson att i samråd med skolans styrelse och skolbyråchefen upprätta nytt förslag. I uppdraget ingick, att ett från den kvinnliga lärarpersonalen framfört krav på bostäder i från elevhemmet friliggande hus skulle beaktas.

I skrivelse den 3 mars 1947 har socialstyrelsen gjort framställning om anvisande av medel för utbyggnad av skolhemmet.

Enligt styrelsens bestämda mening kunde — anför styrelsen — ifrågasättande byggnadsarbeten, särskilt vad avsåge skollokalerna, icke längre uppskjutas. I skolhuset hade inträffat ras och sättningar som, om icke lyckliga omständigheter medverkat, kunde ha vållat allvarlig olycka. Då en partiell om- och tillbyggnad måste förbindas med kostnadskrävande reparationer, syntes det, enligt vad styrelsen inhämtat från sakkunnigt håll, vara ur ekonomiska synpunkter riktigast att i ett sammanhang utföra alla behövliga arbeten.

Av Jonson utförda kostnadsberäkningar hade givits vid handen, att kostnaderna skulle uppgå till 700 000 kronor enligt följande specifikation:

Till- och ombyggnad av ett elevhem för 36 elever	145 800
Skol- och gymnastikbyggnad	162 250
Rektorsbostad	42 600
2 bostadshus för lärarinnor, vardera om 3 lägenheter	90 300
Personalbostadshus	88 550
Utvändiga ledningar, väg- och planeringsarbeten, inhägnad, strandbad, ytterbelysning, ur och rastsignalanläggning, skolradioanläggning m. m.	84 800
Arvoden, administration och oförutsedda utgifter	85 700
	Summa kronor 700 000

På framställning av socialstyrelsen hade byggnadsstyrelsen efter granskning av Jonsons förslag uttalat, att kostnaderna borde justeras med dels 75 000 kronor på grund av för lågt beräknad byggnadsvolym i skol- och gymnastikbyggnaden, dels ock 20 000 kronor för av byggnadsstyrelsen förordad installation av oljeeldningsaggregat i elevhem samt skol- och gymnastikbyggnad. Totalkostnaden borde sålunda enligt byggnadsstyrelsens beräkningar upptagas till (700 000 + 75 000 + 20 000) 795 000 kronor. I beloppet inginge då icke kostnader för badstuaggregat, utrustning för maskintyätt och kylanläggning.

I det sålunda föreliggande förslaget hade lärarbostäderna upptagits med högst 45 m² lägenhetsyta. Till följd av de nya bestämmelserna i boställsordningen för folkskolans lärare (SFS nr 883/1946) och den för Broby föreslagna nya personalplanen hade socialstyrelsen låtit Jonson företaga omritning av bostadshuset så att lägenhetsytorna ökats. Kostnaderna höjas i anledning därav enligt styrelsens uppgift med 68 400 kronor. Styrelsen erinrar, att i styrelsens förslag till personalplan räknats med 10 kvinnliga och 2 manliga heltidsanställda befattningshavare. Av de kvinnliga syntes rektorn enligt styrelsens mening kunna göra anspråk på en bostad med 90 m² yta, för 1 assistent, 2 folkskollärare och 1 yrkeslärare borde räknas med 60 m², för återstående 5 kvinnliga tjänstemän med 35 m² och för de manliga befattningshavarna med vanliga familjebostäder.

Den totala kostnaden för utbyggnad av Broby skolhem skulle i enlighet härmed uppgå till (795 000 + 68 400) 863 400 kronor eller i runt tal 864 000 kronor.

Uppförande av vissa bostadshus.

A. Bostäder för personal vid Sonestorps yrkes- och hemskola samt Hornö och Brättegårdens yrkesskolor.

I sin förenämnda skrivelse den 3 mars 1947 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel till uppförande av personalbostadshus vid de tre yrkesskolorna för kvinnlig ungdom.

Beträffande behovet av att uppföra bostäder för den kvinnliga personalen anför styrelsen i huvudsak följande.

Frågan om friliggande bostäder för den kvinnliga lärarpersonalen har länge stått på dagordningen men till följd av läget på byggnadsmarknaden skjutits åt sidan. Styrelsen skulle icke ha funnit sig kunna upptaga dessa frågor, ehuru i och för sig trängande, i nuvarande situation, om det icke framstått såsom nödvändigt till följd av den föreslagna omorganisationen av ungdomsvårdsskoleverksamheten. Såsom framgår av styrelsens skrivelse den 1 mars 1947 med förslag till anslagsäskanden för nästa budgetår förordas efter en av organisationsnämnden företagen utredning en ganska ansevärd ökning av personalen. Samtidigt föreslås emellertid en höjning av kapaciteten för de tre yrkesskolorna för kvinnligt klientel. Ökningen i platsantalet erhålles främst genom att lärarinnornas i elevhemmen nu inrymda bostadsrum tagas i anspråk för eleverna, vilket innebär, att nya bostäder få uppföras för lärarinnorna.

Styrelsen anser det ur allmänna ekonomiska och anstaltsorganisatoriska synpunkter vara till påtaglig fördel att icke ytterligare uppskjuta bostadsbyggena för den kvinnliga lärarpersonalen. Styrelsen har därför av arkitekten Birger Jonson infordrat förslag till uppförande av friliggande bostäder för hela den kvinnliga anstaltspersonalen, dock med undantag tillsvi- vidare för de tre nu tjänstgörande rektorerna, vilka förklarar sig i nuvarande läge ej göra anspråk på nya bostäder. De i elevhemmen inrymda rektorsbostäderna kunna för övrigt på grund av sin belägenhet under inga förhållanden användas för elever.

Beträffande erforderliga bostäder för den manliga personalen erinrar styrelsen, att styrelsen i sin anslagsframställning för nästa budgetår föreslagit, att vid envar av Sonestorp och Brättegården skulle vara anställda en jordbruksförman och en hantverkare samt vid den förra skolan därjämte en jordbruksarbetare. Vid Sonestorp funnes för närvarande familjebostad för en manlig befattningshavare. Denna bostad, som låge i samma huslänga som tvätteriet, avsåges emellertid att tagas i anspråk för anordnande av bageri, vilket yrke enligt styrelsens mening borde vid denna skola representera den av organisationsnämnden föreslagna nya undervisningsgrenen. Då tjänstebostäder syntes böra inrättas för jordbruksförmannen och hantverkaren vid denna skola föreslår styrelsen, att ett dubbelhus uppföres för detta ändamål. Styrelsen anmäler vidare, att kommunalfullmäktige i Rya kommun den 5 december 1945 beslutat att till statsverket »den dag, då Kungl. Maj:t och riksdagen beslutar nybyggnader» vid skolan utan vederlag överlåta fastigheten Sonestorp med Väderön 1⁴⁴, å vilken nämnda dubbelhus vore avsett att uppföras. Vid Brättegården funnes redan familjebostad för en manlig befattningshavare. För den andre syntes bostadsfrågan icke kunna lösas annat än genom nybyggnad.

Sammanfattningsvis anför socialstyrelsen i huvudsak följande.

För **Sonestorp** upptager den av styrelsen föreslagna personalplanen 1 rektor, 7 kvinnliga tjänstemän i assistent- och yrkesläroställning, 4 andra kvinnliga och 3 manliga befattningshavare. Styrelsen föreslår, att under budgetåret 1947/48 uppföras bostäder för 11 kvinnliga och 2 manliga befattningshavare. Av de för de kvinnliga befattningshavarna avsedda bostäderna föreslås 7 upptaga 60 m² golvyta. Kostnaderna ha av Jonson beräknats till 361 700 kronor.

För **Hornö** upptager styrelsens personalplan samma antal befattningshavare som för Sonestorp. Styrelsen föreslår, att under nästa budgetår uppföras bostäder för 11 kvinnliga tjänstemän, varav 7 bostäder med 60 m² yta. Kostnaderna ha av Jonson uppskattats till 313 000 kronor.

För **Brättegården** upptager den av styrelsen föreslagna personalplanen 1 rektor, 5 kvinnliga befattningshavare i assistent- och läroställning samt i övrigt 3 kvinnliga och 2 manliga tjänstemän. Styrelsen föreslår för budgetåret 1947/48 uppförande av bostäder för 8 kvinnliga och 1 manlig befattningshavare. Av de för kvinnliga befattningshavare avsedda bostäderna föreslås 5 upptaga 60 m² golvyta. Kostnaderna ha av Jonson beräknats till 249 000 kronor.

Det för uppförande av personalbostäder vid berörda tre ungdomsvårdsskolor erforderliga beloppet har sålunda av socialstyrelsen beräknats till (361 700 + 313 000 + 249 000) 923 700 kronor.

B. Bostäder för personal vid de för manliga elever avsedda ungdomsvårdsskolorna.

Bostadsbeståndet för befattningshavare vid de för manligt klientel avsedda ungdomsvårdsskolorna är — uttalar *socialstyrelsen* i sin skrivelse

den 3 mars 1947 — redan med nuvarande personaluppsättning otillräckligt. Skulle de av styrelsen förordade nya personalplanerna antagas, komme ett sammanlagt nyanskaffningsbehov att uppstå för följande personal, nämligen

vid *Lövsta* 2 folkskollärare, 1 bokhållare, 4 vårdare, 1 hantverkare, 1 biträdande husföreståndare, 2 ekonomibiträden och 1 jordbruksarbetare,
 vid *Långanäs* 6 vårdare, 1 hantverkare och 1 jordbruksarbetare,
 vid *Ljungaskog* 1 yrkeslärare, 1 jordbruksföreståndare, 3 vårdare och 1 hantverkare,
 vid *Forsane* 1 vårdare och 1 jordbruksarbetare,
 vid *Sundbo* 2 vårdare, 1 hantverkare, 1 jordbruksarbetare och 2 ekonomibiträden,
 vid *Johannisberg* 1 rektor, 2 assistenter, 1 jordbruksföreståndare, 1 trädgårdsmästare och 1 kontorsbiträde,
 vid *Östra Spång* 4 folkskollärare, 2 vårdare och 1 ladugårdsskötare,
 vid *Ham margården* 4 folkskollärare, 1 vårdare, 1 trädgårdsmästare, 1 jordbruksförman, 1 hantverkare och 1 ladugårdsskötare,
 vid *Vemyra* 4 folkskollärare och 2 vårdare,
 vid *Folåsa* 2 folkskollärare, 1 hantverkare och 1 jordbruksarbetare samt
 vid *Gräskärr* 2 folkskollärare, 1 hantverkare, 1 ladugårdsskötare och 1 jordbruksarbetare.

På grund av läget på byggnadsmarknaden hade socialstyrelsen funnit sig böra begränsa sin framställning om medel för byggande av personalbostadshus vid dessa anstalter till vad som framgår av följande uppställning, därvid styrelsen räknat med att den kvinnliga personalen vore ogift och föredroge enkelrum medan den manliga personalen behövde familjestäder.

Lövsta	3 enkelhus à 90 m ² 2 dubbelhus à 2 × 60 m ² renovering av magasinsbyggnad för bostäder åt kvinnlig personal
Långanäs	3 dubbelhus à 2 × 60 m ²
Ljungaskog	1 dubbelhus à 2 × 60 m ²
Sundbo	1 dubbelhus à 2 × 60 m ²
Johannisberg	1 enkelhus à 140 m ² 2 enkelhus à 90 m ² 1 dubbelhus à 2 × 60 m ²
Östra Spång	2 enkelhus à 90 m ² 1 dubbelhus à 2 × 60 m ²
Ham margården	2 enkelhus à 90 m ² 1 dubbelhus à 2 × 60 m ²
Vemyra	1 enkelhus à 90 m ²
Folåsa	1 dubbelhus à 2 × 60 m ²

Kostnaderna för det nu angivna byggnadsprogrammet ha av Jonson beräknats på följande sätt:

Lövsta	345 900
Långanäs	205 700
Ljungaskog	73 800
Sundbo	73 100
Johannisberg	279 300
Östra Spång	176 300
Hammargården	180 300
Vemyra	58 000
Folåsa	68 100
	<hr/>
	Summa kronor 1 460 500

Utrustning och omdisposition av de statliga ungdomsvårdsskolornas ekonomiavdelningar.

Socialstyrelsen har i sin skrivelse den 3 mars 1947 hemställt om medel till utrustning och omdisposition av ekonomiavdelningarna vid de statliga ungdomsvårdsskolorna. Styrelsen öfvermålar, att statens institut för folkhälsan efter framställning av socialstyrelsen företagit en allmän översyn av arbetsorganisation och lokaldisposition vid skolornas ekonomiavdelningar samt att institutet i utlåtande till socialstyrelsen den 29 januari 1947 avgivit vissa förslag till åtgärder för omedelbart avhjälpande av förekommande bristfälligheter. Institutets utlåtande sammanfattas av socialstyrelsen på följande sätt.

Därest personalen skall kunna utföra arbetet under goda betingelser måste köken göras rymliga och lokalerna läggas i riktigt förhållande till varandra med hänsyn till arbetets »gång». I de särskilda inspektionsrapporterna har även i detta syfte föreslagits borttagande av onödiga bänkar och bord och omplacering av köksutrustningen på ett ändamålsenligare sätt. För förvaring av matvaror föreslås inrättande i nödig utsträckning av kylrum samt planering av källarlokaliteterna.

Med hänsyn till bland annat svårigheterna att erhålla lämplig kvinnlig arbetskraft till ekonomiavdelningarna eller behålla redan befintlig anser institutet nödvändigt att anskaffa modern maskinell utrustning och förordar installerande av elektrisk spis, gryta och universalmaskin vid samtliga skolor samt elektriskt stekbord och elektrisk ugn vid de större skolorna. Dessutom föreslås komplettering av servisutrustningarna i kök och matsalar.

Skolstyrelserna hade — anför socialstyrelsen vidare — företagit kostnadsberäkningar av de föreslagna ändringsarbetena och nyanskaffningarna, varvid visat sig, att ett belopp av 150 124 kronor skulle erfordras för förslaget genomförande. I denna summa inginge uppförande av köksbyggnad vid Gräskärr i stället för det nuvarande gamla och opraktiska köket

med förrådslokaler och elevmatsal. Till nyanskaffning av köksinventarier hade skolstyrelserna beräknat 109 127 kronor. I nu nämnda summor inginge icke erforderliga medel för Långanäs och Östra Spång, då medelsbehovet för dessa skolor beräknats i för dem upptagna särskilda byggnadsanslag.

För egen del anför socialstyrelsen i huvudsak följande.

Styrelsen är starkt medveten om de stora bristfälligheter, som förefinnas vid skolornas ekonomiavdelningar, och tillstyrker de av statens institut för folkhälsan framlagda förslagen till förbättringar. Det har under de senare åren visat sig synnerligen svårt, tidvis omöjligt, att erhålla kvinnlig ekonomipersonal dels på grund av löneförhållandena men även beroende på den stora arbetsbördan för denna personal. Anslaget till inventarier m. m. vid skolorna har varit så lågt, att anskaffning av maskinell köksutrustning ej kunnat ske. Allt förekommande köksarbete måste därför utföras för hand. Därtill kommer, att skåp, bänkar och dylikt vid de flesta skolorna ej äro ändamålsenligt placerade eller väldisponerade. Styrelsen vill därför starkt understryka institutets uttalande, att skolorna för att erhålla och behålla kvinnlig ekonomipersonal måste få sina ekonomilokaler omändrade och utrustade med maskinella hjälpmedel så att de bli mera lättarbetade.

Vad beträffar uppförande av ny ekonomibyggnad vid Gräskärr komma medel därtill att begäras framdeles. Efter prövning av skolstyrelsernas förslag får socialstyrelsen föreslå, att följande belopp måtte anvisas till utrustning och omdisposition av de statliga ungdomsvårdsskolornas ekonomiavdelningar, nämligen till renovering och omändring av ekonomibyggnaderna 60 000 kronor och till anskaffning av maskinell köksutrustning och komplettering av inventarier i matsalar och kök 110 000 kronor, eller tillhoppa 170 000 kronor.

Yttranden.

Över socialstyrelsens framställningar hava utlåtanden avgivits av *byggnadsstyrelsen*, som ej gjort andra erinringar mot socialstyrelsens kostnadsberäkningar än att byggnadsstyrelsen funne kostnaderna för de i andra byggnadsetappen vid Långanäs ingående elektriska installationerna, enligt anbud uppgående till 62 457 kronor, väl höga. Byggnadsstyrelsen uttalar tvekan, huruvida behov föreligger vid nämnda anstalt av lokaltelefon och den av socialstyrelsen avsedda radioanläggningen. I vart fall ifrågasätter styrelsen, huruvida icke i stället för den sistnämnda anläggningen kunde anskaffas 3—5 radioapparater för en kostnad av högst 2 000 kronor. Vad angår de av socialstyrelsen lämnade förklaringarna till ökningen av kostnaderna för de tidigare beslutade byggnadsarbetena, har byggnadsstyrelsen ansett sig kunna godtaga desamma. Beträffande de av socialstyrelsen i skrivelsen den 3 mars 1947 föreslagna byggnadsarbetena har byggnadsstyrelsen uttalat, att de föreliggande ritningsförslagen i flera fall behövde göras till föremål för överarbetning och att byggnadsstyrelsen förutsatte, att styrelsen bereddes tillfälle att granska de utarbetade ritningarna innan byggnaderna komme till utförande.

Föredraganden.

I betraktande av förhandenvarande läge på byggnadsmarknaden finner jag mig föranlåten att söka i betydande utsträckning begränsa det av socialstyrelsen framlagda byggnadsprogrammet för nästa budgetår.

I första hand synes behovet av ytterligare medel för slutligt genomförande av de redan pågående byggnadsarbetena vid Långanäs, Östra Spång, Vemyra, Sundbo och Gräskärr böra tillgodoses. Den av socialstyrelsen verkställda uppskattningen av kostnaderna finner jag mig böra godtaga. Av styrelsen föreslagna nya byggnadsarbeten och installationer vid Långanäs och Östra Spång böra likaledes komma till utförande. För nu nämnda ändamål erforderliga ytterligare medel beräknar jag i likhet med socialstyrelsen till, för Långanäs 279 341, för Östra Spång 90 000, för Vemyra 8 000, för Sundbo 35 000 och för Gräskärr 8 000 kronor, eller tillhopa omkring 420 300 kronor.

Det synes vidare vara angeläget att snarast förbättra vattenförsörjningen vid Lövsta. Jag förordar fördenskull att härför erforderliga medel, 11 000 kronor, äskas hos riksdagen.

Det vid Broby befintliga skolhuset synes befinna sig i ett så förfallet tillstånd, att det bör rivras och ersättas med den i socialstyrelsens utbyggnadsförslag avsedda skol- och gymnastikbyggnaden. I samband med dessa byggnadsarbeten bör oljeeldningsaggregat installeras i den nya byggnaden samt i det nuvarande elevhemmet. Vidare påfordrar det nuvarande skolhusets rivning, att ett bostadshus uppföres för de lärarinnor, vilka för närvarande hava tjänstebostad i skolhuset. För detta ändamål bör ett av de i förslaget ingående personalbostadshusen om vardera tre lägenheter komma till utförande. Av arkitekten Birger Jonson verkställda omräkningar av kostnaderna hava givit vid handen, att för genomförandet av de av mig nu förordade byggnadsarbetena och installationerna skulle erfordras ett belopp av tillhopa 448 000 kronor. Övriga i socialstyrelsens förslag till utbyggnad av Broby ingående byggnadsarbeten torde tillsvidare böra anstå.

Vad därefter beträffar föreslagen bostadsbyggnadsverksamhet vid de för kvinnliga elever avsedda yrkesskolorna vill jag förordas, att ett enkelhus uppföres för jordbruksförmannen vid Sonestorp. Härigenom skulle, sedan denne befattningshavare utflyttat från sin nuvarande bostad, bageri kunna anordnas vid skolan. För enkelhuset erforderliga medel uppskattar jag till 35 900 kronor. Medel torde därjämte böra anvisas för inredande av bagerilokalerna, för vilket ändamål, enligt vad jag från arkitekten Birger Jonson inhämtat, synes erfordras ett belopp av 11 000 kronor. Gemensamma kostnader för administration, arvoden och oförutsedda utgifter kunna beräknas till 4 700 kronor. För nu nämnda byggnadsarbeten vid Sonestorp upptager jag sålunda ett belopp av $(35\,900 + 11\,000 + 4\,700)$ 51 600 kronor.

För de för manliga elever avsedda skolornas vidkommande torde föreslagen bostadsbyggnadsverksamhet böra begränsas till att omfatta följande bostadshus, nämligen vid Lövsta 3 enkelhus och renovering för bostadsändamål

av en magasinsbyggnad, vid Långanäs ett dubbelhus, vid Johannisberg 1 enkelhus om 140 m² och 2 enkelhus om 90 m² samt slutligen det för Folåsa avsedda dubbelhuset. Av arkitekten Birger Jonsson företagna omräkningar utvisa, att kostnaderna för detta byggnadsprogram kunna beräknas uppgå till, för Lövsta 205 000 kronor, för Långanäs 68 700 kronor och för Johannisberg 199 600 kronor. För bostadshuset vid Folåsa synes böra beräknas ett belopp av 68 100 kronor. De sammanlagda kostnaderna för nu nämnda personalbostäder uppskattar jag således till (205 000 + 68 700 + 199 600 + 68 100) 541 400 kronor.

Av socialstyrelsen föreslagen nyutrustning och omdisposition av skolornas ekonomiavdelningar synes i viss omfattning böra få komma till utförande under nästa budgetår. Jag finner det härför erforderliga beloppet kunna begränsas till 100 000 kronor.

Enligt mina beräkningar skulle således det sammanlagda medelsbehovet under byggnadsanslaget för nästa budgetår uppgå till (420 300 + 11 000 + 448 000 + 51 600 + 541 400 + 100 000) 1 572 300 kronor eller i avrundat tal 1 573 000 kronor.

4:o) Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, förslagsanslag .

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1944/45	1 000 000	1 047 248
1945/46	1 000 000	884 354
1946/47	1 000 000	—
1947/48 (förslag)	1 300 000	—

Icke statlig ungdomsvårdsskoleverksamhet bedrivs för närvarande dels av städerna Stockholm och Göteborg, som själva omhänderhava vården av huvudparten av sina ungdomsvårdsskoleelever, dels ock av ett flertal sammanslutningar och stiftelser. Verksamheten är närmare reglerad genom avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt huvudmännen för de skilda anstalterna. I det föregående har jag anmält, att nu gällande avtal med städerna Stockholm och Göteborg (ungdomsvårdsskolorna Skrubba, Johannelund och Eknäs respektive Fagared och Lingatan) utlöpa den 30 juni 1950, att verksamheten vid Margretelund är säkrad intill utgången av år 1952, att avtalet med huvudmannen för Gudmundsgården automatiskt kommer att förlängas för ytterligare fem år från och med den 1 januari 1948, att avtalen med huvudmännen för Råby, Morängen, Sjötorp, Skarvik-Tallåsen, Bistaborg, Håkanstorp, Mossebo, Gälegården och Härsjögården uppsagts att upphöra med utgången av år 1947, samt att förhandlingar upptagits med huvudmännen för de sex först nämnda av de skolor, för vilka avtalen sålunda uppsagts. Vidare har jag förordat, att ungdomsvårdsskoleverksamheten vid Mossebo, Gälegården och Härsjögården nedlägges.

Grunderna för statsbidrag till driften av de icke statliga ungdomsvårdsskolorna äro i stort sett följande.

Statsbidrag utgår i regel med 900 kronor för plats och år. Vid Sjötorp utgår emellertid platsbidrag med 1 100 kronor för år och vid Skarvik-Tallåsen med 1 200 kronor för år, dock att för sammanlagt 16 platser vid en till sistnämnda skola hörande intagnings- och observationsavdelning platsbidraget bestämts till 1 500 kronor för år. För Bistaborg har platsbidraget fixerats till 1 200 kronor för år. — Därest medeltalet i vederbörande skola fostrade elever överstiger platsantalet, utgår i regel för det överskjutande elevantalet ett bidrag för år och elev med belopp motsvarande det fasta platsbidraget.

Beträffande samtliga ungdomsvårdsskolor utom Gudmundsgården gäller, att de årsvis erhålla ett procentuellt tillägg å platsbidraget och å ersättningarna för överbeläggning, bestämt med hänsyn till den genomsnittliga prisstegringen under det sistförflutna året på så sätt, att nämnda bidrag och ersättningar höjas med 3 procent för varje ökning med fem enheter, som levnadskostnadsindex i genomsnitt visat i förhållande till läget år 1935.

För elever, omhändertagna jämlikt 22 § d) barnavårdslagen, utgiver statsverket, utöver platsbidrag och rörligt tillägg å detta, särskilda bidrag motsvarande kommunernas skolavgifter och beklädnadsbidrag.

För utackorderade och för villkorligt utskrivna elever utgår ersättning med högst 300 kronor respektive högst 525 kronor för år och elev, såvitt angår elev, som omhändertagits före fyllda 18 år, samt med högst 600 kronor för år, därest eleven omhändertagits jämlikt 22 § d) barnavårdslagen. Med år avses för villkorligt utskrivna elever varje påbörjat år, räknat från dagen för den villkorliga utskrivningen.

Vidare utgår för anlåtande av rådgivande psykiater ersättning, uppdelad i grundbelopp, besöksarvode samt resekostnads- och traktamentsersättning. Grundbeloppet utgör vid Bistaborg 300 kronor, vid Skrubba, Fagared, Råby och Margretelund 240 kronor, vid Sjötorp 200 kronor, vid Håkanstorp 140 kronor samt vid övriga icke statliga skolor 120 kronor, allt för år räknat. Besöksarvodet utgör högst 75 kronor för varje besök. Arvode må ej utgå för flera besök än sex för år och skola räknat, med undantag för Margretelund, Bistaborg, Sjötorp och Håkanstorp, vid vilka antalet må uppgå till högst 12 för år och skola. För meddelad sexualundervisning i grupp utgår ersättning med 50 kronor för en dubbeltimme årligen.

Till envar av ungdomsvårdsskolorna utbetalas för underhåll av anstaltsbyggnaderna ett årligt statsbidrag av två procent å byggnadernas värde.

För vissa ungdomsvårdsskolor utbetalas extra bidrag för år räknat. Sådant bidrag utgår med 1 200 kronor för Mossebo, med 11 500 kronor för Skrubba och med 6 500 kronor för Johannelund.

Till erforderliga ny-, till- och ombyggnader av Stockholms och Göteborgs ungdomsvårdsskolor, som prövas lämpliga även med hänsyn till landets ungdomsvårdsskoleorganisation i övrigt, skola nämnda städer enligt gäl-

lande avtal erhålla statsbidrag, vars storlek beslutas av Kungl. Maj:t och riksdagen i varje särskilt fall.

Rörande Gudmundsgården har stadgats, att, om den stiftelse, som äger ungdomsvårdsskolan, under viss tid för ungdomsvårdsskoleverksamhetens bedrivande av egna medel utgivit mer än i genomsnitt 10 000 kronor för år, stiftelsen av statsmedel erhåller ersättning för det överskjutande beloppet.

Statsbidraget utbetalas i allmänhet halvårsvis i efterskott, men vissa av bidragen utbetalas i annan ordning. Sålunda skall det procentuella rörliga tillägget till platsbidraget som regel utbetalas årsvis i efterskott, dock med möjlighet för vederbörande att, där så befinner sig av omständigheterna påkallat, preliminärt erhålla förskott å bidragsbeloppet.

Till sist må nämnas, att Kungl. Maj:t tidigare erhållit riksdagens medgivande att i viss omfattning ersätta ägare av icke statlig ungdomsvårdsskola underskott å verksamheten vid skolan.

Såsom tidigare nämnts ha förhandlingar upptagits mellan Kungl. Maj:t och kronan samt huvudmännen för sex av de ungdomsvårdsskolor, för vilka avtalen uppsagts att upphöra med utgången av år 1947. De av Kungl. Maj:t förordnade *förhandlingsmännen*, byråchefen i socialstyrelsen Torsten Eriksson, expeditionschefen i finansdepartementet Henrik Klackenborg och förste kanslisekreteraren i socialdepartementet Erik Montell, hava, sedan preliminära överenskommelser kommit till stånd med nämnda huvudmän angående förlängning av gällande avtal under första halvåret 1948 i skrivelse den 21 februari 1947 redovisat förhandlingsresultatet samt beträffande detta anfört följande.

Innebörden av den från båda sidor tillstyrkta överenskommelsen är att verksamheten under första halvåret 1948 skall bedrivas efter i princip oförändrade grunder och villkor, dock med det tillägget rörande ersättningen till skolorna, att dessa skola erhålla ett extra statsbidrag med 20 procent av de å ifrågakvarande tid belöpande fasta platsbidragen. Detta extra statsbidrag, som väsentligen funnits motiverat av skolornas kostnadsökning för löner på grund av den allmänna utvecklingen på arbetsmarknaden och särskilt den statliga löneregleringen från och med den 1 juli 1947, skulle i likhet med vad som nu kan ske med de nuvarande rörliga tilläggen utbetalas i förskott. Därest likväl vid några skolor skulle uppkomma underskott å driften under detta halvår, har förutsatts välvillig prövning av ansökning om täckning därav under villkor att socialstyrelsen i förväg prövat och godkänt utgiftsstat för ifrågakvarande skola.

I förhandlingsmännens uppgifter har jämväl ingått att med huvudmännen för Mossebo, Gälegården och Härsjögården upptaga förhandlingar i fråga om verksamhetens nedläggande vid dessa skolor. Förhandlingsmännen anmäla i sin nyssnämnda skrivelse, att det icke varit möjligt att träffa uppgörelser i detta avseende under den tid, som stått till buds. Vid ett nedläggande före avtalstidens utgång uppstode — uttala förhandlingsmännen

— vissa frågor om reglering av det ekonomiska mellanhavandet mellan skolornas huvudmän och staten, bland annat kunde för skolornas del uppkomma vissa avvecklingskostnader. Förhandlingsmännen föreslå, att, därest så anses nödvändigt, hos riksdagen utverkas fullmakt för Kungl. Maj:t att inom ramen för de belopp, som utgå till vederbörande huvudmän enligt gällande avtal, träffa uppgörelser om en avveckling av verksamheten redan före utgången av kalenderåret 1947, därest så kunde ske. Därest kostnader utöver vad i avtalen stadgats skulle ifrågakomma i samband med nedläggandet av dessa skolor, syntes medel böra i vanlig ordning få vid lämplig tidpunkt äskas av riksdagen.

I skrivelse den 1 mars 1947 har *socialstyrelsen* gjort framställning rörande medelsbehovet för nästa budgetår under förevarande anslag.

Styrelsen framhåller till en början, att, enär statsbidragen utgå halvårsvis i efterskott, bidragen för andra kalenderhalvåret 1947 till de skolor, för vilka avtalen upphöra med utgången år 1947, komma att belasta andra hälften av budgetåret 1947/48.

Kostnaderna för fasta platsbidrag uppskattar styrelsen liksom för löpande budgetår till 597 800 kronor. Därvid har räknats med sammanlagt 611 platser.

Med hänsyn till efterfrågan å platser vid skolor avsedda för debila elever beräknar styrelsen ersättningarna för överbeläggning till 10 000 kronor.

Med utgångspunkt från gällande levnadskostnadstal räknar styrelsen med att rörligt tillägg å de fasta platsbidragen och å ersättningarna för överbeläggning skall utgå med 33 procent eller 200 574 kronor.

Utgifterna för det särskilda elevbidrag och för det beklädnadsbidrag, som utgår för elev, som omhändertagits jämlikt 22 § d) barnavårdslagen, beräknar styrelsen liksom för innevarande budgetår till sammanlagt 14 400 kronor.

För extra årliga bidrag till huvudmännen för Mossebo, Skrubba och Johannelund har sammanlagt beräknats (1 200 + 11 500 + 6 500) 19 200 kronor.

Ersättningarna för anlåtande av rådgivande psykiater beräknas liksom för innevarande budgetår till 14 700 kronor. Styrelsen förutsätter dock samma rätt för psykiater att göra tätare besök, som föreslagits för de stalliga skolornas del.

Till ersättningar för utackorderade eller villkorligt utskrivna elever och till underhåll av byggnader beräknar styrelsen liksom för budgetåret 1946/47 20 000 kronor respektive 106 100 kronor.

Det vid förhandlingarna med huvudmännen för vissa ungdomsvårdsskolor preliminärt överenskomna extra statsbidraget å 20 procent

å de fasta platsbidragen upptager styrelsen till (4 500 + 2 250 + 11 400 + 2 750 + 4 320 + 1 620) 26 840 kronor.

Slutligen hemställer styrelsen, att till resebidrag till elever beräknas 10 000 kronor mot för innevarande budgetår avsedda 5 000 kronor, enär elevernas besök i hemorten visat sig bland annat ur pedagogisk synpunkt så värdefulla, att besöksantalet per elev ej borde begränsas till ett per år.

Sammanlagda beloppet av förenämnda bidrag och ersättningar skulle sålunda utgöra (597 800 + 10 000 + 200 574 + 14 400 + 19 200 + 14 700 + 20 000 + 106 100 + 26 840 + 10 000) 1 019 614 kronor.

Enligt medgivande av 1946 års riksdag (skr. nr 345) må under innevarande budgetår utgå statsbidrag med högst 3 000 kronor för anställande av en assistent vid Margretelund (se prop. 1946: 187, s. 70). Socialstyrelsen hemställer i sin skrivelse den 1 mars 1947, att medel anvisas jämväl för nästa budgetår för fortsatt avlönande av en dylik befattningshavare. Statsbidraget bör enligt styrelsens mening fixeras till hälften av det belopp, som skulle hava utgått i månadsavlönning, rörligt tillägg och kristillägg om befattningshavaren varit anställd vid statlig skola med avlönning enligt lönegrad Ex 20. Med hänsyn till den föreslagna löne regleringen för statstjänstemän beräknas bidraget för nästa budgetår till 4 000 kronor.

Vidare har socialstyrelsen hemställt, att för budgetåret 1947/48 anvisas medel för arbetstidsbegränsande åtgärder vid de icke statliga skolorna i likhet med vad som i avvaktan på organisationsutredningens slutförande skett för innevarande budgetår för de statliga ungdomsvårdsskolornas del. Styrelsen anför i huvudsak följande.

I gällande avtal med Kungl. Maj:t och kronan ha respektive huvudmän för de icke statliga skolorna förbundit sig att för skolornas skötsel ha ett visst antal befattningshavare anställda. Vid avtalens upprättande — i de flesta fall år 1942 — utgick man från att vid varje icke statlig skola skulle i stort sett finnas lika många befattningshavare som vid närmast motsvarande statliga skola, och vid bestämmandet av statsbidragens storlek torde hänsyn ha tagits till då erforderlig personal. Då de flesta huvudmännen äro för verksamheten vid skolorna så gott som uteslutande beroende av statsbidragen och de kommunala avgifterna, har av naturliga skäl under avtalstiden av personalen påkallad arbetstidsreglering eller arbetstidsbegränsning endast i mycket obetydlig omfattning kunnat genomföras.

Styrelsen anser arbetstidsförhållandena för personalen vid de icke statliga skolorna för närvarande vara fullt jämförbara med dem, som rådde vid statens skolor, då styrelsen verkställde sin i propositionen 1946: 187 omnämnda arbetstidsutredning. Styrelsen finner det sålunda uppenbart, att sådana arbetstidsbegränsande åtgärder snarast måste vidtagas, att befattningshavarna vid de icke statliga skolorna erhålla någorlunda likartade arbetsförhållanden som vid de statliga skolorna. På grund av den ringa ekonomiska bärkraften hos flertalet av huvudmännen för de icke statliga

skolorna kunna dessa icke själva svara för de med en arbetstidsbegränsning förenade kostnaderna. Staten synes därför böra ställa ett anslag till styrelsens förfogande, att efter styrelsens beprövande fördelas mellan skolorna. Det belopp, som torde erfordras för budgetåret 1947/48, beräknar styrelsen till 65 000 kronor.

Den ifrågasatta kompensationen för bortfallet av de kommunala avgifterna beräknar styrelsen till 235 000 kronor.

Slutligen anmäler socialstyrelsen, att styrelsen för Gälegården gjort framställning om ersättning för vid skolan under år 1945 uppkommen driftförlust med 6 120 kronor. Underskottet förklaras bero därav att utgifterna för löner, livsmedel och elevernas beklädnad ökat.

Socialstyrelsen har icke funnit anledning till annan erinran mot skolstyrelsens ekonomiska förvaltning än att en i utgiftsstaten upptagen post för hyresersättning å 2 000 kronor, vilken enligt inhämtade upplysningar avsett ersättning till huvudmannen för anstaltsbyggnadernas begagnande, borde utgå. För täckande av ifrågavarande driftförlust borde sålunda utgå ett belopp av allenast 4 120 kronor.

De sammanlagda utgifterna under anslaget ha sålunda beräknats till (1 019 614 + 4 000 + 65 000 + 235 000 + 4 120) 1 327 734 kronor eller i runt tal 1 330 000 kronor.

Över socialstyrelsens framställning har utlåtande avgivits av *statskontoret*, som lämnat densamma utan erinran.

Föredraganden.

Såsom i det föregående nämnts utlöpa med utgången av innevarande kalenderår nu gällande avtal rörande verksamheten vid nio icke statliga ungdomsvårdsskolor. Jag har tidigare föreslagit, att tre av dessa — Mossebo, Gälegården och Hårsjögården — nedläggas vid årsskiftet. Då det i förhandenvarande läge icke varit möjligt att bilda sig någon säker uppfattning rörande det fortsatta behovet av icke statliga ungdomsvårdsskolor och då erforderlig tid icke stått till buds för förhandlingar angående nya avtal har Kungl. Maj:t på mitt förslag sökt att för ytterligare ett halvår åstadkomma förlängning av nu löpande avtal för de övriga sex av de skolor, vilka äro berörda av avtalsuppsägningarna. Därest den av förhandlingsmännen och huvudmannarepresentanterna ingångna, preliminära överenskommelsen fastställes, torde det bliva möjligt att under återstående del av innevarande kalenderår ingå i förhandlingar rörande nya avtal av längre varaktighet än det nu föreslagna provisoriet samt att förelägga 1948 års riksdag förhandlingsresultatet. Vid godkännande av det av mig i det föregående förordade utbyggandet av eftervårdsorganisationen synas jämväl möjligheter föreligga att innan nya förhandlingar upptagas avgöra i vad mån de nu berörda sex anstalterna skola kunna nedläggas omkring den 1 juli 1948. Förhandlingsmännens förslag innebär i ekonomiskt hänseende, att de berörda skolorna

skulle erhålla ett extra statsbidrag med 20 procent av de å första kalenderhalvåret 1948 belöpande fasta platsbidragen. Enligt mitt bedömande är en dylik statsbidragshöjning skälig med hänsyn till de allmänna prisstegringar, som inträffat sedan nu löpande avtal år 1943 fastställdes, särskilt då vad avser lönekostnaderna. Med hänsyn till vad nu anförts vill jag förorda, att de överenskomna tilläggsavtalen, därest riksdagen icke anmäler erinran däremot, fastställas samt beräknar i det följande medel i enlighet härmed. Vad slutligen beträffar den definitiva ekonomiska uppgörelsen med huvudmännen för Mossebo, Gälegården och Härsjögården torde jämväl, därest riksdagen icke anmäler avvikande mening, Kungl. Maj:t få inom ramen för de belopp, som utgå till vederbörande huvudman enligt gällande avtal, träffa uppgörelser rörande avvecklingen av verksamheten vid dessa skolor.

Jag övergår härefter till beräkningen av det under förevarande anslag erforderliga beloppet, varvid torde få erinras, att statsbidragen i regel skola utgå halvårsvis eller årsvis i efterskott, varför ett nedläggande under nästa budgetår av vissa anstalter icke inverkar på anslagsberäkningen för nämnda budgetår.

Vad då först angår frågan om fortsatt statsbidrag för anställande av en assistent vid Margretelunds yrkesskola vill jag förorda, att sådant må utgå jämväl för nästa budgetår. Med hänsyn dels till den av mig i det föregående förordade uppflyttningen av assistenterna vid de statliga ungdomsvårdsskolorna till 20 lönegraden och dels till den allmänna löneregleringen per den 1 juli 1947 godtager jag socialstyrelsens beräkning av bidragsbeloppet och förordar sålunda att nämnda bidrag för nästa budgetår, därest riksdagen icke anmäler avvikande mening, utgår med 4 000 kronor.

Vad socialstyrelsen anført rörande arbetstidsförhållandena vid de icke statliga skolorna och den ekonomiska bärkraften hos flertalet av dessa skolors huvudmän har övertygat mig om att staten måste under nästa budgetår träda hjälpende emellan för att för dessa skolors del söka åstadkomma någorlunda likartade arbetsförhållanden med dem, som vid ett genomförande av de föreslagna nya personalplanerna komma att gälla för de statliga skolornas befattningshavare. I avvaktan på organisationsundersökningen beräknades för innevarande budgetår för sistnämnda skolor ett till 50 000 kronor avrundat belopp för anställande av för arbetstidsbegränsning erforderlig personal. Nämnda belopp avsågs att fördelas på sammanlagt 17 anstalter. Antalet icke statliga anstalter under nästa budgetår kan beräknas till 16, varav tre enligt mitt förslag skola nedläggas under budgetårets lopp. Å andra sidan äro några av de icke statliga anstalterna av större omfattning än motsvarande statliga skolor. Jag beräknar därför det för nu ifrågakommande ändamål erforderliga beloppet till 50 000 kronor eller samma belopp, som för innevarande budgetår avsetts för de statliga skolornas del.

Såsom jag i det föregående nämnt, synes det av mig förordade slopandet av de kommunala avgifterna och ersättningarna böra föranleda kompen-

sation av statsmedel till de icke statliga anstalterna. Det härför erforderliga beloppet beräknar jag i likhet med socialstyrelsen till 235 000 kronor.

Vad angår framställningen om ersättning för täckande av uppkommet driftunderskott vid Gälegårdens yrkesskola anser jag mig med hänsyn till vad socialstyrelsen anfört böra tillstyrka, att denna skola, därest riksdagen icke anmäler erinran däremot, beviljas bidrag av statsmedel för nämnda förlust med 4 120 kronor. Med hänsyn till att verksamheten vid skolan torde komma att nedläggas under nästa budgetår synes, i motsats till vad för tidigare fall föreskrivits, villkor därvid icke böra uppställas rörande ökat inflytande och kontroll från statsverkets sida över skolans skötsel i ekonomiskt hänseende.

Vad beträffar socialstyrelsens beräkningar av för övriga ändamål under detta anslag erforderliga medel har jag intet däremot att erinra. Jag anser dock, att samtliga under anslaget ifrågakommande kostnader böra kunna rymmas inom ett belopp av 1 300 000 kronor.

5:o) Fortbildningskurser för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, reservationsanslag.

För anordnande av en fortbildningskurs för nu ifrågavarande befattningshavare har under förevarande rubrik för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 13 000 kronor. Kursen är avsedd att bringa vissa av de vid här ifrågavarande skolor anställda befattningshavarna de särskilda insikter i psykologi och pedagogik, som erfordras för ett rätt handhavande av det klientel, som omhändertagits å skolorna. Anslaget är avsett att disponeras sålunda:

Vivre för 40 deltagare i 20 dagar à 8 kronor för dag	6 400
Arvode för 70 föreläsningar à 40 kronor i genomsnitt	2 800
Deltagares och föreläsares resor	2 000
Studieresor i grupp, oförutsedda utgifter	1 800
	Summa kronor 13 000

I skrivelse den 1 mars 1947 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anslag för nästa budgetår till *dels* en läkepedagogisk fortbildningskurs *och dels* en fortbildningskurs för husföreståndare.

Den **l ä k e p e d a g o g i s k a** kursen borde, anför styrelsen, uppläggas efter i huvudsak samma linjer som den under innevarande budgetår anordnade kursen, d. v. s. med huvudvikten lagd på de läkepedagogiska föreläsningarna. Deltagarantalet borde liksom under innevarande budgetår sättas till omkring 40. Antalet föreläsningar föreslås höjt från 70 till 120 med ett till 30 kronor sänkt föreläsningens arvode. I anledning av det ökade föreläsningantalet syntes beloppet till deltagares och föreläsares resor böra höjas med 500 kronor till 2 500 kronor. Med hänsyn till att det för innevarande budgetår anvisade anslaget visat sig väl knappt tilltaget föreslår

styrelsen, att det för studieresor i grupp och oförutsedda utgifter avsedda beloppet höjes med 700 kronor till 2 500 kronor. För denna kurs beräknar styrelsen sålunda ett belopp av sammanlagt (6 400 + 3 600 + 2 500 + 2 500) 15 000 kronor.

Vad angår den föreslagna fortbildningskursen för husföreståndare skulle denna enligt styrelsens avsikt ingå som ett led i en strävan att förskaffa samtliga personalkategorier vid ungdomsvårdsskolorna psykologisk fortbildning. Förutom föreläsningar rörande läkepedagogiska frågor avses kursdeltagarna beredas viss utbildning genom statens institut för folkhälsan, vilket institutet förordat efter inspektioner vid skolorna. Deltagarantalet beräknas till 25. För kursen erfordras enligt styrelsens beräkningar ett belopp av 8 000 kronor, fördelat på följande sätt:

Vivre för 25 deltagare i 14 dagar à 8 kronor för dag	2 800
Arvode för 60 föreläsningar à 30 kronor i genomsnitt	1 800
Deltagares och föreläsares resor	1 800
Studieresa i grupp, oförutsedda utgifter	1 600
	Summa kronor 8 000

För båda kurserna hemställer styrelsen sålunda om ett anslag å (15 000 + 8 000) 23 000 kronor.

Över styrelsens framställning har utlåtande avgivits av *statskontoret*, som lämnat framställningen utan erinran.

Föredraganden.

Vad först beträffar den läkepedagogiska kursen torde det för innevarande budgetår för motsvarande kurs beräknade föreläsningantalet vara väl lågt. Enligt vad jag inhämtat från socialstyrelsen har styrelsen måst under det för budgetåret avsedda anslaget pressa in 114 föreläsningar i stället för beräknade 70. Med hänsyn till behovet av en ökning av antalet föreläsningstimmar och då styrelsen anser sig kunna i gengäld nedbringa föreläsningens arvodenas storlek finner jag mig böra godtaga styrelsens förslag till beräkning av för föreläsningens arvoden och för enskilda resor erforderliga medel. Det för studieresor i grupp och för oförutsedda utgifter beräknade beloppet har, enligt vad socialstyrelsen under hand upplyst, under innevarande budgetår varit för ringa för att medgiva någon tillfredsställande gemensam studieresa för kursdeltagare. Jämväl styrelsens förslag om uppräknings för detta ändamål anser jag mig därför böra biträda. De sammanlagda kostnaderna för denna kurs uppskattar jag alltså i likhet med styrelsen till 15 000 kronor.

Den föreslagna fortbildningskursen för husföreståndare torde i vad den avser att bibringa kursdeltagarna erforderliga insikter i de problem, som med hänsyn till klienteletts beskaffenhet möta vid ungdomsvårdsskolorna,

ligga helt i linje med vad jag i ett tidigare sammanhang uttalat angående angelägenheten av att höja dessa skolors värde såsom läkepedagogiska anstalter. Det torde vidare vara lämpligt att i samband med kursen bibringa ifrågavarande personal kunskaper rörande hushållens skötsel och därmed sammanhängande frågor. Då jag intet har att erinra mot socialstyrelsens beräkningar av de för ändamålet erforderliga medlen, föreslår jag, att för en kurs av nu nämnt slag avses ett belopp av 8 000 kronor. För kursverksamheten har jag således beräknat ett belopp av tillhopa (15 000 + 8 000) 23 000 kronor.

6:o) Bidrag till inrättande av inackorderingshem, reservationsanslag.

I det föregående har jag förordat, att medel för budgetåret 1947/48 anvisas för inrättande av ytterligare ett antal inackorderingshem. Kostnaderna för dessa har jag beräknat till 77 000 kronor.

Jag torde under denna rubrik jämväl få anmäla, att *socialstyrelsen* med sin i det föregående omnämnda skrivelse den 1 mars 1947 överlämnat en framställning från I. O. G. T. om ersättning dels med 1 403 kronor 90 öre för kostnader i samband med en konferens rörande inackorderingshemmen, vilken i november 1946 avhöllits i Stockholm med representanter från godtemplarloger i 21 städer, och dels med 1 700 kronor för bestridande av resekostnader och andra organisationsutgifter i anledning av organisationens befattning med inackorderingshemmen. Styrelsen tillstyrker, att ett belopp av i runt tal 3 000 kronor anvisas för ändamålet.

Föredraganden.

Med tillstyrkan att ett belopp av 3 000 kronor anvisas till I. O. G. T. för bestridande av de med organisationens befattning med inackorderingshemmen förenade kostnaderna beräknar jag under förevarande rubrik erforderliga medel till (77 000 + 3 000) 80 000 kronor.

V. Hemställan.

Under återopande av vad jag sålunda i olika hänseenden anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

A. godkänna av mig förordade riktlinjer för omorganisation av skolor tillhörande barna- och ungdomsvården samt i fråga om bestridande av kostnaderna för verksamheten;

B. bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården i enlighet med i det föregående framlagda förslag;

C. godkänna följande avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	390 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis . .	»	24 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	»	1 170 000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	93 000

Summa förslagsanslag kronor 1 677 000;

D. för budgetåret 1947/48 under V huvudtiteln anvisa

- 1) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar* ett förslagsanslag av . . . . kronor 1 677 000;
- 2) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader* ett förslagsanslag av . . kronor 1 216 000;
- 3) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m. ett reservationsanslag* av . . . . . kronor 1 573 000;
- 4) till *Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* ett förslagsanslag av . . . . . kronor 1 300 000;
- 5) till *Fortbildningskurser för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* ett reservationsanslag av . . . . . kronor 23 000;
- 6) till *Bidrag till inrättande av inackorderingshem* ett reservationsanslag av . . . . . kronor 80 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

M. Silfverstolpe.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Inledning	2
I. Ungdomsvårdsskolornas yttre organisation.	
Nuvarande organisation.....	4
Anstaltsorganisationen s. 4—7. — Eftervårdsorganisationen s. 7—8.	
Förslag till omorganisation	8
Framlagda förslag jämte yttrande: Anstaltsorganisationen s. 8—12. — Eftervårdsorganisationen s. 12—14.	
Föredraganden s. 14—17.	
II. De statliga ungdomsvårdsskolornas inre organisation.	
Särskilda frågor rörande jordbruksdriften	17
Personalorganisationen	21
Framlagda förslag jämte yttranden: Allmänna synpunkter s. 21—22. — Personalkategorierna och deras arbetsuppgifter m. m. s. 22—32. — Personalplanerna s. 32—44.	
Föredraganden s. 45—51.	
Personalens löneställning	51
Framlagda förslag jämte yttranden: Ungdomsvårdsskolornas personal s. 51—74. — Eftervårdskonsulenterna s. 75.	
Föredraganden s. 75—81.	
III. Kostnaderna för vård i ungdomsvårdsskolor	81
IV. Anslagsbehovet för budgetåret 1947/48.	
1:o) Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar	83
2:o) Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader	87
3:o) Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m.	91
4:o) Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården	103
5:o) Fortbildningskurser för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården	110
6:o) Bidrag till inrättande av inackorderingshem	112
V. Hemställan	112